BnF Gallica

Satyricon ex veteribus libris emendatius et amplius

Source gallica.bnf.fr / Bibliothèque nationale de France

{BnF Gallica

Pétrone (00..?-0066). Satyricon ex veteribus libris emendatius et amplius. 1577.

1/ Les contenus accessibles sur le site Gallica sont pour la plupart des reproductions numériques d'oeuvres tombées dans le domaine public provenant des collections de la BnF. Leur réutilisation s'inscrit dans le cadre de la loi n°78-753 du 17 juillet 1978 :
- La réutilisation non commerciale de ces contenus est libre et gratuite dans le respect de la législation en vigueur et notamment du maintien de la mention de source.
- La réutilisation commerciale de ces contenus est payante et fait l'objet d'une licence. Est entendue par réutilisation commerciale la revente de contenus sous forme de produits élaborés ou de fourniture de service.

CLIQUER ICI POUR ACCÉDER AUX TARIFS ET À LA LICENCE

2/ Les contenus de Gallica sont la propriété de la BnF au sens de l'article L.2112-1 du code général de la propriété des personnes publiques.

3/ Quelques contenus sont soumis à un régime de réutilisation particulier. Il s'agit :

- des reproductions de documents protégés par un droit d'auteur appartenant à un tiers. Ces documents ne peuvent être réutilisés, sauf dans le cadre de la copie privée, sans l'autorisation préalable du titulaire des droits.
- des reproductions de documents conservés dans les bibliothèques ou autres institutions partenaires. Ceux-ci sont signalés par la mention Source gallica.BnF.fr / Bibliothèque municipale de ... (ou autre partenaire). L'utilisateur est invité à s'informer auprès de ces bibliothèques de leurs conditions de réutilisation.

4/ Gallica constitue une base de données, dont la BnF est le producteur, protégée au sens des articles L341-1 et suivants du code de la propriété intellectuelle.

5/ Les présentes conditions d'utilisation des contenus de Gallica sont régies par la loi française. En cas de réutilisation prévue dans un autre pays, il appartient à chaque utilisateur de vérifier la conformité de son projet avec le droit de ce pays.

6/ L'utilisateur s'engage à respecter les présentes conditions d'utilisation ainsi que la législation en vigueur, notamment en matière de propriété intellectuelle. En cas de non respect de ces dispositions, il est notamment passible d'une amende prévue par la loi du 17 juillet 1978.

7/ Pour obtenir un document de Gallica en haute définition, contacter
utilisationcommerciale@bnf.fr.

Z. 1283

PETRONII
ARBITRI
SATYRICON

Ex veteribus libris emendatius
& amplius.

LVTETIAE,
Apud Mamertum Patissonium.
M. D. LXXVII.

S.

REmitto ad te Petronium tuum, immo nostrum, immo iam omnium. Adieci etiam, vt iracũdia tua ingratißimo isto cumulo expleri posset, notulas tuas. Perfide, inquies, & loqueris? Pone tu potius superciliũ, atque audi. Nõ meministi quæ Magnus Basilius de vtilitate ex huiusmodi scriptoribus capienda monet? Memini, ais, & probo: Sed Petronii obscænitas, spurcities, &, vno vt verbo dixerim, nequitia ea est, vt ne Lampsaci quidem ferri publice posse videatur. At tu, ô bone vir, & Anacreontem, & Catullum, & Val. Martialem, cæterosque eius ordinis, etiam a pueris in schola decantari audis, nec irasceris. Hos tibi, credo, communis iam vsus tolerabiliores fecit. faciet hunc quoque cæteris aliquando minus improbum videri. Quanquam ego quidẽ nec spurcitiem istam tam accuratã laudo, & vt ab hac religiose omnes caueant, serio moneo, &, quantum possum, magna voce denũcio. Vtãtur modo fruãturque viri boni arbitratu, dum ne quid eorum culpa deterius fiat. Quod ad me attinet, hoc testor, hoc adfirmo id mihi potius animi fuisse, Latinæ elegantiæ Arbitrũ, quam aut Neronis, aut Siliæ Petronium edere. Atque vtinam tam salacem, & venereum hominem omnibus posthac infibulare liceat: Mihi quidem certe castrare non libuit, ne, quod imperitis istis sectoribus & mangonibus accidit, simul & euirarem, & occiderem. Bene vale, atque irasci tandem desine.

KL. Maii. M. D. LXXVI.

De Petronio, & eius scriptis, quæ in hoc fragmento non extant, auctorum veterum loci.

Aut valde me coniectura fallit, aut hic ipse est Petronius, de quo Tacitus lib. xvi. Annalium sic scribit.

C. SVETONIO, L. TELESINO Coss. intra paucos dies eodẽ agmine Annæus Mella, Cerialis Anicius, Rufus Crispinus, C. Petronius cecidere. *Et cum de cæteris dixisset, de Petronio subiicit.* Illi dies per somnum, nox officijs & oblectamentis vitæ transigebatur. vtque alios industria, ita hunc ignauia ad famam protulerat: habebaturque nõ ganeo & profligator, vt plerique sua haurietium, sed erudito luxu. Ac dicta, factaque eius quanto solutiora, & quandam sui negligentiam præferentia, tanto gratius in speciem simplicitatis accipiebantur. Proconsul tamen Bithyniæ, & mox Consul vigentem se ac parem negotijs ostẽdit: dein reuolutus ad vitia, seu vitiorum imitationem inter paucos familiarium Neroni assumptus est elegantiæ ARBITER, dum nihil amœnum & molle affluentia putat, nisi quod ei Petronius approbauisset. Vnde inuidia Tigillini, quasi aduersus æmulum & sciẽtia voluptatum potiorem. Ergo crudelitatem Principis, cui cæteræ libidines cedebant, adgreditur, amicitiam Sceuini Petronio obiectans, corrupto ad indicium seruo, ademptaque defensione & maiore parte familiæ in vincula rapta. Forte illis diebus Campaniam petiuerat Cæsar, & Cumas vsque progressus, Petronius illic attinebatur. Nec tulit vltra timoris

aut ſpei moras: neque tamen præceps vitam expulit, ſed inciſas venas, vt libitum, obligatas, aperire rurſus, & alloqui amicos non per ſeria, aut quibus conſtantiæ gloriam peteret. Audiebatque referentes, nihil de immortalitate animæ & ſapiētium placitis, ſed leuia carmina & faciles verſus. Seruorum alios largitione, quoſdam verberibus affecit. Iniit & vias, ſomno indulſit, vt quanquam coacta mors, fortuitæ ſimilis eſſet. Ne codicillis quidem (quod plerique pereuntium) Neronem, aut Tigillinum, aut quem alium potentium adulatus eſt: ſed flagitia Principis ſub nominibus exoletorum fœminarūque & nouitate cuiuſque ſtupri perſcripſit, atque obſignata, miſit Neroni. fregitque annulum, ne mox vſui eſſet ad facienda pericula. Ambigenti Neroni quonam modo noctium ſuarum ingenia noteſcerent, offertur Silia matrimonio Senatoris haud ignota, & ipſi ad omnem libidinem adſcita, ac Petronio perquam familiaris. Agitur in exilium tanquam non ſiluiſſet quæ viderat, pertuleratque, proprio odio. *Hactenus Cornelius.*

Atqui C. *Plinii codices quidam, vt & Plut. in lib. de diſcr. amic. & adulat.* T*itum vocant. Sic in lib. xxxvii. Nat. hiſt. ſcriptum eſt:* T. Petronius Conſularis moriturus, inuidia Neronis principis, vt mēſam eius exheredaret, trullam murrhinam ccc. HS. emptam fregit. *Petronius alius cuius Tacitus idem meminit libris xiiii. & xv. eſt Petronius Turpillianus. Sic enim apud ipſum legendum eſt lib. xv. Ann. ex Plutarcho. Eum vero nō ſub* Nerone, *ſed ſub* Galba *periiſſe cer-*

tum est ex lib.i. Hist. Petroniorum familia Equestris fuit, meminitque Plinius lib. vi. P. Petronii Equestris ordinis & praefecti Augustalis sub Augusto ipso: Ex qua etiam familia fuisse verisimile est Petronios quorũ Gennadius presbyter Massiliẽsis honorifice meminit in libro de viris illustrib. Itemque illum qui iussu Caracallae ante templum Diui Pii occisus à Spartiano traditur.

Sane Petronium Arbitrum Domitiani tempora praecessisse ex eo etiam intelligetur, quod eius Terentianus Maurus meminerit: si modo Terentianus is est, quem suo tempore Sienem rexisse Martialis testatur. Is igitur, quisquis tandem fuit, Petronii sic meminit, cum de dimetro Iambico claudo agit.

Horatium videmus
Versus tenoris huius
Nusquam locasse iuges.
At Arbiter disertus
Libris suis frequentat.

Et paulo post de sexta tome Hendecasyllabi:

Nunc diuisio, quam loquemur, edet
Metrum, quo memorant Anacreonta
Dulces composuisse cantilenas.
Hoc Petronius inuenitur vsus,
Et plures alii: sed iste versus
Quali compositus Tome sit, edam.
Iuuerunt segetes meum laborem.

Aurel. Macrobius Theodosius lib i. Commentar. in somnium Scipionis. Fabulae, quarum nomen indicat falsi professionem, aut tantum conciliandae auribus voluptatis, aut adhortationis quoque in bonam frugem repertae sunt. Auditum mulcẽt, velut Co-

mediæ, quales Menander eiusue imitatores agē-das dederunt: vel argumenta fictis casibus amatorum referta, quib. vel multum esse Arbitrum, vel Apuleium nonunquam lusisse miramur. Hoc totum fabularum genus, quod solas aurium delitias profitetur, e sacrario suo in nutricum cunas sapientiæ tractatus eliminat.

C. *Sidonius Apollinaris Aruernorum Episcopus in carmine ad Magnum Felicem.*

Non Licinius hic, Lucretiusque est,
Non Turnus, Memor, Ennius, Catullus,
Stella, & Septimius, Petroniusque.

Idem in Narbone.

Et te Massiliensium per hortos
Sacri stipitis Arbiter colonum
Hellespontiaco parem Priapo.

Vbi illi Massiliensium horti (vt hoc obiter dicam) non tam mihi Arbitri patriam significare videntur, quam mores qui & Plautino prouerbio, & Athenæi historia notati sunt.

Fabius Planciades Fulgentius lib. i. mytholog.

Licet mulierū verbalibus vndis & causidici cedāt, nec Grāmatici mutiant, Rhetor taceat, & clamorem præco compescat, sola est Satyra quæ modum imponit furentibus. Scilicet Petroniana subit Albutia: hac enim adludēte & Plautinæ Saureæ dominatus obdormit, & Sulpicillæ Ausonianæ loquacitas deperit, Sallustianeque Sēproniæ, quamuis præsens sit, melos raucescit.

In veteri libro Defloratorum, qui fuit Ioan. Biturigum Ducis non vsqueadeo vetusto, Petronii frusta hanc

inscriptionem habent, Petronij Arbitri Affranij Satyrici. *quod ineptum est: Nam vt quæ de Afranio Quintilianus scribit, inquinasse eum argumenta fœdis puerorum amoribus mores suos fassum, de hoc quoque Petronio dici posse videatur, longe tamen alium ab Afranio fuisse certum est.*

Sunt & qui de Petronio dictum illud scribant:

Lasciuus versu, mente pudicus erat.

Quod tamen D Adrianum de Voconio poeta amico suo scripsisse, testis est Apuleius Apologia pro seipso prima. Cæterum nihil puto ad hunc Petronium pertinere, quod Raphael Volaterr. lib xviii. Comm. sic scribit:

Petronius Arbiter Poëta, cuius aliqua de medecina versibus conscripta ad nos peruenerunt.

SATYRICON.

Quale sit hoc scribendi genus, Fabius sic expressit:

SATYRA quidem tota nostrà est: in qua primus insignem laudem adeptus est Lucilius, qui quosdam ita deditos sibi adhuc habet amatores, vt eũ non eiusdem modo operis auctoribus, sed omnibus Poëtis præferre non dubitent. Ego quantum ab illis, tantum ab Horatio dissentio, qui Luciliũ fluere lutulẽtum, & esse aliquid quod tollere possis, putat. Nam & eruditio in eo mira & libertas, atque inde acerbitas, & abunde salis. Multo est tersior, ac purus magis Horatius, & ad notandos hominum mores præcipuus. Alterum illud est & prius Satyræ genus, quod nõ sola carminum varietate mistum condidit Terentius Varro, vir

Romanorum eruditissimus. *Hactenus* M. *Fabius.* *Huius est generis hic liber, itemque* Martiani *septem artes, quarum in veteribus plerisque membranis titulus est*, Martiani Minæi Felicis Capellæ Afri, Carthaginensis Satyricon lib.vii. de nuptiis Philologiæ lib.ii. *Sed & ipse sub finem libri sic canit.*

Habes senilem Martiane fabulam
Miscillo lusit quam lucernis famine
Satyra Pelasgas dum docere nititur &c.

Tractum est hoc nomen a Satyra cibi, vel, vt Acron ait, lancis genere ex variis rebus condito: a quo & per Satyram aliquid dici vel fieri veteres vsurparunt, quod & Diomedes latius persequitur lib. ii. Caeterum quod Fabius ait de Satyricis Varronis, ad Menippeas pertinet, de quibus est & hic Ciceronis locus lib.i. Academ. quaest. sub persona ipsius Varronis.

Et tamen in illis veteribus nostris, quæ Menippum imitati, non interpretati, quadam hilaritate conspersimus, multa admixta ex intima philosophia, multa dialecticе dicta: quæ quo facilius minus docti intelligerent, iucunditate quadam ad legendum inuitati &c. *Ex his etiam apparet, falli potuisse eos, qui inter veterum poetarum carmina passim retulerũt quaecunque ex Menippeis Varronis a veteribus adducta sunt: frustraque alios tentare omnia omnino ad poetices normam exigere.*

PETRONII ARBITRI SATYRICON.

*

* * * *

Num alio genere furiarum declamatores inquietantur qui clamant, Hæc vulnera pro libertate publica excepi, hunc oculum pro vobis impendi: date mihi ducē, qui me ducat ad liberos meos, nam succisi poplites membra non sustinent. Hæc ipsa tolerabilia essent, si ad eloquentiam ituris viam facerent: nunc & rerum tumore, & sententiarum vanissimo strepitu, hoc tantum proficiūt, vt cum in forum venerint, putent se in alium orbem terrarum delatos. Et ideo ego adolescentulos existimo in scholis stultissimos fieri, quia nihil ex iis quę in vsu habemus, aut audiunt, aut vident, sed piratas cum catenis in littore stantes, & tyrannos edicta scribentes quibus imperent filiis vt patrum suorum capita præcidant, sed responsa in pestilentiam data, vt virgines tres aut plures immolentur, sed mellitos verborum globulos, & omnia dicta factáque quasi papauere & sesamo sparsa. Qui inter hæc nutriuntur, non magis sapere possunt, quam bene olere qui in culina habitant. Pace vestra liceat dixisse, primi omnē eloquentiam perdidistis. Leuibus enim atque ina-

nibus sonis ludibria quædã excitando effecistis, vt corpus orationis eneruaretur & caderet. Non dum iuuenes declamationibus continebantur, cum Sophocles aut Euripides inuenerunt verba quibus deberent loqui. Non dum vmbraticus doctor ingenia deleuerat, cum Pindarus nouemque lyrici Homericis versibus canere timuerunt. Et ne poetas quidem ad testimonium citem, certe neque Platona, neque Demosthenem ad hoc genus exercitationis accessisse. &ideo grandis, &, vt ita dicam, pudica oratio non est maculosa, nec turgida, sed naturali pulchritudine exsurgit. Nuper ventosa isthæc & enormis loquacitas Athenas ex Asia commigrauit, animósque iuuenum ad magna surgentes veluti pestilenti quodam sidere afflauit, semelque corrupta eloquentiæ regula stetit, & obmutuit. Quis postea ad summã Thucydidis, qui Hyperidis ad famam processit? ac ne carmen quidem sani coloris enituit: sed omnia quasi eodem cibo pasta non potuerunt vsque ad senectutem canescere. Pictura quoque non alium exitum fecit, postquam Ægyptiorũ audacia tam magnæ artis compendiariam inuenit. Non est passus Agamemnon me diutius declamare in porticu, quàm ipse in schola sudauerat: sed, Adolescens, inquit, quoniam sermonem habes non publici saporis, &, quod rarissimum est, amas bonam mentem, non fraudabo te arte secreta. Nimirum in his exercitationibus doctores peccant, qui necesse habent cum insanientibus furere. Nam nisi dixerint quæ adolescentuli probent,

vt ait Cicero, soli in scholis relinquentur: sicut ficti adulatores cum cenas diuitum captant, nihil prius meditantur, quàm quod putãt gratissimum auditoribus fore (nec enim aliter impetrabunt quod petunt, nisi quasdam insidias auribus fecerint) sic eloquentiæ magister nisi, tanquam piscator, eam imposuerit hamis escam, quam scierit appetituros esse pisciculos, sine spe prædæ moratur in scopulo. Quid ergo est? parentes obiurgatione digni sunt, qui nolunt liberos suos seuera lege proficere. Primum enim sicut omnia, spes quoque suas ambitione donant: deinde cum ad vota properãt, cruda adhuc studia in forum propellunt, & eloquentiam, qua nihil esse maius confitentur, pueris induunt adhuc nascẽtibus. Quod si paterentur laborum gradus fieri, vt studiosi iuuenes lectione seuera mitigarentur, vt sapientiæ præceptis animos componerent, vt verba atroci stylo effoderent, vt quod vellent imitari, diu audirent, sibi nihil esset magnificum quod pueris placent. Iam illa grandis oratio haberet maiestatis suæ pondus. Nunc pueri in scholis ludunt, iuuenes ridentur in foro, & quod vtroque turpius est, quod quisquis perperam discit, in senectute confiteri non vult. Sed ne me putes improbasse schedium Lucilianæ improbitatis, quod sentio & ipse carmine effingam.

Artis seueræ si quis amat effectus,
Mentemque magnis applicat, prius more
Frugalitatis lege polleat exacta:
Nec curet alto regiam trucem vultu,

Cliensque cenas impotentium captet:
Nec perditis addictus, obruat vino
Mentis calorem, neue plausor in scena
Sedeat redemptus histrioniæ addictus.
Sed siue armigeræ rident Tritonidis arces,
Seu Lacedæmonio tellus habitata colono,
Sirenumque domus, det primos versibus annos,
Mæoniumque bibat felici pectore fontem.
Mox & Socratico plenus grege, mittat habenas
Liber, & ingentis quatiat Demosthenis arma.
Hūc Romana manus circunfluat, & modo Graio
Exonerata sono mutet suffusa saporem:
Interdum subducta foro det pagina cursum,
Et fortuna sonet celeri distincta meatu.
Dent epulas, & bella truci memorata canore:
Grandiaque indomiti Ciceronis verba minētur.
His animum succinge bonis. sic flumine largo
Plenus, Pierio diffundes pectore verba.

Dum hæc diligentius audio, non notaui mihi Ascylti fugam: & dum in hoc dictorum æstu motus incedo, ingens scholasticorum turba in porticum venit, vt apparebat, ab extemporali declamatione nescio cuius qui Agamemnonis suasoriam exceperat. Dum ergo iuuenes sententias rident, ordinemque totius dictionis infamant, oportune subduxi me, & cursim Ascylton persequi cœpi. Sed nec viam diligenter tenebam, quia nec quo stabulum esset, sciebam. Itaque quocunq; ibam, eodem reuertebar. donec in cursu fatigatus, & sudore iam madens accedo aniculam quandam quæ agreste olus vendebat: &, Rogo, inquam,

mater, nunquid ſcis vbi ego habitem? Delectata illa vrbanitate tam ſtulta: &, Quidni ſciā, inquit? conſurrexitq;, & cœpit me præcedere. Diuinam ego putabam. & ſubinde vt in locum ſecretiorem venimus, centonem anus vrbana reiecit: &, Hic, inquit, debes habitare. Cum ego negarē me cognoſcere domum, video quoſdam inter titulos, nudaſq; meretrices furtim ſpatiātes. Tarde, immo iam ſerò intellexi me in fornicem eſſe deductum. execratus itaque aniculæ inſidias, operui caput, & per medium lupanar fugere cœpi in aliam partem: cum ecce in ipſo aditu occurrit mihi æque laſſus ac moriēs Aſcyltos. putares ab eadem anicula eſſe deductum. Itaque vt ridens eum conſalutaui, quid in loco tam deformi faceret, quæſiui. Sudorē ille manibus deterſit, &, Si ſcires, inquit, quæ mihi acciderunt. quid noui? inquam ego. at ille deficiens, Cum errarem, inquit, per totam ciuitatem, nec inuenirem quo loco ſtabulum reliquiſſem, acceſſit ad me paterfamilias, & ducem ſe itineris humaniſſime promiſit. per amfractus deinde obſcuriſſimos egreſſus, in huc locum me perduxit, prolatoq; peculio cœpit rogare ſtuprū. Iam pro cella meretrix aſſem exegerat, iam ille mihi iniecerat manum, & niſi valentior fuiſſem, dediſſem pœnas: adeo vbique omnes mihi videbantur ſatyrion bibiſſe * iunctis viribus moleſtum contempſimus * quaſi per caliginem vidi Gytona in crepidine ſemitæ ſtantē, & in eundem locum me conieci. Cum quærerem numquid nobis in prandium frater paraſſet, conſedit

puer super lectum, & manantes lacrymas pollice expressit. Perturbatus ergo habitu fratris, quid accidisset, quæsiui. at ille tarde quidem & inuitus, sed postquam precibus & iracundiã miscui: Tuus, inquit, iste frater, seu comes, paulo ante in conductum accucurrit, cœpitque mihi velle pudorẽ extorquere. Cum ego proclamarem, gladium strinxit, &, Si Lucretia es, inquit, Tarquinium inuenisti. Quibus ego auditis, intentaui in oculos Ascylti manus: &, Quid dicis, inquam, muliebris patientiæ scortum, cuius ne spiritus purus est? Inhorrescere se finxit Ascyltos, mox sublatis fortius manibus, longe maiore risu clamauit: Non taces, inquit, gladiator obscœne, quem de ruina arena dimisit? Non taces nocturne percussor, qui ne tum quidem cum fortiter faceres, cum pura muliere pugnasti? cuius eadem ratione in viridario frater fui, qua nunc in diuersorio puer est? Subduxisti te, inquam, à præceptoris colloquio. Quid ego homo stultissime facere debui, cum fame morerer? an videlicet audirem sentẽtias, id est, vitream fractã, & somniorũ interpretamenta? Multo me turpior es tu Hercule, qui vt foris cenares, poetam laudasti. Itaque ex turpissima lite in risum diffusi, pacatius ad reliqua secessimus.

* Rursus in memoriã reuocatus iniuriæ, Ascylte, inquam, intelligo nobis conuenire non posse. itaque communes sarcinulas partiamur, ac paupertatem nostram priuatis quæstibus temptemus expellere. Et tu literas scis, & ego, ne quæstibus tuis obstem, aliquid aliud promittã. alioqui mille

causæ nos quotidie collident,&per totam vrbem rumoribus deferent. Non recusauit Ascyltos, &, Hodie, inquit, quia tanquã scholastici ad cenam promisimus,non perdamus noctem. cras autem quia hoc libet,& habitationem mihi prospiciam, & aliquem fratrem. Tardum est,inquam,differre quod placet * hanc tam præcipitẽ diuisionem libido faciebat. Iamdudum enim cupiebã amoliri custodem molestum, vt veterem cum Gytone meo rationem diducerem. * Postquam lustraui oculis totam vrbem, in cellulam redij, osculisque tandem bona fide exactis, alligo artissimis complexibus puerum, fruorque votis vsque ad inuidiam felicibus. Nec adhuc quidem omnia erãt facta, cum Ascyltos furtim se foribus admouit, discussisque fortissime claustris inuenit me cũ fratre ludentẽ. risu itaque plausuque cellulam impleuit, opertũ me amiculo euoluit. &, Quid agebas, inquit, frater sanctissime? quid vesticontubernium facis? nec se solum intra verba cõtinuit, sed lorum de pera soluit, & me cœpit nõ perfunctorie verberare, adiectis etiam petulantibus dictis, Sic diuidere cum fratre nolito. * * *
Veniebamus in forum deficiente iam die, in quo notauimus frequentiam rerum venaliũ, non quidem preciosarum, sed tamen quarum fidem male ambulantem obscuritas temporis facillime tegeret. Cum ergo & ipsi raptum latrocinio pallium detulissemus, vti ocasione oportunissima cœpimus, atque in quodam angulo laciniã extremam concutere, si quem forte emptorem splendida

vestis posset adducere. Nec diu moratus rusticus quidam familiaris oculis meis cum muliercula comite propius accessit, ac diligẽtius considerare pallium cœpit. inuicem Ascyltos iniecit contemplationem super humeros rustici emptoris. ac subito exanimatus conticuit. ac ne ipse quidẽ sine aliquo metu hominem conspexi. nam videbatur ille mihi esse qui tuniculam in solitudine inuenerat. plane is ipse erat. Sed cum Ascyltos timeret fidem oculorum, ne quid temere faceret, prius tanquam emptor propius accessit, detraxitque humeris laciniam, & diligentius tenuit. O lusum fortunæ mirabilem! Nam adhuc nec suturæ quidem attulerat rusticus curiosas manus, sed tanquam mendici spolium etiam fastidiose venditabat. Ascyltos postquam depositũ esse inuiolatum vidit, & personam vendentis contemptam, seduxit me paululum à turba: &, Scis, inquit, frater, rediisse ad nos thesaurum de quo querebar? Illa est tunicula adhuc, vt apparet, intactis aureis plena. Quid igitur facimus? aut quo iure rem nostram vindicamus? Exhilaratus ego, non tantum quia prædam videbam, sed etiam quod fortuna me à turpissima suspitione dimiserat, negaui circuitu agendum, sed plane iure ciuili dimicandum, vt si nollet alienam rem reddere, ad interdictum veniret.

Quid faciant leges, vbi sola pecunia regnat,
Aut vbi paupertas vincere nulla potest?
Ipsi qui Cynica traducunt tempora cæra,
Nonnunquam nummis vendere verba solent.

Ergo iudicium nihil est nisi publica merces,
Atque eques in causa qui sedet, empta probat.
Contra Ascyltos leges timebat: &, Quis, aiebat, hoc loco nos nouit? aut quis habebit dicentibus fidẽ? Mihi plane placet emere, quamuis nostrum sit quod agnoscimus, & paruo ære recuperare potius thesaurum, quam in ambiguam litem descẽdere. Sed præter vnum dipondium, sicel, lupinosque quibus destinaueramus mercari, nihil ad manum erat, ne interim præda discederet. Itaque vel minoris pallium addicere placuit, vt pretium maioris compendij leuiorem faceret iacturam. Cum primum ergo explicuimus mercem, mulier aperto capite quæ cum rustico steterat, inspectis diligentius signis, iniecit vtramque laciniæ manum, magnaque vociferatione latrones tenere clamauit. Contra nos perturbati, ne videremur nihil agere, & ipsi scissam & sordidã tenere cœpimus tunicam, atque eadem inuidia proclamare, nostra esse spolia quæ illi possiderent. Sed nullo genere par erat causa nostra, & conciones quæ ad clamorem confluxerant, nostram scilicet de more ridebant inuidiã, quod pro illa parte vindicabant pretiosissimam vestem, pro hac pannuciam ne centonibus quidem bonis dignam. Hinc Ascyltos pene risum discussit, qui silentio facto, Videamus, inquit, suam cuique rem esse charissimam. reddant nobis tunicam nostram, & pallium suum recipiant. Et si rustico mulierique placebat permutatio, aduocati tamen iam pene nocturni qui volebant pallium lucrifacere, flagitabant vti

apud se vtraque deponerentur, ac postero die iudex querelam inspiceret. Neque enim res tantū, quæ viderentur, in controuersia esse, sed longe aliud quæri, in vtraque parte scilicet latrocinij suspitio haberetur. Iam sequestri placebant, & nescio quis ex concionibus caluus tuberosissimæ frontis, qui solebat aliquando & ad causas agere, inuaserat pallium, exhibiturumque crastino die affirmabat. Cæterū apparebat nihil aliud quæri, nisi vt semel deposita vestis inter prædones strangularetur, & nos metu criminis non veniremus ad constitutū. Idem plane & nos volebamus. Itaque vtriusque partis votum casus adiuuit. Indignatus enim rusticus, quod nos centonem exhibendum postularemus, misit in faciem Ascylti tunicam, & liberatos querela iussit palliū deponere quod solum litē faciebat * & recuperato vt putabamus thesauro in diuersoriū pręcipites abimus, præclusisque foribus ridere acumen non minus concionum, quam calumniantiū cœpimus, quod nobis ingenti calliditate pecuniam reddidissent.

Nolo quod cupio statim tenere,
Nec victoria mi placet parata.

* *

Sed vt primum beneficio Gytonis præparata nos impleuimus cena ostium non satis audaci strepitu impulsum exsonuit. Cum & ipsi ergo pallidi rogaremus, quis esset, Aperi, inquit, iam scies. Dum loquimur, sera sua sponte delapsa cecidit, reclusæque subito fores admiserunt intrantem. Mulier autem erat operto capite, illa scilicet, quæ

paulo ante cum rustico steterat: & ,Me derisisse, inquit,vos putabatis. ego sum ancilla Quartillæ, cuius vos sacrum ante cryptam turbastis.ecce ipsa venit ad stabulum, petitque vt vobiscum liceat loqui. nolite perturbari. nec accusat errorem vestrum,nec punit.immo potius miratur quis deus iuuenes tam vrbanos in suam regionem detulerit. Tacentibus adhuc nobis,& ad neutram partem assentationem flectentibus,intrauit ipsa vna comitata virgine,sedensque super torum meum, diu fleuit. ac ne tunc quidē nos vllum adiecimus verbum, sed attoniti expectauimus lacrymas ad ostentationem doloris paratas. Vt ergo tam ambitiosus detonuit imber, retexit superbum pallio caput, & manibus inter se vsque ad articulorum strepitum contritis, Quænam est, inquit, hæc audacia? aut vbi fabulas, & antecessura latrocinia didicistis? misereor mediusfidius vestri: neque enim impune quisquam, quod non licuit, aspexit.vtique nostra regio tam præsentibus plena est numinibus, vt facilius possis deum quam hominem inuenire.ac ne me putetis vltionis causa huc venisse, ætate magis vestra commoueor, quam iniuria mea. Imprudentes enim, vt adhuc puto, admisistis inexpiabile scelus. Ipsa quidem illa nocte vexata, tam periculoso inhorrui frigore, vt tertianæ etiam impetum timerem. & ideo medicinam somno petij, iussaque sum vos perquirere, atque impetum morbi monstrata subtilitate lenire.Sed de remedio non tam valde laboro. maior enim in præcordiis dolor sæuit qui me

vſque ad neceſſitatem mortis deducit. ne ſcilicet iuuenili impulſi licentia, quod in ſacello Priapi vidiſtis, vulgetis, deorumque conſilia proferatis in populum. Protendo igitur ad genua veſtra ſupinas manus, petoque & oro, ne nocturnas religiones, iocum riſumque faciatis, neve traducere velitis tot annorum ſecreta, quæ mille vix homines nouerunt. Secundum hanc deprecationem lacrymas rurſus effudit, gemitibuſque largis concuſſa tota facie ac pectore thorum meum preſſit. Ego eodem tempore & miſericordia turbatus & metu, bonum animũ habere eam iuſſi & de vtroque eſſe ſecuram. Nam neque ſacra quenquam vulgaturum, & ſi quod præterea aliud remedium ad tertianam deus illi monſtraſſet, adiuuaturos nos diuinam prouidentiam vel periculo noſtro. Hilarior poſt hanc pollicitationem facta mulier, baſiauit me ſpiſſius, & ex lacrymis in riſum mota deſcendẽtes ab aure capillos meos temptata manu duxit: &, Facio, inquit, inducias vobiſcum, & à conſtituta lite dimitto. Quod ſi nõ annuiſſetis de hac medicina quã peto, iã parata erat in craſtinũ turba quæ & iniuriã meã vindicaret, & dignitatẽ.

Contemni, turpe eſt; legem donare, ſuperbum.
Hoc amo quod poſſum qualibet ire via.
Nam ſane & ſapiens contemptus iurgia flectit,
Et qui non iugulat, victor abire ſolet.

Complosis deinde manibus in tantum repente riſum effuſa eſt, vt timeremus. idem ex altera parte & ancilla fecit, quæ prior venerat. idẽ virguncula quæ vna intrauerat. Omnia mimico riſu ex-

ſonuerant, cum interim nos quæ tam repentina eſſet mutatio animorum facta, ignoraremus, ac modo noſmetipſos, modo mulieres intueremur. *

Ideo vetui hodie in hoc diuerſorio quenquam mortalium admitti, vt remedium tertianæ ſine interpellatione à vobis acciperem. Vt hæc dixit Quartilla, Aſcyltos quidem pauliſper obſtupuit: ego autem frigidior hyeme Gallica factus, nullũ potui verbum emittere. Sed ne quid triſtius expectarem, comitatus faciebat. Tres enim erant mulierculæ, ſi quid vellent conari, infirmiſſimæ, ſcilicet contra nos, ſi nil aliud, virilis ſexus eſſet. Et præcincti certe altius eramus: immo ego ſic iam paria compoſueram, vt ſi depugnandum foret, ipſe cum Quartilla cõſiſterem, Aſcyltos cum ancilla, Gyton cum virgine. *

Tunc vero excidit omnis conſtantia attonitis, & mors non dubia miſerorum oculos cœpit obducere. * Rogo, inquam, domina, ſi quid triſtius paras, celerius confice. neque enim tam magnum facinus admiſimus, vt debeamus torti perire. *

Ancilla quæ Piche vocabatur lodiculam in pauimento diligenter extendit. *

Sollicitauit inguina mea mille iam mortibus frigida. *

Operuerat Aſcyltos pallio caput, ammonitus ſcilicet, periculoſum alienis interuenire ſecretis. * duas inſtitas ancilla protulit de ſinu: alteraque pedes noſtros alligauit, altera manus. * *

Aſcyltos iam deficiente fabularum contextu,

Quid ergo, inquit, non ſum dignus qui bibam? Ancilla riſu meo prodita comploſit manus,& appoſuit quidem * adoleſcens ſolus tantum medicamentum ebibiſti? Ita ne eſt, inquit Quartilla, quicquid Satyrij fuit Eucolpius ebibit? * non indecenti riſu latera commouit. * Ac ne Gyton quidem vltimo riſum tenuit, vtique poſtquā virguncula ceruicem eius inuaſit,& non repugnanti puero innumerabilia oſcula dedit. *
Volebamus miſeri exclamare, ſed nec in auxilio erat quiſquam, & hinc Pſiche acu comatoria cupienti mihi inuocarè Quiritiū fidem, malas pungebat; illinc puella penicillo quod & ipſum Satyreo tinxerat, Aſcylton opprimebat. *
Vltimo cinædus ſuperuenit myrtea ſubornatus gauſapila, cinguloque ſuccinctus, modo extortis nos clunibus cecidit, modo baſiis olidiſſimis inquinauit, donec Quartilla ballenatiam tenēs virgam, alteque ſuccincta, iuſſit infelicibus dari miſſionem. *
Vterque noſtrū religioſiſſimis iurauit verbis, inter duos periturū eſſe tā horribile ſecretū. * *
Intrauerunt palæſtricæ quam plures, & nos legitimo perfuſos oleo refecerunt. Vtcumque igitur laſſitudine abiecta, cenatoria repetimus, & in proximam cellam ducti ſumus; in qua tres lecti ſtrati erant,& reliquus lautitiarū apparatus ſplendidiſſime expoſitus. Iuſſi ergo diſcubuimus, & guſtatione mirifica initiati, vino etiam falerno inundamur. excepti etiam pluribus ferculis cum laberemur in ſomnū, Ita ne eſt? inquit Quartilla,

etiam dormire vobis in mente est, cum sciatis Priapi genio peruigilium deberi?
Cum Ascyltos grauatus tot malis in somnum laberetur, illa, quæ iniuria depulsa fuerat, ancilla totam faciem eius fuligine longa perfricuit, & non sentientis labra humerosque sopitionibus pinxit. Iam ego etiam tot malis fatigatus minimum veluti gustum hauseram somni, idem & tota intra, forisque familia fecerat, atque alii circa pedes discumbentium sparsi iacebant, alii parietibus appliciti, quidam in ipso limine coniunctis marcebant capitibus: lucernæ quoque humore defectæ tenue & extremum lumen spargebant, cum duo Syri expilaturi lagenam, triclinium intrauerunt: dumque inter argentum auidius rixantur, diductam fregerunt lagenam. cecidit etiam mēsa cum argento, & ancillæ super torum marcentis excussum forte altius poculū, caput fregit. ad quem ictum exclamauit illa, pariterque & fures prodidit, & partem ebriorum excitauit. Syri illi qui venerant ad prædam, postquam se deprehensos intellexerunt, pariter secundum lectum conciderunt, vt putares hoc conuenisse, & stertere tanquam olim dormientes cœperunt. Iam & Tricliniarches experrectus, lucernis occidentibus oleū infuderat, & pueri detersis paulisper oculis redierant ad ministerium, cum intrans cymbalistria & concrepans æra, omnes excitauit. Refectum igitur est conuiuium, & rursus Quartilla ad bibendum reuocauit. adiuuit hilaritatem comessantis cymbalistria. * * Intrat cinædus homo om-

nium insulsissimus, & plane illa domo dignus, qui vt infractis manibus congemuit, eiusmodi carmina effudit:

Huc huc conuenite spatalocinædi,
Pede tendite, cursum addite, conuolate planta,
Femore facili, clune agili, & manu procaces,
Molles, veteres, Deliaci manu recisi.

Consumptis versibus suis, immundissimo me basio conspuit: mox & super lectū venit, atq; omni vi detexit recusātes Super inguina mea diu multumque frustra moluit. Perfluebant per frontem sudantis acaciæ riui, & inter rugas malarum tantum erat cretæ, vt putares detectum parietē nimbo laborare. Non tenui ego diutius lacrymas: sed ad vltimam perductus tristitiā, Quæso, inquam, domina, certe Embasicœtam iusseras dari. Complosit illa tenerius manus, &, O, inquit, hominē acutū, atque vrbanitatis vernulæ fontem! Quid? tu non intellexeras cinædum Embasicœtam vocari? Deinde vt contubernali meo melius succederet, Per fidem, inquam, nostrā Ascyltos in hoc triclinio solus ferias agit? Ita? inquit Quartilla, & Ascylto Embasicœtas detur. Ab hac voce equum cinædus mutauit, transituque ad comitem meum facto, clunibus eum basiisque distriuit. Stabat inter hæc Gyton, & risu dissoluebat ilia sua. Itaque conspicata eū Quartilla, cuius esset puer diligentissima sciscitatione quæsiuit. Cum ego fratrem meum esse dixissem, Quare ergo, inquit, me non basiauit? vocatumque ad se in osculum applicuit: mox manum demisit in sinum & pertractato va-

sculo

ſculo tam rudi, Hæc, inquit, belle cras in promulſide libidinis noſtræ militabit: hodie enim poſt aſellum, diaria non ſumo. Cum hoc diceret, ad aurem eius Pſyche ridens acceſſit, & cum dixiſſet neſcio quid, Ita, ita, inquit Quartilla, bene admonuiſti: cur non, quia belliſſima occaſio eſt, deuirginetur Pannychis noſtra? Continuoq; producta eſt puella ſatis bella, & quæ non plus quam ſeptem annos habere videbatur, & ea ipſa quæ primum cum Quartilla in cellam venerat noſtrã. Plaudentibus ergo vniuerſis, & poſtulantibus, nuptias fecerunt. Obſtupui ego, & nec Gytona verecundiſſimum puerum ſufficere huic petulantiæ affirmaui, nec puellam eius ætatis eſſe, vt muliebris patientiæ legem poſſet accipere. Ita? inquit Quartilla; minor eſt iſta quam ego fui, cum primum virum paſſa ſum? Iunonem meam iratam habeam, ſi vnquam me meminerim virginem fuiſſe. nam & infans cum paribus inquinata ſum, & ſubinde prodeuntibus annis, maioribus me pueris adplicui, donec ad hanc ætatem perueni. Hinc etiam puto prouerbium natum illud, vt dicatur, Poſſe taurum tollere quæ vitulum ſuſtulerit. Igitur ne maiorem iniuriam in ſecreto frater acciperet, conſurrexi ad officium nuptiale. Iam Pſyche puellæ caput inuoluerat flammeo; iam Embaſicœtas præferebat facem; iam ebriæ mulieres longum agmen plaudentes fecerant, thalamumque inceſta exornauerant veſte: Tum Quartilla iocantium quoque libidine accenſa, & ipſa ſurrexit, correptumque Gytona in cubicu-

lum traxit. Sine dubio non repugnauerat puer, ac ne puella quidem tristis expauerat nuptiarũ nomen. Itaque, cum inclusi iacerent, consedimus ante limen thalami, & inprimis Quartilla per rimam improbe deductam applicuerat oculum curiosum, lusumque puerilem libidinosa speculabatur diligentia. Me quoque ad idem spectaculum lenta manu traxit: & quia considerantium hæserant vultus, quicquid à spectaculo vacabat, commouebat obiter labra, & me tanquam furtiuis subinde osculis verberabat. *

Abiecti in lectis sine metu reliquam exegimus noctem. * * *

DE CENA TRIMALCIONIS ET LAVTICIIS.

Videmus senem caluum tunica vestitum russea, inter pueros capillatos ludentem pila. Nec tam pueri nos, quãquam erat operæprecium, ad spectaculum duxerant, quam ipse paterfamiliæ, qui soleatus pila sparsina exercebatur; nec eam amplius repetebat quæ terram contigerat, sed follem plenum habebat seruus, sufficiebatque ludentibus. Notauimus etiam res nouas. Nam duo spadones in diuersa parte circuli stabant, quorum alter matellam tenebat argenteam, alter numerabat pilas, non quidem eas, quæ inter manus lusu expellente vibrabant, sed eas quæ in terram decidebant. Cum has miraremur lauticias, Trimalcio lautissimus homo digitos concrepuit, ad quod signum matellam spado ludenti suppo suit. Exonerata ille vesica, aquam poposcit ad manus, digitosque paululum aspersos, in capite pueri tersit. Longum erat singula excipere. Itaque intra-

uimus balneum & ſudore calefacti momento temporis ad frigidam eximus. Iam Trimalcio vnguento perfuſus tergebatur, non linteis, ſed palliis ex molliſſima lana factis. Tres interim iatraliptæ in conſpectu eius falernum bibebant. Hinc, inuolutus coccina gauſappa lecticæ impoſitus eſt, præcedentibus faleratis curſoribus IIII. & chiramaxio, in quo deliciæ eius ferebantur, puer vetulus, lippus, domino Trimalcione deformior. Cum ergo afferretur ad caput eius, cum minimis ſymphoniacis tibiis acceſſit, & tanquam in aurem aliquid ſecreto diceret, toto itinere cantauit. Sequimur. nos iam admiratione ſaturi, & cum Agamemnone ad ianuam peruenimus. In aditu ipſo ſtabat hoſtiarius praſinatus, ceraſino ſuccinctus cingulo, atque in lance argentea piſum purgabat. Super limen autem cauea pendebat aurea, in qua pica varia intrantes ſalutabat. Ceterum ego dum omnia ſtupeo, pæne reſupinatus crura mea fregi. ad ſiniſtram enim intrantibus non longe ab hoſtiarij cella, canis ingens catena vinctus, in pariete erat pictus, ſuperq; quadrata littera ſcriptum, CAVE. CAVE. CANEM. Et collegæ quidem mei riſerunt. Ego autem collecto ſpiritu, non deſtiti totum parietem perſequi. Erat autem venalitium titulis pictum, & ipſe Trimalcio capillatus caduceum tenebat, Mineruaque ducente * tenia intrabat. Hinc quemadmodum ratiocinari didiciſſet, dein diſpenſator factus eſſet, omnia diligẽter curioſus pictor cum inſcriptione reddiderat. In deficiente vero iam

porticu leuatum mēto in tribunal excelſum Mercurius rapiebat. Præſto erat fortuna cornu abundanti copioſa, & tres Parcæ aurea penſa torquentes. Notaui etiam in porticu gregem curſorum cum magiſtro ſe exercentem. Præterea grande armarium in angulo vidi, in cuius ædicula erant Lares argētei poſiti, Veneriſque ſignum marmoreum, & pixis aurea non puſilla, in qua barbam ipſius conditam eſſe dicebant. Interrogare ego atrienſem cœpi, quas in * medica picturas haberēt. Iliada, & Odyſſeam, inquit. Iam ad triclinium veneramus. in cuius parte prima procurator rationes accipiebat: &, quod præcipue miratus ſum, in poſtibus triclinij faſces erant cum ſecuribus fixi, quorum vnam partem quaſi embolum nauis æneum finiebat, in quo erat ſcriptum, G. POMPEIO. TRIMALCIONI. VI VIRO. AVGVSTALI. CINNAMVS. DISPENSATOR. Sub eodem titulo, etiam lucerna bilychnis de camera pendebat, & duæ tabulæ in vtroque poſte defixæ, quarum altera, ſi bene memini, hoc habebat inſcriptum:

III. ET PRIDIE KAL. IAN.

G. NOSTER FORAS CENAT.

altera Lunæ curſum ſtellarumque VII. imagines pictas, & qui dies boni, quique incommodi eſſent diſtinguente bulla notabantur. Ceterum vt mouimus dextros greſſus, ſeruus nobis diſpoliatus procubuit ante pedes, & rogare cœpit vt ſe pœnæ eriperemus: nec magnum eſſe peccatum ſuum, propter quod periclitaretur. Subducta

enim veſtimenta ſibi diſpēſatoris in balneo, quæ vix fuiſſent X HS. Retulimus ergo dextros pedes, diſpenſatoremque in precario aureos numerantem deprecati ſumus ſeruo remitteret pœnam. Superbus ille ſuſtulit vultum, &, Non tam iactura me mouet, inquit, quam negligentia nequiſſimi ſerui. Veſtimenta mea cubitoria perdidit, quæ mihi natali meo donauerat cliens quidā, Tyria, ſine dubio, ſed iā ſemel lota. quicquid ergo eſt dono vobis. Obligati tam grandi beneficio cum intraſſemus triclinium, occurrit nobis ille idem ſeruus pro quo rogaueramus, & ſpiſſiſſima baſia ſtupentibus impegit, gratias agens humanitati noſtræ. Ad ſummam, ſtatim ſcietis, ait, cui dederitis beneficium. Vinum dominicum miniſtratoris gratia eſt. Tandem ergo diſcubuimus pueris Alexandrinis aquam in manus niuatam infundentibus, aliiſque inſequentibus ad pedes, ac paronychia cum ingenti ſubtilitate tollentibus. Ac ne in hoc quidem tam moleſto tacebant officio, ſed obiter cantabant. Ego experiri volui, an tota familia cantaret. Itaque potionem popoſci, paratiſſimus puer, non minus me acido cantico excepit: & quiſquis aliquid rogatus erat vt daret. pantomimorum non patrisfamiliæ triclinium crederes. Allata eſt tum guſtatio valde lauta. Nam iam omnes diſcubuerant præter ipſum Trimalcionem, cui locus nouo more primus ſeruabatur. Ceterum in promulſidari aſellus erat Corinthius cum biſaccio poſitus, qui habebat oliuas in altera parte albas, in altera ni-

gras. Tegebant asellum duæ lances, in quarum marginibus nomen Trimalcionis inscriptum erat & argenti pondus. Ponticuli etiam ferruminati sustinebant glires melle & papauere sparsos. fuerunt & tomacula supra craticulam feruentia argenteam posita: infra craticulam, Syriaca pruna cum granis punici mali. In his eramus lautitiis, cum ipse Trimalcio ad symphoniam allatus est, positusque in ceruicalia minutissima expressit imprudentibus risum. Pallio enim coccino adrasum incluserat caput, circaque oneratas veste ceruices laticlauiam immiserat mappam, fimbriis hinc atq; illinc pendentibus. habebat etiam in minimo digito sinistræ manus anulum grandem subauratum, extremo vero articulo digiti sequentis minorem, vt mihi videbatur, totum aureum, sed plane ferreis velut stellis ferruminatum. Et ne has tantum ostenderet diuitias, dextrum nudauit lacertum armilla aurea cultum, & eboreo circulo lamina splendente connexum. Vt deinde spina argentea dentes perfodit, Amici, inquit, nondum mihi suaue erat in triclinium venire, sed ne absentiuus essem, omnem voluptatem mihi negaui. Permittitis tamen finiri lusum? Sequebatur puer cum tabula terebintina & crystallinis tesseris, notauique rem omnium delicatissimam. Pro calculis enim albis, aut nigris, aureos argenteosque habebat denarios. Interim dum ille omnium * testorum inter lusum consumit, gustantibus adhuc nobis, repositorium allatum est cum corbe, in qua gallina erat lignea pa-

tentibus in orbem alis, quales esse solent quæ incumbunt oua. Accessere continuo duo serui, & symphonia strepente scrutari paleam cœperunt, erutaque subinde pauonina oua diuisere conuiuis. Conuertit ad hanc cenam vultum Trimalcio, &, Amici, ait, pauonis oua gallinæ iussi supponi. Et me hercules timeo ne iam concepta sint. temptemus tamen si adhuc sorbilia sunt. Accipimus nos cochlearia, non minus sex libras pendentia, ouaque ex farina pingui figurata pertundimus. Ego quidem pene proieci partem meam: nam videbatur mihi iam in pullum coisse. Deinde vt audiui veterem conuiuam, Hic nescio quid boni debet esse, persecutus putamen manu, pinguissimam ficedulam inueni piperato vitellio piperatam. Iam Trimalcio eadem omnia lusu intermisso poposcerat, feceratque potestatem clara voce, si quis nostrum iterum vellet, mulsum sumere, cum subito signum symphonia datur, & gustatoria pariter à choro cantante rapiuntur. Ceterum inter tumultum, cum forte paropsis excidisset, & puer iacentem sustulisset, animaduertit Trimalcio, colaphisque obiurgare puerum ac proiicere rursus parapsidem iussit. Insecutusque est lecticarius, argentumque inter reliqua purgamenta scopis cœpit verrere. Laudatus propter elegantias dominus, Equum, inquit, Mars amat: itaque iussit senex suam cuique mensam assignari. * obit ei pdissimi serui minorem nobis æstum sua frequentia facient. Statim allatæ sunt amphoræ vitreæ diligenter gipsatæ, quarum in

ceruicibus pittacia erant affixa cum hoc titulo, FALERNVM. OPIMIANVM. ANNORVM. CENTVM. Dum titulos perlegimus, complosit Trimalcio manus, &, Heu, inquit, ergo diutius viuit! verum est vinum Opimianum præsto; heri non tam bonum posui, & multo honestiores cenabant. Potantibus ergo, & accuratissime nobis lauticias mirantibus, laruam argenteam attulit seruus sic aptam, vt articuli eius vertebræque locatæ in omnem partem flecterentur. Hanc cum super mensam semel iterumque abiecisset, & cathenatio mobilis aliquot figuras exprimeret, Trimalcio adiecit;

Heu, heu nos miseros, quam totus homuncio nil est.
Sic erimus cuncti postquam nos auferet Orcus.
Ergo viuamus, dum licet esse, bene.

Laudationem ferculum insecutum est, plane non pro expectatione magnum. Nouitas tamen omnium conuertit oculos Repositorium enim rotundum, xij. habebat signa in orbe disposita, superque proprium conuenientemque materiæ structor imposuerat cibum: super arietem, cicer arietinum: super taurum, bubale frustum: super geminos, testiculos, ac rienes: super cancrum, coronam: super leonem, ficum Africanam: super virginem, stericulam: super libram, staterã, in cuius altera parte scriblita erat, in altera placenta: super sagittarium, odopetam: super capri cornua, locustam marinam: super aquarium, anserem: super pisces, duos mulos. In medio autem cespes

cum herbis excisus fauum sustinebat. Circumferebat Ægyptius puer clibano argenteo panem, atque ipse etiam teterrima voce de Laserpiciario minio canticum extorquet. Nos vt tristiores ad tam viles accessimus cibos, Suadeo, inquit Trimalcio, cenemus; hoc est ius cenæ. Hæc vt dixit, ad symphoniam IIII. tripudiantes procurrerunt, superioremque partem repositorij abstulerunt quo facto videmus infra, scilicet in altero ferculo, altilia & sumina, leporemque in medio pennis subornatum, vt Pegasus videretur. Notauimus etiam circa angulos repositorij Marsyas IIII. ex quorum vtriculis garum piperatum currebat super pisces qui in Euripo natabant. Damus omnes plausum à familia cœptum, & res electissimas ridentes adgredimur. Non minus & Trimalcio eiusmodi methodio lætus, Carpe, inquit. Processit statim scissor, & ad symphoniam ita gesticulatus lacerauit obsonium, vt putares Darium hydraule cantante pugnare. Ingerebat nihilominus Trimalcio lentissima voce, Carpe. Ego suspicatus ad aliquam vrbanitatem toties iteratam vocem pertinere, non erubui eum qui supra me accumbebat, hoc ipsum interrogare. at ille qui sæpius eiusmodi ludos spectauerat, Vides, inquit, illum qui obsonium carpit? Carpus vocatur. itaque quotiescunque dicit, Carpe, eodem verbo & vocat & imperat. Non potui amplius quicquam gustare: sed conuersus ad eum vt plurima exciperem, longe arcessere fabulas cœpi, sciscitarique quæ esset illa mulier, quæ huc

atque illuc discurreret. Vxor, inquit, Trimalcionis, Fortunata appellatur, quæ nummos modio metitur. Et modo quid fuit? Ignoscet mihi Genius tuus, noluisses de manu eius panem accipere. Nunc nec quid, nec quare; in cœlum abiit, & Trimalcionis Topanta est. ad summam, mero meridie si dixerit illi tenebras esse, credet.

* *

Comprobamus factum, varioque sermone garrimus, & poetarũ cœpit esse mentio, diuq; summa carminis penes Mopsum Thracẽ memorata est: donec Trimalcio, Rogo, inquit, Magister, quid putes inter Ciceronẽ, & Publium interesse. Ego alterum puto disertiorem fuisse, alterum honestiorem. Quid enim his melius dici potest?

Luxuriæ rictu Martis marcent mœnia,
Tuo palato clausus pauo nascitur,
Plumato amictus aureo Babylonico:
Gallina tibi Numidica, tibi Gallus spado:
Ciconia etiam grata, peregrina, hospita,
Pietaticultrix, gracilipes, crotalistria,
Auis exul hiemis, titulus tepidi temporis,
Nequitiæ nidum in cacabo fecit meo.
Quo margarita cara tribacca Indica?
An vt matrona onerata faleris pelagiis
Tollat pedes indomita in strato extraneo?
Smaragdũ ad quã rem viridem, pretiosum vitrũ?
Quo Carchedonios optas ignes lapideos,
Nisi vt scintillet? probitas est carbunculos:
Aequum est induere nuptam ventum textilem?
Palam prostare nudam in nebula linea?

* * *

Neque fax vlla in præſidio erat quæ iter aperiret errantibus, nec ſilentium noctis iam mediæ promittebat occurrentium lumen. Accedebat huc ebrietas & imprudentia locorum, etiam interdiu obſcura. Itaque cum hora pene tota, per omnes ſcirpos * gaſtrarumque eminentium fragmenta traxiſſemus cruentos pedes, tandem expliciti acumine Gytonis ſumus. Prudens enim pridie cum luce etiam clara timeret errorem, omnes pilas columnaſque notauerat, certaque liniamenta euicerunt ſpiſſiſſimam noctem, & notabili candore oſtenderũt errantibus viã. Quamuis non minus ſudoris habuimus etiã poſtquam ad ſtabulum peruenimus. Anus enim ipſa inter diuerſitores diutius ingurgitata, ne ignem quidem admotum ſenſiſſet, & forſitan pernoctaſſemus in limine, ni tabellarius Trimalcionis inueniſſet x. vehiculis diues. Non diu ergo tumultuatus ſtabuli ianuam effregit, & nos per eandem terram admiſit.

Qualis nox fuit illa dij deæque,
Quam mollis torus! hæſimus calentes.
Et transfudimus hinc & hinc labellis
Errantes animas. valete curæ
Mortalis: ego ſic perire cœpi.

Sine cauſa gratulor mihi. Nam cum ſolutus mero amiſiſſem ebrias manus, Aſcyltos omnis iniuriæ inuentor ſubduxit mihi nocte puerum, & in lectum tranſtulit ſuum, volutatuſque liberius cum fratre non ſuo, ſiue non ſentiente iniuriam,

ſiue diſſimulante , indormiuit alienis amplexibus oblitus iuris humani. Itaque ego vt experrectus pertrectaui gaudio diſpoliatum torum , ſi qua eſt amantibus fides , ego dubitaui an vtrunque traiicerem gladio , ſomnumque morti iungerem. Tutius demum ſecutus conſilium, Gytona quidem verberibus excitaui : Aſcylton autem truci intuens vultu ; Quoniam , inquam , fidem ſcelere violaſti , & communem amicitiam, res tuas ocius tolle , & alium locum quem polluas, quære. Non repugnauit ille , ſed poſtquam optima fide partiti manubias ſumus; Age,inquit, nunc & puerum diuidamus. Iocari putabam diſcedentem.at ille gladium parricidali manu ſtrinxit,&,Non frueris,inquit,hac præda ,ſuper quam ſolus incumbis.Partem meam neceſſe eſt vel hoc gladio contentus abſcindam. Idem ego ex altera parte feci,& intorto circa brachiū pallio compoſui ad præliandum gradum. Inter hanc miſerorum dementiam infeliciſſimus puer tangebat vtriuſque genua cum fletu , petebatque ſuppliciter , ne Thebanum par humilis taberna ſpectaret , neve ſanguine mutuo pollueremus familiaritatis clariſſimæ ſacra. Quod ſi vtique , proclamabat , facinore opus eſt , nudo ecce iugulum, conuertite huc manus,imprimite mucrones:ego mori debeo , qui amicitiæ ſacramentum deleui. Inhibuimus ferrum poſt has preces , & prior Aſcyltos, Ego, inquit, finem diſcordiæ imponam. Puer ipſe quem vult, ſequatur , vt ſit illi ſaltem in eligendo fratre ſalua libertas. Ego vetuſtiſſimam

consuetudinem putabam in sanguinis pignus transiisse; nihil timui, imo conditionem præcipiti festinatione rapui, commisique iudici litem, qui ne deliberauit quidem vt videretur cunctatus, verum statim ab extrema parte verbi consurrexit, fratrem Ascylton elegit. Fulminatus hac pronunciatione, sicut eram sine gladio, in lectulum decidi, & attulissem mihi damnatus manus, si non inimici victoriæ inuidissem. Egreditur superbus cum præmio Ascyltos, & paulo ante carissimum sibi commilitonem, fortunæque etiam similitudine parem in loco peregrino destituit abiectum.

Nomen amicitiæ si, quatenus expedit, hæret,
  Calculus in tabula mobile ducit opus.
Cum fortuna manet, vultum seruatis amici,
  Cum cecidit, turpi vertitis ora fuga.
Grex agit in scæna mimum, pater ille vocatur,
  Filius hic, nomen diuitis ille tenet:
Mox vbi ridendas inclusit pagina partes,
  Vera redit facies, dissimulata perit.

Nec diu tamen lacrymis indulsi, sed veritus ne Menelaus etiam antescholanus inter cetera mala solum me in diuersorio inueniret, collegi sarcinulas, locumque secretum & proximum litori mœstus conduxi. Ibi triduo inclusus redeunte in animum solitudine atque contemptu, verberabam ægrum planctibus pectus, & inter tot altissimos gemitus frequenter etiam proclamabam: Ergo me non ruina terra potuit haurire? non iratum etiam innocentibus mare? Aufugi iudi-

cium, harenæ imposui, hospitem occidi, vt inter audaciæ nomina mendicus, exul, in diuersorio Græcæ vrbis iacerem desertus? Et quis hanc mihi sollicitudinem imposuit? Adolescens omni libidine impurus, & sua quoque confessione dignus exilio: stupro liber, stupro ingenuus, cuius anni ad tesseram venerunt, quem tanquam puellam conduxit etiam qui virum putauit. Quid ille alter? die qui tanquam togæ virilis stolam sumpsit, qui ne vir esset à matre persuasus est; qui opus muliebre in ergastulo fecit, qui postquam conturbauit, & libidinis suæ solum vertit, reliquit veteris amicitiæ nomen, &, proh pudor, tanquam mulier secutuleia, vnius noctis tactu omnia vendidit. Iacent nunc amatores obligati noctibus totis, & forsitã mutuis libidinibus attriti derident solitudinem meam. sed non impune: nam aut vir ego liberque non sum, aut noxio sanguine parentabo iniuriæ meæ. Hæc locutus gladio latus cingor, &, ne infirmitas militiam perderet, cibis excito vires; mox in publicum prosilio, furentisque more omnes circumeo porticus. Sed dum attonito vultu efferatoque nil aliud quam cædem & sanguinem cogito, frequentiusque manum ad capulum quem deuoueram, refero, notauit me miles, siue ille planus fuit, siue nocturnus grassator: &, Quid tu, inquit, commilito, ex qua legione es, aut cuius centuriæ? Cum constantissime & centurionem, & legionem essem ementitus: Age ergo, inquit ille, in exercitu vestro phocasiati milites ambulant!

Cum deinde vultu atque ipsa trepidatione mendacium prodidissem, ponere iussit arma, & malo cauere. Despoliatus ergo, immo præcisa vltione, retro ad diuersorium tendo, paulatimque temeritate lassata cœpi grassatoris audaciæ gratias agere. *

Non bibit inter aquas, poma aut pendetia carpit
 Tantalus infelix quem sua vota premunt.
Diuitis hæc magni facies erit, omnia cernens
 Qui timet, & sicco concoquit ore famem. *

Nequaquam recte faciet qui cito reddit. *

Nemo cælum putat, nemo iusiurandum seruat, nemo Iouem pluris facit: sed omnes opertis oculis bona sua computant. *

Quod hodie non est, cras erit: sic vita truditur. *

Quod non expectas ex transuerso fit, & super nos fortuna negotium curat. *

Apes ideo pungunt, quia vbicunque dulce est, ibi & acidum inuenies. * *

Semper hac in re qui vincitur, vincit. *

Nemo nostrum non peccat, homines sumus, non dij. *

Non multum oportet cōsilio credere, quia suam habet fortuna rationem. * * *

In pinacothecam perueni vario genere tabularum mirabilem. nam & Zeuzidos manus vidi nondum vetustatis iniuria victas, & Protogenis

rudimenta cum ipsius naturæ veritate certantia non sine quodam horrore tractaui. Iam vero Apellis quem Græci monocremon appellant, etiam adoraui. Tanta enim subtilitate extremitates imaginum erant ad similitudinem præcisæ, vt crederes etiam animorum esse picturam. Hinc aquila ferebat cœlo sublimis deum. Illinc candidus Hylas repellebat improbam Naiada Damnabat Apollo noxias manus, lyramque resolutam modo nato flore honorabat. Inter quos etiam pictorum amantium vultus tanquam in solitudine exclamaui, Ergo amor etiam deos tangit? Iupiter in cælo suo non inuenit quod eligeret, & peccaturus in terris, nemini tamen iniuriam fecit. Hylam Nympha prædata, imperasset amori suo, si venturum ad interdictum Herculem credidisset. Apollo pueri vmbram reuocauit in florem, & hos fabulæ quoque habuerunt sine æmulo complexus. At ego in societatem recepi hospitem Lycurgo crudeliorem. Ecce autem, ego dum cum ventis litigo, intrauit pinacothecam senex canus, exercitati vultus, & qui videretur nescio quid magnum promittere, sed cultu nō proinde speciosus, vt facile appareret eum hac nota litteratum esse, quos odisse diuites solent. Is ergo ad latus constitit meum, Ego, inquit, poëta sum & vt spero non humillimi spiritus, si modo coronis aliquid credendum est, quas etiam ad imperitos deferre gratia solet. Quare ergo, inquis, tam male vestitus es? Propter hoc ipsum. Amor ingenij neminem vnquam diuitem fecit.

Qui

Qui pelago credit, magno se fœnore tollit,
Qui pugnas & castra petit, præcingitur auro,
Vilis adulator picto iacet ebrius ostro,
Et qui sollicitat nuptas, ad præmia peccat:
Sola pruinosis horret facundia pannis,
Atque inopi lingua desertas inuocat artes.

Non dubio ita est, si quis vitiorum omnium inimicus, rectum iter vitæ cœpit inspicere, primum propter morum differentiam odium habet (quis enim potest probare diuersa?) deinde, qui solas extruere diuitias curant, nihil volunt inter homines melius credi, quam quod ipsi tenent. Iactantur itaque, quacunque ratione possunt, literarum amatores, vt videantur illi quoque infra pecuniam positi. * Nescio quo modo bonæ mentis soror est paupertas.

Vellem tam innocens esset frugalitatis meæ hostis, vt deliniri posset. Nunc veteranus est latro, & ipsis lenonibus doctior. *

In Asiam cum à Quæstore essem stipendio eductus, hospitium Pergami accepi: vbi cum libenter habitarem non solum propter cultum ædicularum, sed etiam propter hospitis formosissimum filium, excogitaui rationem, qua non essem patrifamiliæ suspectus amator. Quotiescunque enim in conuiuio de vsu formosorum mentio facta est, tam vehementer excandui, tam seuera tristitia violari aures meas obscœno sermone nolui, vt me mater præcipue, tanquam vnum ex philosophis, intueretur. Iam ergo cœperam ephœbum in gymnasium deducere: ego studia EVMOLPVS.

eius ordinare, ego docere, ac præcipere, ne quis prædator corporis admitteretur in domum. *
Forte cum in triclinio iaceremus, quia dies sollemnis ludum arctauerat, pigritiamque recedendi imposuerat hilaritas longior, fere circa mediam noctem intellexi puerum vigilare. Itaque timidissimo murmure votum feci; &, Domina, inquam, Venus, si ego hunc puerum basiauero ita vt ille non sentiat, cras illi par columbarum donabo. Audito voluptatis precio, puer stertere cœpit. Itaque adgressus simulantem aliquot basiolis inuasi. Contentus hoc principio, bene mane surrexi, electumque par columbarum attuli expectanti, ac me voto exsolui. Proxima nocte, cum idem liceret, mutaui optionem: &, Si hunc, inquam, tractauero improba manu, & ille non senserit, gallos gallinaceos pugnacissimos duos donabo patienti. Ad hoc votum ephœbus vltro se admouit, &, puto, vereri cœpit ne ego obdormiissem. Indulsi ergo sollicito, totoque corpore citra summam voluptatem me ingurgitaui. Deinde, vt dies venit, attuli gaudenti quicquid promiseram. Vt tertia nox licentiam dedit, consurrexi ad aurem male dormientis: Dij, inquam, immortales, si ego huic dormienti abstulero coitum plenum & optabilem, pro hac felicitate cras puero asturconem Macedonicum optimum donabo, cum hac tamen exceptione, si ille non senserit. Nunquam altiore somno ephœbus obdormiuit. Itaque primum impleui lactentibus papillis manus, mox basio inhæsi, deinde in vnū om-

nia vota coniunxi. Mane sedere in cubiculo cœpit, atque expectare consuetudinem meam. Scis quanto facilius sit, columbas gallosque gallinaceos emere, quam asturconem: & præter hoc etiam timebam ne tam grande munus suspectam faceret humanitatem meam. Ergo aliquot horis spaciatus, in hospitium reuerti, nihilque aliud quam puerum basiaui. At ille circumspiciens, vt ceruicem meam iunxit amplexui, Rogo, inquit, domine, vbi est asturco? * Cum ob hanc offensam præclusissem mihi aditum quem feceram, iterum ad licentiam redij. Interpositis enim paucis diebus, cum similis nos casus in eandem fortunam retulisset, vt intellexi stertere patrem, rogare cœpi ephœbum, vt reuerteretur in gratiam mecum, id est, vt pateretur satisfieri sibi, & cætera quæ libido distenta dictat. At ille plane iratus, nihil aliud dicebat, nisi hoc, Aut dormi, aut ego iam dicam patri. Nihil est tam arduum, quod non improbitas extorqueat. Dum dicit, Patrem excitabo, irrepsi tamen, & male repugnanti gaudium extorsi. At ille non indelectatus nequitia mea, postquam diu questus est deceptum se & derisum, traductumque inter condiscipulos quibus iactasset censum meum, Videris tamen, inquit, non ero tui similis. Si quid vis, fac iterum. Ego vero, deposita omni offensa, cum puero in gratiam redij, vsusque beneficio eius in somnum delapsus sum. Sed non fuit contentus iteratione ephœbus plenæ maturitatis, & annis ad patiendum gestientibus. Itaque excitauit me sopitum;

Et, Nunquid vis? inquit. Et non plane iam molestum erat munus. Vtcunque igitur inter anhelitus sudoresque tritus, quod voluerat, accepit. rursusq; in somnum decidi gaudio lassus. Interposita minus hora, pungere me manu cœpit, & dicere, Quare non facimus? Tum ego totiens excitatus, plane vehementer excandui, & reddidi illi voces suas: Aut dormi, aut ego iam patri dicam. *

Erectus his sermonibus, consulere prudentiorẽ cœpi ætates tabularum, & quædam argumenta mihi obscura, simulque causam desidiæ præsentis excutere, cum pulcherrimæ artes periissent, inter quas pictura ne minimum quidem sui vestigium reliquisset. Tum ille, Pecuniæ, inquit, cupiditas hæc tropica instituit. priscis enim temporibus, cum adhuc nuda virtus placeret, vigebant artes ingenuæ, summumque certamen inter homines erat, ne quid profuturum sæculis diu lateret. Itaque * hercula omnium herbarum succos Democritus expressit: & ne lapidum virgultorumque vis lateret, ætatẽ inter experimenta consumpsit. Eudoxus quidem in cacumen excellentissimi montis consenuit, vt astrorum cælique motus deprehenderet: & Chrysippus, vt ad inuentionem sufficeret, ter helleboro animum detersit. Verum, vt ad plastas conuertar, Lysippum statuæ vnius lineamentis inhærentem inopia exstinxit: & Myron, qui pæne hominum animas, ferarumque ære comprehenderat, non inuenit heredem. At nos vino scortisque demersi, ne paratas quidem artes audemus cognoscere. sed ac-

cuſatores antiquitatis, vitia tantum docemus, & diſcimus. Vbi eſt dialectica? vbi aſtronomia? vbi ſapientiæ conſultiſſima via? quis vnquam venit in templum, & votum fecit, ſi ad eloquentiam perueniſſet? quis, ſi philoſophiæ fontem inueniſſet? ac ne bonam quidem mentem, aut bonam valetudinem petunt: ſed ſtatim, antequam limen Capitolij tangant, alius donum promittit, ſi propinquum diuitem extulerit: alius, ſi theſaurum effoderit: alius, ſi ad trecenties HS ſaluus peruenerit. Ipſe Senatus, recti boniqué præceptor, mille pondo auri Capitolio promittere ſolet: & ne quis dubitet pecuniam concupiſcere, Iouem quoque peculio exorat. Noli ergo mirari, ſi pictura defecit, cum omnibus diis hominibuſque formoſior videatur maſſa auri, quam quicquid Apelles Phidiaſue, Græculi delirantes, fecerunt. Sed video totum te in illa hærere tabula, quæ Troiæ haloſin oſtendit: itaque conabor opus verſibus pandere.

Iam decima mæſtos inter ancipites metus
Phrygas obſidebat meſſis, & vatis fides
Calchantis atro dubia pendebat metu:
Cum Delio profante cæſi vertices
Idæ trahuntur, ſciſſaque in molem cadunt
Robora minacem quæ figurarent equum.
Aperitur ingens antrum, & obducti ſpecus,
Qui caſtra caperent. Huc decenni prœlio
Irata virtus abditur. ſtipant graues
Equi receſſus Danai, & in voto latent.
O patria, pulſas mille credidimus rates

Solumque bello liberum, hoc titulus fero
Incisus, hoc ad fata compositus Sinon
Firmabat, & mendacium in damnum potens.
  Iam turba portis libera, ac bello carens
In vota properant: fletibus manant genæ,
Mentisque pauidæ gaudium lacrymas habet,
Quas metus abegit. namque Neptuno sacer
Crinem solutus, omne Lacoon replet
Clamore vulgus, mox reducta cuspide
Vterum notauit: fata sed ~~tradunt~~ manus,
Ictusque resilit, & dolis addit fidem.
Iterum tamen confirmat inualidam manum,
Altaque bipenni latera pertemptat. fremit
Captiua pubes intus, & dum murmurat
Roborea moles spirat alieno metu.
Ibat iuuentus capta, dum Troiam capit,
Bellumque totum fraude ducebat noua.
  Ecce alia monstra. celsa qua Tenedos mare
Dorso repleuit, tumida consurgunt freta,
Vndaque resultat scissa tranquillo minor.
Qualis silenti nocte remorum sonus
Longe refertur, cum premunt classes mare,
Pulsumque marmor abiete imposita gemit.
Respicimus, angues orbibus geminis ferunt
Ad saxa fluctus: tumida quorum pectora,
Rates vt altæ, lateribus spumas agunt:
Dat cauda sonitum: liberæ pontem iubæ
Consentiunt luminibus; fulmineum iubar
Incendit æquor, sibilisque vndæ tremunt.
Stupuere mentes. infulis stabant sacri
Phrygioque cultu gemina nati pignora

Lacoonti, quos repente tergoribus ligant
Angues corusci. paruulas illi manus
Ad ora referunt: neuter auxilio sibi,
Vterque fratri transtulit pietas vices,
Morsque ipsa miseros mutuo perdit metu.
Accumulat ecce liberûm funus parens,
Infirmus auxiliator. inuadunt virum
Iam morte pasti, membraque ad terram trahunt.
Iacet sacerdos inter aras victima,
Terramque plangit. Sic profanatis sacris
Peritura Troia perdidit primum Deos.
Iam plena Phœbe candidum extulerat iubar,
Minora ducens astra radianti face,
Cum inter sepultos Priamidas nocte & mero
Danai relaxant claustra & effundunt viros.
Temptant in armis se duces, ceu vbi solet
Nodo remissus Thessali quadrupes iugo
Ceruicem, & altas quatere ad excursum iubas.
Gladios retractant, commouent orbes manu,
Bellumque sumunt. hic graues alius mero
Obtruncat, & continuat in mortem vltimam
Somnos, ab aris alius accendit faces,
Contraque Troas inuocat Troiæ sacra.

* Ex his qui in porticibus spatiabantur, lapides in Eumolpum recitantem miserunt. At ille, qui plausum ingenij sui nouerat, operuit caput, extraque templum profugit. Timui ego ne me poëtam vocaret. Itaque subsecutus fugientem ad littus perueni: &, vt primum extra teli coniectum licuit consistere, Rogo, inquam, quid tibi vis cum isto morbo? Minus quam duabus horis mecum

moraris, & sæpius poëtice quam humane locutus es. Itaque non miror si te populus lapidibus prosequitur. Ego quoque sinum meum saxis onerabo, vt quotiescunque cœperis à te exire, sanguinem tibi à capite mittam. Mouit ille vultum, &, O mi, inquit, adolescens, non hodie primum auspicatus sum: immo quotiens theatrum, vt recitem aliquid, intraui, hæc me aduentitia excipere frequentia solet. Ceterum, ne & tecũ quoque habeam rixandum toto die, me ab hoc cibo abstinebo. Immo, inquam ego, si eiuras hodiernam bilem, vna cenabimus. mando ædicularum custodi cenulæ officium, Video Gytona cum linteis & strigilibus parieti applicitum, tristem confusumque. scires non libenter seruire. Itaque, vt experimentum oculorum caperem, conuertit ille solutum gaudio vultum, &, Miserere, inquit, frater: vbi arma non sunt, libere loquor. Eripe me latroni cruento, & qualibet sæuitia pœnitentiam iudicis tui puni. Satis magnum erit misero solatium tua voluntate cecidisse. Supprimere ego querelam iubeo, ne quis consilia deprehenderet: relictoque Eumolpo (nam in balneo carmen recitabat) per tenebrosum & sordidum egressum extraho Gytona, raptimq; in hospitium meum peruolo. Præclusis deinde foribus, inuado pectus amplexibus, & perfusum os lacrymis vultu meo contero. Diu vocem neuter inuenit. nam puer etiã singultibus crebris amabile pectus quassauerat. O facinus, inquam, indignum quod amo te quamuis reli-

ctus,& in hoc pectore,cum vulnus ingens fuerit, cicatrix non est. Quid dicis peregrini amoris concessio? Dignus hac iniuria fui? Postquam se amari sensit, supercilium altius sustulit: nec amoris arbitrium ad alium iudicem tuli * Sed nihil iam queror, nihil iam memini, si bona fide pœnitentiam emendas. Hæc cum inter gemitus lacrymasque fudissem, detersit ille pallio vultum; &, Quæso, inquit, Eucolpi, fidem memoriæ tuæ appello: Ego te reliqui, an tu prodidisti? Equidem fateor, & præ me fero, cum duos armatos viderem, ad fortiorem confugi. Exosculatus pectus sapientia plenum, inieci ceruicibus manus: &, vt facile intelligeret rediisse me in gratiam, & optima fide reuiuiscentem amicitiam, toto pectore adstrinxi. Et iam plena nox erat, mulierque cenæ mandata curauerat, cum Eumolpus ostium pulsat. Interrogo ego, Quot estis? obiterque per rimam foris speculari diligentissime cœpi, num Ascyltos vna venisset. Demum, vt solū hospitem vidi, momento recepi. Ille, vt se in grabatum reiecit, viditque Gytona in conspectu ministrātem, mouit caput, &, Laudo, inquit, Ganymedem: oportet hodie bene sit. Non delectauit me tam curiosum principium, timuique ne in contubernium recepissem Ascylti partem. Instat Eumolpus, & cum puer illi potionem dedisset; Malo te, inquit, quam balneum totum: siccatoque auide poculo, negat sibi vnquam acidius fuisse: Nam & dum lauor, ait, pene vapulaui, quia conatus sum circa solium sedentibus carmen recitare: At post-

quam de balneo tãquam de theatro eiectus sum, circuire omnes angulos cœpi, & clara voce Eucolpion clamitare. Ex altera parte iuuenis nudus, qui vestimenta perdiderat, non minore clamoris indignatione Gytona flagitabat. Et me quidem pueri, tanquam insanum, imitatione petulantissima deriserunt: illum autem frequentia ingens circumuenit cũ plausu & admiratione timidissima. habebat enim inguinum pondus tam grande, vt ipsum hominem laciniam fascini crederes. O iuuenem laboriosum! puto illum pridie incipere, postero die finire. Itaque statim inuenit auxilium. nescio quis enim eques Romanus, vt aiebat, infamis, sua veste errantem circumdedit, ac domum abduxit: credo, vt tam magna fortuna solus vteretur. At ego ne mea quidem vestimenta ab officioso recepissem, nisi notorem dedissem. tanto magis impedit inguina quam ingenia fricare. Hæc Eumolpo dicente, mutabam ego frequentissime vultum: iniuriis scilicet inimici nostri hilaris, commodis tristis. Vt cumque tamen, tanquam nõ agnoscerem fabulam, tacui, & cenæ ordinem explicui. * * *

Vile est quod licet, & animus errore lentus iniurias diligit.

Ales Phasiacis petita Colchis,
Atque Afræ volucres placent palato,
Quod non sunt faciles: at albus anser
Et pictis anas renouata pennis,
Plebeium sapit. vltimis ab oris
Attractus Scarus, atque arata Syrtis

Siquid naufragio dedit, probatur.
Mullus iam grauis est: amica vincit
Vxorem: rosa cinnamum veretur:
Quicquid quæritur, optimum videtur.

Hoc est, inquam, quod promiseras, ne quem hodie versum faceres? Per fidem, saltem nobis parce, qui te nunquam lapidauimus. Nam si aliquis ex his, qui in eodem synœcio potant, nomen poëtæ olfecerit, totam concitabit viciniam & nos omnes sub eadem causa obruet. Miserere, & aut pinacothecam, aut balneum cogita. Sic me loquentem obiurgauit Gyton mitissimus puer, & negauit recte facere, quod seniori conuitiarer: simulque oblitus officij, mensam, quam humanitate posuissem, contumelia tollerem, multaque alia moderationis verecundiæque verba, quæ formam eius egregie decebant.

* * *

O felicem, inquit, matrem tuam, quæ te talem peperit: Macte virtute esto. Raram facit mixturam cum sapientia forma. Itaque, ne putes te tot verba perdidisse, amatorem inuenisti. Ego laudes tuas carminibus implebo. Ego pædadogus & custos etiam quo non iusseris, sequar: nec iniuriam Eucolpius accipit, alium amat. Profuit etiam Eumolpo miles ille, qui mihi abstulit gladium, alioquin quem animum aduersus Ascylton sumpseram, eum in Eumolpi sanguinem exercuissem. Nec fefellit hoc Gytona. Itaque extra cellam processit, tanquam aquã peteret, iramque meam prudenti absentia extinxit. Paululum ergo inte- EVMOLPVS AD GYTONEM.

pescente sæuitia, Eumolpe, inquam, iam malo vel carminibus loquaris, quam eiusmodi tibi vota proponas. & ego iracundus sum, & tu libidinosus. vide quam non conueniat his moribus. Puta igitur me furiosum esse: cede insaniæ, id est, ocyus foras exi. Confusus hac denunciatione Eumolpus, non quæsiit iracundiæ causam, sed continuo limen egressus, adduxit repente ostium cellæ, meque nihil tale expectantem inclusit, exemitque raptim clauem, & ad Gytona inuestigandum cucurrit. Inclusus ego suspendio vitam finire constitui: & iam semicinctio stantis ad parietem spondam iunxeram, ceruicesque nodo condebam, cum reseratis foribus intrat Eumolpus cum Gytone, meque à fatali iam meta reuocauit ad lucem. Gyton præcipue ex dolore in rabiem efferatus, tollit clamorē, me vtraque manu impulsum præcipitat super lectum. Erras, inquit, Eucolpi, si putas contingere posse vt ante moriaris. Prior cœpi, in Ascylti hospitio gladium quæsiui. Ego, si te non inuenissem, periturus per præcipitia fui: & vt scias non longe esse quærentibus mortem, specta inuicem quod me spectare voluisti. Hæc locutus, mercenario Eumolpi nouaculam rapit, & semel iterumque ceruice percussa, ante pedes collabitur nostros. Exclamo ego attonitus, secutusque labentem eodē ferramento ad mortem viam quæro. Sed neque Gyton vlla erat suspicione vulneris læsus, neque ego vllum sentiebam dolorem. Rudis enim nouacula, & in hoc retusa, vt pueris discentibus audaciam ton-

ſoris daret, inſtruxerat thecam. Ideoque nec mercenarius ad raptum ferramentum expauerat, nec Eumolpus interpellauerat mortem mimicam. Dum hæc fabula inter amantes luditur, diuerſitor cum parte cenulæ interuenit, contemplatuſque fœdiſſimam iacentium volutationem, Rogo, inquit, ebrij eſtis, an fugitiui, an vtrumque? quis autem grabatū illum erexit? aut quid ſibi vult tam furtiua molitio? Vos mehercules, ne mercedem cellæ daretis, fugere nocte in publicum voluiſtis; ſed non impune. iam enim faxo ſciatis non viduæ hanc inſulam eſſe, ſed M. Mannicij. Exclamat Eumolpus, Etiam minaris? ſimulque os hominis palma excuſſiſſima pulſat. Ille tot hoſpitum potionibus liber, vrceolum fictilem in Eumolpi caput iaculatus eſt, ſoluitque clamantis frontem, & de cella ſe proripuit. Eumolpus contumeliæ impatiens, rapit ligneum candelabrum ſequiturque abeuntem, & creberrimis ictibus ſupercilium ſuum vindicat. Fit concurſus familiæ hoſpitumque ebriorum frequentia. Ego autem nactus occaſionem vindictæ, Eumolpum excludo; redditaque ſcordalo vice, ſine æmulo ſcilicet, & cella vtor & nocte. Interim coctores inſulariique mulcant excluſum, & alius veru extis ſtridentibus plenum in oculos eius intentat: alius, furca de carnario rapta, ſtatum prœliantis componit: anus præcipue lippa ſordidiſſimo linteo præcincta ſoleis ligneis imparibus impoſita canem ingentis magnitudinis catena trahit, inſtigatque in Eumolpum. Sed ille candelabro ſe

ab omni periculo vindicabat. Videbamus nos omnia per foramen valuæ, quod paulo ante ansa ostioli rupta laxauerat, fauebamque ego vapulanti. Gyton autem non oblitus misericordiæ suæ, referandum ostium, succurrendumque periclitanti censebat. Ego, durante adhuc iracundia, non continui manum, sed caput miserantis stricto acutoque articulo percussi. & ille flẽs quidem consedit in lecto: ego autem alternos opponebam foramini oculos, iniuriamque Eumolpi aduocationemque commendabam: & veluti quodam cibo me replebam: cum procurator insulæ Bargates à cena excitatus, à duobus lecticariis in mediam rixam perfertur: nam erat etiam pedibus æger. Is, vt rabiosa barbaraque voce in ebrios fugitiuosque diu perorauit, respiciens ad Eumolpum, O poëtarum, inquit, dissertissime, tu eras! & non discedunt ocyus nequissimi serui, manusque continent à rixa!

*

BARGATES PROCVRATOR AD EVMOLPVM.

Contubernalis mea mihi fastum facit. Ita, si me amas, maledic illã versibus, vt habeat pudorem.

* *

Dum Eumolpus cum Bargate in secreto loquitur, intrat stabulum præco cum seruo publico aliaque sane modica frequentia, facemque fumosam magis quam lucidam quassans, hæc proclamauit: Puer in balneo paulo ante aberrauit, annorum circa xvj. crispus, mollis, formosus, nomine Gyton: Si quis eum reddere aut commonstrare voluerit, accipiet nummos mille. Nec lon-

ge à præcone Afcyltos ftabat amictus difcoloria vefte, atque in lance argentea indicium & fidem præferebat. Imperaui Gytoni vt raptim grabatum fubiret, annecteretque pedes & manus inftitis, quibus fponda culcitam ferebat: ac, ficut olim Vlyxes pro ariete adhæfiffet, extentus infra grabatum fcrutantium eluderet manus. Non eft moratus Gyton imperium, momentoque temporis inferuit vinculo manus, & Vlyxem aftu fimillimo vicit. Ego, ne fufpicioni relinquerem locum, lectulum veftimentis impleui, vniufque hominis veftigium ad corporis mei menfuram figuraui. Interim Afcyltos, vt pererrauit omnes cum viatore cellas, venit ad meam: & hoc quidem pleniorem fpem concepit, quod diligentius oppeffulatas inuenit fores. Publicus vero feruus, infertans commiffuris fecures, clauftrorum infirmitatem laxauit. Ego ad genua Afcylti procubui, & per memoriam amicitiæ, perque focietatem miferiarum, petij vt faltem oftenderet fratrem; immo, vt fidem haberent fictæ preces, Scio te, inquam, Afcylte, ad occidendum me veniffe: quo enim fecures attulifti? Itaque fatia iracundiam tuam: Præbeo ecce ceruicem, funde fanguinem, quẽ fub prætextu quæftionis petiifti. Amolitur Afcyltos inuidiã, &, fe vero nihil aliud quam fugitiuum fuum dixit quærere, mortem nec hominis cõcupiffe, nec fupplicis, vtique eius, quem poft fatalem rixam habuit cariffimum. At non feruus publicus tã languide agit, fed raptam cauponi harundinem fubter lectum mittit, om-

niaque etiam foramina parietum ſcrutatur. Subducebat Gyton ab ictu corpus, & reducto timidiſſime ſpiritu ipſos ſcyniphes ore tangebat. *
Eumolpus autem, quia effractum oſtium cellæ neminem poterat excludere, irrumpit perturbatus, &, Mille, inquit, nummos inueni: iam enim perſequar abeuntem præconem, & in poteſtate ſua eſſe Gytonē meritiſſima propoſitione monſtrabo. Genua ego perſeuerantis amplector, ne morientes vellet occidere: & Merito, inquam, excandeſceres, ſi poſſes proditum oſtendere. Nunc inter turbam puer fugit, nec quo abierit, ſuſpicari poſſum. Per fidem, Eumolpe, redde puerum, & vel Aſcylto redde. Dum hæc ego iam credenti perſuadeo, Gyton, collectione ſpiritus plenus, continuo ita ſternutauit vt grabatum concuteret. Ad quem motum Eumolpus conuerſus, ſaluere Gytona iubet. Remota etiam culcita videt Vlyxem, cui vel eſuriens Cyclops potuiſſet parcere. Mox conuerſus ad me, Quid eſt, inquit, latro? Ne deprehenſus quidem auſus es mihi verum dicere? Immo, ni deus quidam humanarum rerum arbiter pendenti puero excuſiſſet indicium, eluſus circa popinas errarem. *
Gyton longe blandior, quam ego, primum araneis oleo madentibus vulnus quod in ſupercilio factum erat, coartauit, mox palliolo ſuo laceratam mutauit veſtē, amplexuſque iam mitigatum, oſculis tanquam fomentis adgreſſus eſt: &, In tua, inquit, pater cariſſime, in tua ſumus cuſtodia. Si Gytona tuum amas, incipe velle ſeruare.
Vtinam

Vtinam me solum inimicus ignis hauriret, vtinam hiberũ inuaderet mare. Ego enim omnium scelerum materia; ego causa sum. Si perirem, conueniret inimicis. * * Ego sic semper, & vbique vixi, vt vltimam quamque lucem, tanquã non redituram consumerem. EVMOLPVS.

Profusis ego lacrymis rogo quæsoque vt mecum quoque redeat in gratiam. neque enim in amantium esse potestate furiosam æmulationem: daturum tamen operam, ne aut dicam, aut faciam amplius quo possit offendi. Tantum omnem scabitudinem animo, tanquam bonarum artium magister, deleret sine cicatrice. Incultis asperisque regionibus diutius niues hærent: ast vbi ea aratro domefacta tellus nitet, dum loqueris, leuis pruina dilabitur. Similiter in pectoribus ira considit: feras quidem mentes obsidet, eruditas prælabitur. Vt scias, inquit Eumolpus, verum esse quod dicis, ecce etiam osculo iram finio. Itaque, quod bene eueniat, expedite sarcinulas, & vel sequimini me, vel si mauultis, ducite. Adhuc loquebatur, cum crepuit ostium impulsum, stetitque in limine barbis horrentib. nauta: &, Moraris inquit, Eumolpe, tãquam propudiũ ignores. Haud mora, omnes consurgimus, & Eumolpus quidem mercenarium suum iam olim dormientem exire cum sarcinis iubet: Ego cum Gytone quicquid erat, in alt' compono, & adoratis sideribus intro nauigium. * * Molestum est quod puer hospiti placet. Quid autem non commune est quod

natura optimum fecit? Sol omnibus lucet. Luna innumerabilibus comitata sideribus etiam feras ducit ad pabulum. Quid aquis dici formosius potest? In publico tamē manant. Solus ergo amor furtum potius quam præmium erit? Immo vero nolo habere bona, nisi quibus populus inuiderit. vnus, & senex non erit grauis: etiam, cum voluerit aliquid sumere, opus anhelitu perdet. Hoc vt infra fiduciam posui, fraudauique animum dissidentem, cœpi somnum obruto tunicula capite mentiri. Sed repente quasi destruēte fortuna cōstantiam meam, eiusmodi vox super constratum puppis congemuit. Ergo me derisit? At hæc quidem virilis & pene auribus meis familiaris animū palpitantem percussit. Ceterum eadem indignatione mulier lacerata vlterius excanduit, &, Si quis Deus manibus meis, inquit, Gytona imponeret, quam bene exulem exciperet. Vterque nostrum tam inexpectato ictus sono amiserat sanguinem. Ego præcipue, quasi somnio quodam turbulento circumamictus diu vocem collegi, tremulisque manibus Eumolpi iam in soporem labentis laciniam duxi, &, Per fidem, inquam, pater, cuius hæc nauis est, aut quos vehat, dicere potes? Inquietatus ille moleste tulit, &, Hoc, inquit, placuerat tibi, vt super constratum nauis, occuparemus secretissimum locum, ne nos patereris requiescere? Quid porro ad rem pertinet si dixero Licam Tarētinum esse dominum huiusce nauigij, qui Triphænam exulem Tarentum ferat?

Intremui post hoc fulmen attonitus, juguloque detecto, Aliquando, inquam, totum me fortuna vicisti. Nam Gyton quidem super meum pectus positus diu animam egit; deinde vt effusus sudor vtriusque spiritum reuocauit, comprehendi Eumolpi genua, &, Miserere, inquam, morientium, id est, pro consortio studiorum commoda manum. Mors venit, quæ, nisi per te licet, potest esse pro munere.

Inundatus hac Eumolpus inuidia, iurat per deos deasque se neque scire quid acciderit, nec vllum dolum malum consilio adhibuisse: sed mente simplicissima, & vera fide in nauigium comites induxisse, quo ipse iam pridem fuerit vsurus. Quæ autem hic insidiæ sunt? inquit, aut quis nobis Hannibal nauigat? Licas Tarentinus homo verecundissimus, & non tantum huius nauigij dominus quod regit, sed fundorum etiam aliquot & familiæ negotiantis, onus deferēdum ad mercatum conducit. hic est Cyclops ille & archipirata cui vecturam debemus: & præter hunc Tryphæna omnium fœminarum formosissima, quæ voluptatis causa huc atque illuc vectatur. Hi sunt, inquit Gyton, quos fugimus: simulque raptim causas odiorum & instans periculum trepidanti Eumolpo exponit. Confusus ille, & consilij egens iubet quemque suam sententiam promere: &, Fingite, inquit, nos antrum Cyclopis intrasse. Quærendum est aliquod effugium, nisi naufragium ponimus, & omni nos periculo liberamus.

Immo, inquit Gyton, perſuade gubernatori vt in aliquem portum nauem deducat non ſine præmio ſcilicet, & affirma ei impatientem maris fratrem tuum in vltimis eſſe. Poteris hanc ſimulationem & lacrymis & vultus confuſione obumbrare, vt miſericordia permotus gubernator indulgeat tibi. Negauit hoc Eumolpus fieri poſſe, quia magna, inquit, nauigia portibus ſe curuatis inſinuãt, nec tam cito fratrem defeciſſe veriſimile erit. Accedit his quod forſitan Licas officij cauſa viſere languentem deſiderabit. Vides quam valde nobis expediat vltro dominum ad fugientes accedere. Sed finge nauẽ ab ingenti poſſe curſu deflecti, & Licam non vtique circumiturum ægrotorum cubilia; quomodo poſſumus egredi naue, vt non cõſpiciamur à cũctis? opertis capitibus, an nudis? opertis. & quis non dare manum languentibus volet? nudis. & quid erit aliud, quam ſeipſos proſcribere? Quin potius, inquam, ergo ad temeritatem confugimus, & per funem lapſi deſcendimus in ſcapham, præciſoque vinculo, reliqua fortunæ committimus? Nec ego in hoc periculum Eumolpum arceſſo. quid enim attinet innocentem alieno periculo imponere? Contentus ſum ſi nos deſcendẽtes adiuuerit caſus. Non imprudens conſilium, inquit Eumolpus, ſi aditum haberet. Quis enim non euntes notabit? Vtique gubernator qui peruigil nocte ſiderum quoque motus cuſtodit. Et vtcunque imponi vel dormienti poſſet, ſi per aliam partem nauis fuga quæreretur: nunc per puppim, per ipſa gubernacula dilaben-

dum est, à quorum regione funis descendit qui scaphæ gubernacula tenet. Præterea illud miror, Eucolpi, tibi nō succurrisse, vnum nautam stationis perpetuæ interdiu noctisque iacere in scapha, nec posse inde custodem, nisi aut cæde expelli, aut præcipitari viribus. Quod an fieri posset, interrogate audaciam vestrā. Nam quod ad meum quidem comitatum attinet, nullum recuso periculum quod salutis spem ostendit. Nam sine causa quidem spiritum tanquam rem vacuam impenderem. nec vos quidem existimo velle. Videte nunquid hoc placeat. Ego vos in duas iam pelles coniiciam, vinctosque loris inter vestimenta pro sarcinis habebo, apertis scilicet aliquatenus labris, quibus & spiritum recipere possitis, & cibum. Conclamabo deinde nocte seruos pœnam grauiorem timentes præcipitasse se in mare: deinde cum ventum fuerit in portum, sine vlla suspicione pro sarcinis vos efferam. Ita vero, inquam ego, tanquam solidos alligaturus, quibus non soleat venter iniuriam facere, an tanquam eos qui sternutare non soleamus, nec stertere? an quia hoc genus furti semel mea feliciter cessit? Sed finge vna die vinctos posse durare: quid ergo si diutius, aut tranquillitas nos tenuerit, aut aduersa tempestas? quid facturi sumus? vestes quoque diutius vinctas ruga consumit, & cartæ alligatæ mutant figuram. Iuuenes adhuc laboris expertes, statuarum ritu patiemur pannos & vincula? *

*Adhuc aliquod iter salutis quærendum est. Inspicite quod ego inueni. Eumolpus tanquam litera-

rum studiosus vtique atramentum habet. hoc ergo remedio mutemus colores à capillis vsque ad vngues. Ita tanquam serui Æthiopes, & præsto tibi erimus sine tormentorum iniuria hilares: & permutato colore imponemus inimicis. Quid tu, inquit Gyton, & circumcide nos, vt Iudæi videamur: & pertunde aures, vt imitemur Arabes: & increta facies, vt suos Gallia ciues putet: tanquam hic solus color figuram possit peruertere, & non multa vna oporteet consentiant, & non natione mendacium constet. Puta infectam medicamine faciem diutius durare posse: finge nec aquæ asperginem imposituram aliquam corpori maculam, nec vestem atramento adhæsuram, quod frequenter etiam non accersito ferrumine infigitur: age, nunquid & labra possimus tumore teterrimo implere? nunquid & crines calamistro conuertere? nunquid & frontes cicatricibus scindere? nũquid & crura in orbem pandere? nunquid & talos ad terram deducere? nunquid barbâ peregrinatione figurare? Color arte compositus inquinat corpus, non mutat. Audite quid timenti succurrerit. Præligemus vestibus capita, & nos in profundum mergamus. Nec istud dij hominesque patiantur, Eumolpus exclamat, vt vos tam turpi exitu vitam finiatis. Immo potius facite quod iubeo. Mercenarius, inquit, meus, vt ex nouacula comperistis, tonsor est. hic continuo radat vtriusque non solum capita, sed etiam supercilia. sequar ego, frontes notans inscriptio-

ne solerti, vt videamini stigmate esse puniti. Ita eædem literæ & suspicionem declinabunt quærentium, & vultus vmbra supplici tegent. Non est dilata fallacia, sed ad latus nauigij furtim processimus, capitaque cum superciliis denudanda tonsori præbuimus. Impleuit Eumolpus frontes vtriusque ingentibus literis, & notum fugitiuorum epigramma per totam faciem liberali manu duxit. Vnus forte ex vectoribus, qui acclinatus lateri nauis exonerabat stomachum nausea grauem, notauit sibi ad lunam tonsorem intempestiuo inhærẽtem ministerio, execratusque omen, quod imitaretur naufragorum vltimum votum, in cubile reiectus est. Non dissimulata nauseantis deuotione, ad ordinem tristitiæ redimus, silentioque composito, reliquas noctis horas male soporati consumpsimus * * *

Videbatur mihi secundum quietem Priapus dicere, Eucolpion quid quæris? Scito a me in nauem tuam esse perductum. Exhorruit Triphæna: &, Putes, inquit, vna nos dormiisse: nam & mihi simulacrum Neptuni quod * Baistor asylo notaueram, videbatur dicere, In naui Licæ Gytona inuenies. Hinc scies, inquit Eumolpus, Epicurum hominem esse diuinum, qui eiusmodi ludibria facetissima ratione condemnat. Ceterum Licas vt Triphænæ somniũ expiauit, Quis, inquit, prohibet nauigium scrutari, ne videamur diuinæ mentis opera damnare? Is qui nocte miserorum furtum deprehenderat Hesus nomine, subito proclamat, Ergo illi qui sunt qui nocte ad

Lunam radebantur. pessimo medius fidius exemplo. Audio enim non licere cuiquam mortalium in naue neque vngues neque capillos deponere, nisi cum pelago ventus irascitur. Excanduit Lichas hoc sermone turbatus ;&, Ita ne, inquit, capillos aliquis in naue præcidit, & hoc nocte intempesta? attrahite ocyus nocentes in mediũ, vt sciam quorum capitibus debeat nauigium lustrari. Ego, inquit Eumolpus, hoc iussi; nec non eodem futurus nauigio, auspicium mihi feci; sed quia nocentes horridos longosque habebant capillos, ne viderer de naue carcerem facere, iussi squalorem damnatis auferri: simul vt notæ quoque literarum non adumbratæ comarum præsidio totæ ad oculos legentium accederent. Inter cetera apud communem amicam consumpserunt pecuniam meam, à qua illos proxima nocte extraxi mero vnguentisque perfusos. Ad summam, adhuc patrimonij mei reliquias olent * Itaque vt tutela nauis expiaretur, placuit quadragenas vtrisque plagas imponi. Nulla ergo fit mora. Aggrediuntur nos furentes nautæ cum funibus, tentantque vilissimo sanguine tutelã placare. Et ego quidem tres plagas Spartana nobilitate concoxi; Ceterum Gyton semel ictus, tam valde exclamauit, vt Triphænæ aures notissima voce repleret. Nõ solum ergo turbata est, sed ancillæ quoque omnes familiari sono inductæ ad vapulantem decurrunt. Iam Gytõ mirabili forma exarmauerat nautas, cœperatque etiam sine voce sæuientes rogare, cum ancillæ pariter proclamant; Gyton est, Gyton, inhi-

bete crudelissimas manus: Gyton est, Domina succurre. Deflectit aures Triphæna iam sua sponte credentes, raptimque ad puerum deuolat. Licas, qui me optime nouerat, tanquam & ipse vocem audisset, accurrit: & nec manus, nec faciem meam considerauit, sed cõtinuo ad inguina mea luminibus deflexis, mouit officiosam manum: &, Salue, inquit, Eucolpi. Miretur nunc aliquis, Vlyxis nutricem post vicesimum annum cicatricem inuenisse originis indicem, cum homo prudentissimus confusis omnibus corporis indiciorumque lineamentis, ad vnicum fugitiui argumentum tam docte peruenerit. Triphæna lacrymas effudit decepta supplicio: vera enim stigmata credebat captiuorum frontibus impressa, sciscitarique summissius cœpit, quod ergastulum intercepisset errantes, aut cuius tam crudeles manus in hoc supplicium durassent: Meruisse quidem contumeliam aliquam fugitiuos quibus in odiũ bona sua venissent. Concitatus iracundia prosiliit Licas, &, O te, inquit, fœminam simplicem tanquam vulnera ferro præparata literas biberint. Vtinam quidem hac se inscriptione frontis maculassent: haberemus nos extremum solatium. Nunc mimicis artibus petiti sumus & adumbrata inscriptione derisi. Volebat Triphæna misereri, quia non totam voluptatem perdiderat: sed Licas memor adhuc vxoris corruptæ, contumeliarumq; quas in Herculis porticu acceperat, turbato vehementius vultu proclamat: Deos immortales rerum humanarum agere curam, puto,

intellexisti o Triphæna. nam imprudentes noxios in nostrum induxere nauigium, & quid fecissent, admonuerunt pari somniorum consensu. Ita vide vt prosit illis ignosci, qnos ad pœnam ipse Deus deduxit. Quod ad me attinet, non sum crudelis, sed vereor ne quod remisero, patiar. Tam superstitiosa oratione Triphæna mutata, negat se interpellare supplicium, immo accedere etiam iustissimæ vltioni; nec se minus grandi vexatam iniuria, quam Licam, cuius pudoris dignitas in concione proscripta sit

EVMOLPVS. Me vt puto hominem non ignotum elegerunt ad hoc officium, petieruntque vt se reconciliarem aliquando amicissimis. Nisi forte putatis iuuenes casu in has plagas incidisse, cum omnis vector nihil prius quærat, quam cuius se diligentiæ credat. Flectite ergo mentes satisfactione lenitas, & patimini liberos homines ire sine iniuria quo destinant. Sæui quoque implacabilesque domini crudelitatem suam impediunt, si quando pœnitentia fugitiuos reduxit, & dedititiis hostibus parcimus. Quid vltra petitis? aut, quid vultis? In conspectu vestro supplices iacent, iuuenes, ingenui, honesti, &, quod vtroque potentius est, familiaritate vobis aliquando coniuncti. Si mehercules interuertissent pecuniam vestram, si fidem proditione læsissent, satiari tamen potuissetis hac pœna quam videtis. Seruitia ecce in frõtibus cernitis, & vultus ingenuos voluntaria pœnarum lege proscriptos. Interpellauit deprecationem Li-

cas,& Noli, inquit, causam cõfundere, sed impone singulis modum. Ac primum omnium, si vltro venerunt, cur nudauere crinibus capita? vultum enim qui permutat, fraudem parat, non satisfactionem. Deinde si gratiam a legato moliebantur, quid ita omnia fecisti, vt quos tuebaris, absconderes? Ex quo apparet casu incidisse noxios in plagas, & te artem quæsisse qua nostræ animaduersionis impetum eluderes. Nam quod inuidiam facis nobis, ingenuos honestosque clamando, vide ne deteriorem facias confidentia causam. Quid debent læsi facere, vbi rei ad pœnam confugiunt? At enim amici fuerunt mei, eo maiora meruerunt supplicia. Nam qui ignotos lædit, latro appellatur: qui amicos, paulominus quã parricida. Resoluit Eumolpus tam iniquam declamationem, &, Intelligo, inquit, nihil magis obesse iuuenibus miseris, quam quod nocte deposuerunt capillos. hoc argumento incidisse in nauem videntur non venisse. Quod velim tam candide ad vestras aures perueniat, quam simpliciter gestum est. Voluerunt enim antequam conscenderent, exonerare capita molesto & superuacuo pondere, sed celerior ventus distulit curationis propositum. Nec tamen putauerunt ad rẽ pertinere vbi inciperent quod placuerat vt fieret: quia nec omen, nec legem nauigantium nouerant. Quid, inquit Licas, attinuit supplices radere? nisi forte miserabiliores calui solent esse. quanquam quid attinet veritatem per interpretem quærere? Quid dicis tu latro? quæ sola Sala-

mandra supercilia tua excussit? cui Deo crinem vouisti? Pharmace, responde. Obstupueram ego supplicij metu pauidus, nec quid in re manifestissima dicerem, inueniebam. Turbatus & deformis præter spoliati capitis dedecus, superciliorum etiam æqualis cũ fronte caluities, vt nihil nec facere deceret, nec dicere. Vt vero spongia vda facies plorantis detersa est, & liquefactum per totum os atramentum, omnia scilicet lineamẽta fuliginea nube confudit, in odium se ira conuertit. Negat Eumolpus passurum se vt quisquam ingenuos contra fas legemque contaminet, interpellatque sæuientium minas, non solum voce, sed & manibus. Aderat interpellanti mercenarius comes, & vnus alterq; infirmissimus vector, solatia magis litis quam virium auxilia. Nec quicquam pro me deprecabar, sed intentans in oculos Triphænæ manus, vsurum me viribus meis clara liberaque voce clamaui, ni abstineret à Gytone iniuriam mulier damnata, & in toto nauigio sola verberanda. Accenditur audacia mea iratior Licas, indignaturq; quod ego relicta mea causa tãtum pro alio clamo. Nec minus Triphæna cõtumelia sæuit accensa, totiusque nauigij turbam diducit in partes. Hinc mercenarius tõsor ferramẽta sua nobis, & ipse armatus, distribuit: illinc Triphęnæ familia nudas expedit manus. Ac ne ancillarum quidem clamor aciem destituit, vno tantum gubernatore relicturum se nauis ministerium denunciante, si non desinat rabies libidine perditorum collecta. Nihilominus tamen

perseuerat dimicantium furor; illis pro vltione, nobis pro vita pugnantibus. Multi ergo vtrinque sine morte labuntur, plures cruenti vulneribus referunt veluti ex prælio pedem: nec tamen cuiusquam ira laxatur. Tunc fortissimus Gyton ad virilia sua admouit nouaculam infestam, minatus se abscissurum tot miseriarum causam: Inhibuitque Tryphæna tam grande facinus, non dissimulata missione. Sæpius ego cultrum tonsorium super iugulum meum posui, non magis me occisurus quam Gyton quod minabatur, facturus. audacius ille tamen tragœdiam implebat, quia sciebat se illam habere nouaculam qua iam sibi ceruicem præciderat. Stante ergo vtraque acie cum appareret futurum non tralaticium bellum, ægre expugnauit gubernator, vt caduceatoris more Triphæna inducias faceret. Data ergo acceptaque patrio more fide, protendit ramum oleæ a tutela nauigij raptum, atque in colloquium venire ausa;

Quis furor, exclamat, pacem conuertit in arma?
Quid nostræ meruere manus? non Troïus heros
Hac in classe vehit decepti pignus Atridæ;
Nec Medea furens fraterno sanguine pugnat:
Sed contemptus amor vires habet. & mihi fata
Hos inter fluctus quis raptis euocat armis.
Cui non est mors vna satis? ne vincite pontum,
Gurgitibusque feris alios immittite fluctus.

Hæc vt turbato clamore mulier effudit, hæsit paulisper acies, reuocatæque ad pacem manus intermisere bellum. Vtitur pœnitentiæ occasione

dux Eumolpus,&castigato ante vehementissime Lica, tabulas fœderis signat, queis hæc formula erat: Ex tui animi sententia, vt tu, Triphæna, neque iniuriam tibi factam a Gytone quæraris, neque si quid ante hunc diē factum est, obiicies, vindicabisve, aut vllo alio genere persequendum curabis: vt tu nihil imperabis puero repugnanti, non amplexum, non osculum, non coitum Venere constrictum, nisi pro qua re præsentes numeraueris denarios centum. * Item Lica ex tui animi sententia, vt tu Encolpion nec verbo contumelioso insequaris, nec vultu, neque quæres vbi nocte dormiat, aut si quæsieris, pro singulis iniuriis numerabis præsentes denarios ducentos. In hæc verba fœderibus compositis arma deponimus: & ne residua in animis etiam post iusiurandum ira remaneret, præterita aboleri osculis placet. Exhortantibus vniuersis odia detumescunt, epulæque ad certamen prolatæ conciliant hilaritate conciliū. Exsonat cantibus totum nauigium, & quia repentina tranquillitas intermiserat cursum, alius exultans quærebat fuscina pisces: alius hamis blandientibus conuellebat prædam repugnantem. Ecce etiam per antēnam pelagiæ cōsederant volucres, quas textis arundinibus peritus artifex tetigit. Illæ viscatis illigatæ viminibus deferebantur ad manus. Tollebat plumas aura volitantes, pinnasque per maria inanis spuma torquebat. Iam Licas redire mecum in gratiam cœperat; iam Triphæna Gytona extrema parte potionis spargebat, cum Eu-

molpus & ipſe vino ſolutus dicta voluit in caluos ſtigmoſoſque iaculari : donec conſumpta frigidiſſima vrbanitate, rediit ad carmina ſua; cœpitque capillorum elegidarion dicere.

Quod ſolum formæ decus eſt, cecidere capilli:
Vernanteſque comas triſtis abegit hiems.
Nunc vmbra nudata ſua iam tempora mœrent:
Areaque attritis ridet aduſta pilis.
O fallax natura deûm : quæ prima dediſti
Aetati noſtræ gaudia, prima rapis.

Infelix, modo crinibus nitebas
Phœbo pulchrior, & ſorore Phœbi:
At nunc læuior ære, vel rotundo
Horti tubere quod creauit vnda,
Ridentes fugis & times puellas.
Vt mortem citius venire credas,
Scito iam capitis periſſe partem.

Plura volebat proferre credo & ineptiora præteritis, cum ancilla Triphænæ Gytona in partem nauis inferiorem ducit, corymbioque dominæ pueri adornat caput. Immo ſupercilia etiam profert de pyxide, ſciteque iacturæ lineamenta ſecuta, totam illi formam ſuam reddidit. Agnouit Triphæna verum Gytona : lacrymiſque turbata, tunc primũ bona fide puero baſium dedit. Ego, etiam ſi repoſitum in priſtinum decorem puerum gaudebam, abſcondebam tamen frequentius vultum, intelligebamque me non tralatitia deformitate eſſe inſignitum, quem alloquio dignum nec Licas quidem crederet. Sed huic

tristitiæ eadem illa succurrit ancilla, euocatumque me non minus decoro exornauit capillamento: immo commẽdatior vultus enituit, quia flaucorum corymbion erat. Cæterum Eumolpus & periclitantiũ aduocatus, & præsentis concordiæ auctor, ne sileret sine fabulis hilaritas; multa in muliebrem leuitatem cœpit iactare: quam facile adamarent: quam cito etiam filiorum obliuiscerentur: nullaque esse fœminam tam pudicam, quæ non peregrina libidine vsque ad furorem auerteretur. nec se tragœdias veteres curare, aut nomina sæculis nota, sed rem sua memoria factam, quam expositurum se esse, si vellemus audire. Conuersis igitur omnium in se vultibus auribusque, sic orsus est. Matrona quædam Ephesi tam notæ erat pudicitiæ, vt vicinarum quoque gentium fœminas ad sui spectaculum euocaret. Hæc ergo cum virum extulisset, non contenta vulgari more funus passis prosequi crinibus, aut nudatum pectus in conspectu frequentiæ plangere, in conditorium etiam prosequuta est defunctum, positumque in hypogæo Græco more, corpus custodire ac flere totis noctibus diebusque cœpit. Sic affligantem se, ac mortem inedia persequentem non parentes potuerunt abducere, non propinqui: magistratus vltimo repulsi abierunt: comploratáque singularis exempli fœmina ab omnibus, quintum iam diem sine alimento trahebat. Assidebat ægræ fidissima ancilla, simulque & lacrymas commendabat lugenti, & quotiens defecerat positum in monu-

monumento lumen renouabat. Vna igitur in tota ciuitate fabula erat; solum illud adfulsisse verum pudicitiæ amorisque exemplum omnis ordinis homines confitebantur: cum interim imperator prouinciæ latrones iussit crucibus adfigi, secundum illam eandem casulam, in qua recens cadauer matrona deflebat. Proxima ergo nocte cum miles, qui cruces asseruabat, ne quis ad sepulturam corpora detraheret, notasset sibi & lumen inter monumenta clarius fulgens, & gemitum lugentis audisset; vitio gentis humanæ concupijt scire, quis aut quid faceret. Descendit igitur in conditorium; visaque pulcherrima muliere, primo quasi quodam monstro, infernisque imaginibus turbatus substitit: deinde vt & corpus iacentis conspexit, & lacrymas considerauit, faciemque vnguibus sectam; ratus scilicet quod erat, desiderium extincti non posse feminam pati, attulit in monumentum cenulam suam, cœpitque hortari lugentem, ne perseueraret in dolore superuacuo, & nihil profuturo gemitu pectus diduceret: omnium eundem exitum esse: sed & idem domicilium; & cetera, quibus exulceratæ mentes ad sanitatem reuocantur. At illa ignota consolatione percussa, lacerauit vehementius pectus, ruptosque crines super pectus iacentis imposuit. Non recessit tamen miles, sed eadem exhortatione tentauit dare mulierculæ cibum, donec ancilla vini certè ab eo odore corrupta, primum ipsa porrexit ad humanitatem inuitantis victam manum: deinde refecta potione & cibo,

expugnare dominæ pertinaciam cœpit. &, Quid proderit, inquit, hoc tibi, si soluta inedia fueris? si te viuam sepelieris? si antequam fata poscant, indemnatum spiritum effuderis? Id cinerem aut manes credis curare sepultos? vis tu reuiuiscere? vis discusso muliebri errore, quam diu licuerit, lucis commodis frui? ipsum te iacentis corpus admonere debet, vt viuas. Nemo inuitus audit, cum cogitur aut cibum sumere, aut viuere. Itaque mulier aliquot dierum abstinentia sicca, passa est frangi pertinaciam suam: nec minus auide repleuit se cibo, quam ancilla, quæ prior victa est. Ceterum scitis quid tentare plerunque soleat humanam satietatem. Quibus blanditiis impetrauerat miles vt matrona viuere vellet, iisdem etiam pudicitiam eius aggressus est. Nec deformis aut infacundus iuuenis castæ videbatur, conciliante gratiam ancilla, ac subinde dicente:

Placitone etiam pugnabis amori?

Nec venit in mentem, quorũ consederis aruis?

Quid diutius moror? ne hanc quidem mulier partem corporis abstinuit, victorque miles vtrũque persuasit. Iacuerunt ergo vna, non tantum illa nocte, qua nuptias fecerũt, sed postero etiam ac tertio die, præclusis videlicet conditorij foribus; vt quisque ex notis ignotisque ad monumentum venisset, putasset expirasse super corpus viri pudicissimam vxorem. Ceterum delectatus miles & forma mulieris & secreto, quicquid boni per facultates poterat, coëmebat; & prima statim nocte in monumentum ferebat.

Itaque cruciarij vnius parentes, vt viderunt laxatam custodiam, detraxere nocte pendentem, supremoque mandauerunt officio. At miles circumscriptus dum desidet, vt postero die vidit vnam sine cadauere crucem; veritus supplicium, mulieri quid accidisset, exponit: nec se expectaturum iudicis sententiam, sed gladio ius dictum ignauiæ suæ: commodaret modo illa perituro locum, & fatale conditorium familiari ac viro faceret. Mulier non minus misericors quam pudica; Nec istud, inquit, dij sinant, vt eodem tempore duorum mihi carissimorum hominum funera spectem: malo mortuum impendere, quam viuum occidere. Secundum hanc orationem, iubet corpus mariti sui tolli ex arca, atq; illi quæ vacabat, cruci adfigi. Vsus est miles ingenio prudentissimæ feminæ; posteroq; die populus miratus est, qua ratione mortuus isset in crucē. Risu excepere fabulam nautæ, erubescente non mediocriter Triphæna, vultumque suum super ceruicem Gytonis amabiliter ponente. At non Lichas risit, sed iratum commouens caput, Si iustus, inquit, Imperator fuisset, debuit patrisfamiliæ corpus in monumentum referre, mulierem affigere cruci. Non dubie redierat in animum * e le, expilatumque libidinosa migratione nauigium. Sed nec fœderis verba permittebant meminisse; nec hilaritas, quæ præoccupauerat mentes, dabat iracundiæ locum. Ceterum Triphæna in gremio Gytonis posita, modo implebat osculis pectus, interdum concinnabat spoliatis crini-

bus vultum. Ego mœstus & impatiens fœderis noui, non cibum, non potionem capiebam, sed obliquis trucibusque oculis vtrunque spectabam. Omnia me oscula vulnerabant, omnes blanditiæ, quascunque mulier libidinosa fingebat: nec tamen adhuc sciebam vtrum magis puero irascerer, quod amicam mihi auferret, an amicæ, quod puerum corrumperet: Vtraque inimicissima oculis meis, & captiuitate præterita tristiora. Accedebat huc quod neque Triphæna me alloquebatur tanquam familiarem, & aliquando gratum sibi amatorem, nec Gyton me aut tralatitia propinatione dignum iudicabat, aut, quod minimum est, sermone communi vocabat. credo veritus ne inter initia coëuntis gratiæ recentem cicatricem rescinderet. Inundauere pectus lacrymæ dolore paratæ, gemitusque suspirio tectus animam pene submouit. *

In partem voluptatis tentabat admitti, nec domini supercilium induebat, sed amici quærebat obsequium. *

ANCILLA TRIPHAENAE AD ENCOLPIUM.

Si quid ingenui sanguinis habes, non pluris illam facies, quam sportam. Si vir fueris, non ibis ad spuitam. *

Me nihil magis pudebat, quam ne Eumolpus sensisset quicquid illud fuerat, & homo dicacissimus carminibus vindicaret *

Iurat Eumolpus verbis conceptissimis *

* * * *

Dum hæc taliaque iactamus, inhorruit mare, nubesque vndique adductæ obruere tenebris diem.

Discurrunt nautæ ad officia trepidantes, velaque tempestati subducũt. Sed nec certos fluctus ventus impulerat: nec quo destinaret cursum gubernator sciebat: Siciliam modo ventus dabat, sæpissime Italici littoris Aquilo possessor conuertebat huc illuc obnoxiam partem: &, quod omnibus procellis periculosius erat, tam spissæ repente tenebræ lucem suppresserãt, vt ne proram quidem totam gubernator videret. Itaque Hercules postquam * manifesta conualuit, Licas trepidans ad me supinas porrigit manus: &, Tu, inquit, Eucolpi, succurre periclitantibus, id est, vestem illam diuinam, sistrumque redde nauigio. Per fidem, miserere quemadmodum quidem soles. Et illum quidem vociferantem in mare ventus excussit, repetitumque infesto gurgite procella circumegit atque hausit. Triphænam autem prope iam fidelissimi rapuerunt serui, scaphæque impositam cum maxima sarcinarum parte abduxere certissimæ morti. Applicitus cũ clamore fleui: &, Hoc, inquam, à diis meruimus, vt nos sola morte coniungerent: sed non crudelis fortuna concedit. Ecce iam ratem fluctus euertet: ecce iam amplexus amantium iratum diuidet mare. Igitur si vere Eucolpion dilexisti, ad oscula dum licet, vltimum hoc gaudium fatis properantibus rape. Hæc vt ego dixi, Gyton vestem deposuit, meaque tunica contectus exeruit ad osculum caput: & ne sic cohærentes malignior fluctus detraheret, vtrunque zona circumuenienti præcinxit: &, Si nihil aliud, certe diutius, inquit, iunctos nos mors feret, vel si

voluerit misericors ad idem littus expellere, aut præteriēs aliquis tralatitia humanitate lapidabit, aut, quod vltimum est, iratis etiam fluctibus, imprudens arena componet. Patior ego vinculum extremum, & veluti lecto funebri aptatus expecto mortem iam non molestam. Peragit interim tempestas mandata fatorum, omnesque reliquias nauis expugnat. Non arbor erat relicta, non gubernacula, non funis, aut remus, sed quasi rudis atque infecta materies ibat cum fluctibus. Percurrere piscatores paruulis expediti nauigiis ad prædam rapiendam: deinde vt aliquos viderunt, qui suas opes defenderent, mutauerunt crudelitatem in auxilium

Audimus murmur insolitum, & sub diæta magistri, quasi cupientis exire belluæ gemitum. Persequuti igitur sonum inuenimus Eumolpum sedentem, membranæque ingenti versus ingerentem. Mirati ergo quod illi vacaret in vicinia mortis poëma facere, extraximus clamantem, iubemusque bonā habere mentem. At ille interpellatus excanduit, &, Sinite me, inquit, sentētiam explere: laborat carmen in fine. Iniicio ego frenetico manum, iubeoque Gytona accedere, & in terram trahere poetam mugientem.

Hoc opere tandem elaborato casam piscatoriam subimus mœrentes, cibisque naufragio corruptis vtcunque curati tristissimam exegimus noctem. Postero die cum poneremus consilium, cui nos regioni crederemus, repente video corpus humanum circumactum leui vertice ad littus de-

ferri. Subſtiti ergo triſtis, cœpique viuentibus oculis maris fidem inſpicere : &, Hunc forſitan, proclamo, in aliqua parte terrarum ſecura expectat vxor: forſitan ignarus tempeſtatis filius : aut patrem vtique reliquit aliquem, cui proficiſcens oſculum dedit. Hæc ſunt cōſilia mortalium, hæc vota magnarū cogitationum. En homo quemadmodum natat. Adhuc tanquam ignotum deflebam, cum inuiolatum os fluctus conuertit in terram, agnouique terribilem paulo ante & implacabilem Licam pedibus meis pene ſubiectum. Non tenui igitur diutius lacrymas, immo percuſſi ſemel iterumque manu pectus:&, Vbi nunc eſt, inquam, iracundia tua? vbi impotentia tua? nempe piſcibus belluiſque expoſitus es, & qui paulo ante iactabas vires imperij tui, de tam magna naue, ne tabulam quidem naufragus habes. Ite nūc mortales, & magnis cogitationibus pectora implete Ite cauti, & opes fraudibus captas per mille annos diſponite. Nempe hic proxima luce patrimonij ſui rationes inſpexit: nempe diem etiam quo venturus eſſet in patriam animo ſuo finxit. Dij deæque, quam longe a deſtinatione ſua iacet! Sed non ſola mortalibus maria hanc fidem præſtant. Illum bellantem arma decipiunt: illum diis vota reddentem penatum ſuorum ruina ſepelit: ille vehiculo lapſus properantem ſpiritum excuſſit Cibus auidum ſtrangulauit, abſtinentem frugalitas. Si bene calculum ponas, vbique naufragium eſt. At enim fluctibus obruto non contigit ſepultura. Tāquam interſit periturum corpus

quæ ratio conſumat, ignis, an fluctus, an mora.
Quicquid feceris, omnia hæc eodẽ ventura ſunt.
feræ tamen corpus lacerabunt. Tanquam melius ignis accipiat. Immo hanc pœnam grauiſſimam credimus vbi ſeruis iraſcimur. Quæ ergo demẽtia eſt, omnia facere, ne quid e nobis relinquat ſepultura?

Et Licam quidem rogus inimicis collatus manibus adolebat: Eumolpus autem dum Epigramma mortuo facit, oculos ad arceſſendos ſenſus longius mittit * *

Hoc peracto libenter officio, deſtinatum carpimus iter, ac momento temporis in montem ſudantes conſcendimus, ex quo haud procul impoſitum arce ſublimi oppidum cernimus: nec quid eſſet ſciebamus errantes, donec a villico quodam, Crotona eſſe cognouimus, vrbem antiquiſſimam & aliquando Italiæ primam. Cum deinde diligentius exploraremus qui homines inhabitarent nobile ſolum, quodue genus negotiationis præcipue probarent poſt attritas bellis frequẽtibus opes; O mi, inquit, hoſpites, ſi negotiatores eſtis, mutate propoſitum, aliudque vitæ præſidium quærite. Sin autem vrbanioris notæ homines ſuſtinetis ſemper mentiri, recta ad lucrum curritis. In hac enim vrbe non literarum ſtudia celebrantur, non eloquentia locum habet, non frugalitas ſanctique mores laudibus ad fructum perueniunt, ſed quoſcunque homines in hac vrbe videritis, ſcitote in duas partes eſſe diuiſos. Nam aut captantur, aut ca-

ptant. In hac vrbe nemo liberos tollit: quia quisquis suos heredes habet, nec ad cœnas, nec ad spectacula admittitur, sed omnibus prohibetur commodis, inter ignominiosos latitat. Qui vero nec vxores vnquam duxerunt, nec proximas necessitudines habent, ad summos honores perueniunt, id est soli militares, soli fortissimi atque etiam innocentes habentur. Videbitis, inquit, oppidum, tanquam in pestilentia campos, in quibus nihil aliud est nisi cadauera quæ lacerantur, aut corui qui lacerant. * Prudentior Eumolpus conuertit ad nouitatem rei mentem, genusque diuinationis sibi non displicere confessus est. Iocari ego senē poëtica leuitate credebam, cum ille, Vtinam quidem sufficeret largior scena, id est vestis humanior, vestimentum latius, quod præberet mendacio fidem. Non me hercules pœnam istam differrem, sed continuo vos ad magnas opes ducerem. Atquin promitto quicquid exigeret, dummodo placeret vestis rapinæ comes, & quicquid Lygurgi villa grassantibus præbuisset. Nam nummos in præsentem vsum Deum matrem pro fide sua reddituram. Quid ergo, inquit Eumolpus, cessamus in vnum componere? Facite ergo me dominum, si negotiatio placet. Nemo ausus est artem damnare nihil auferentē. Itaque vt duraret inter omnes tutū mendaciū, in verba Eumolpi sacramentū iurauimus, vri, vinciri, verberari, ferroq; necari, & quicquid aliud Eumolpus iussisset, tanquā legitimi gladiatores domino corpora animasque religiosissime

addicimus. Post peractum sacramentum seruiliter ficti dominum consalutamus, elatumque ab Eumolpo filium pariter condicimus, iuuenem ingentis eloquentiæ, & spei. ideoque de ciuitate sua miserrimum senem exiisse, ne aut clientes sodalesque filij sui, aut sepulcrum quotidie causam lacrymarum cerneret. accessisse huic tristitiæ proximum naufragium, quo amplius vicies sestertiûm amiserit. nec illum iactura moueri, sed destitutum ministerio non agnoscere dignitatem suam. Præterea habere in Africa trecenties sestertiûm fundis nominibusque depositum. Nam familiam quidem tam magnam per agros Numidiæ esse sparsam, vt possit vel Carthaginem capere. Secundum hanc formulam imperamus Eumolpo vt plurimum tussiat, vt sit modo solutioris stomachi, cibosque omnes palam damnet, loquatur aurum & argentum, fundosque mendaces, & perpetuam terrarum sterilitatem. Sedeat præterea quotidie ad rationes, tabulasque testamenti omnibus renouet, &, ne quid scenæ deesset, quotienscunque aliquem nostrum vocare tentasset, alium pro alio vocaret, vt facile appareret dominum etiam eorum meminisse, qui præsentes non essent. His ita ordinatis, quod bene feliciterque eueniret precati deos, viam ingredimur. Sed neque Gyton sub insolito fasce durabat, & mercenarius Corax detractor ministerij, posita frequentius sarcina maledicebat properantibus, affirmabatque se aut proiecturum sarcinas, aut cum onere fugi-

turum, Quid vos, inquit, me iumentum putatis esse, aut lapidariam nauem? hominis operas locaui, non caballi. nec minus liber sum quam vos, etsi pauperem pater me reliquit. Nec contentus maledictis, tollebat subinde altius pedem, & strepitu obscœno simul atque odore viam implebat. Ridebat contumaciam Gyton, & singulos strepitus eius pari clamore prosequebatur

* * *

Multos, inquit Eumolpus, o iuuenes, carmen decepit: nã vt quisq; versum pedibus instruxit, sensumq; teneriorẽ verborũ ambitu intexuit, putauit se cõtinuo in Heliconem venisse. sic forensibus ministeriis exercitati, frequẽter ad carminis tranquillitatem, tanquam ad portum faciliorem refugerunt credentes facilius poëma extrui posse, quam controuersiam sententiolis vibrantibus pictam. Ceterum neque generosior spiritus sanitatem amat, neque concipere aut edere partum mens potest, nisi ingenti flumine literarum inundata. Effugiendum est ab omni verborum, vt ita dicam, vilitate; & sumendæ voces a plebe summotæ, vt fiat, Odi profanum vulgus, & arceo. Præterea curandum est, ne sententiæ emineant extra corpus rationis expressæ, sed intexto vestibus colore niteant. Homerus testis, & Lyrici, Romanusque Virgilius, & Horatij curiosa felicitas. Ceteri enim aut non viderunt viam, qua iretur ad carmen, aut versum timuerunt calcare. Ecce belli ciuilis ingens opus quisquis attigerit, nisi plenus literis, sub onere labetur. Non

enim res gestæ versibus comprehendendæ sunt, quod longe melius historici faciunt, sed per ambages, deorumque ministeria, & fabulosum sententiarum tormentum præcipitandus est liber spiritus; vt potius furentis animi vaticinatio appareat, quam religiosæ orationis sub testibus fides. * tanquam si placet hic impetus, & si nondum recepit vltimam manum.

Orbem iam totum victor Romanus habebat
Qua mare, qua terræ, qua sidus currit vtrunque,
Nec satiatus erat. Grauidis freta pulsa carinis
Iam peragrabantur. si quis sinus abditus vltra,
Si qua foret tellus quæ fuluum mitteret aurum,
Hostis erat: fatisque in tristia bella paratis
Quærebantur opes. non vulgo nota placebant
Gaudia: non vsu plebeio trita voluptas.
Aesepyreeum laudabat miles in vnda.
Quæsitus tellure nitor certauerat ostro.
Hinc Numidæ accusat, illinc noua vellera Seres.
Atque Arabum populus sua despoliauerat arua.
Ecce aliæ clades, & læsæ vulnera pacis.
Quæritur in siluis auro fera: & vltimus Ammo
Afrorum excutitur. ne desit bellua dente
Ad mortes preciosa fames, premit aduena classes
Tigris, & aurata gradiens vectatur in aula,
Vt bibat humanum populo plaudente cruorem.
Heu pudet effari, perituraque prodere fata.
Persarum ritu male pubescentibus annis
Surripuere viros; exsectaque viscera ferro
In venerem fregere: atque vt fuga mobilis æui
Circumscripta mora properantes differat annos,

Quærit se natura, nec inuenit: omnibus ergo
Scorta placēt, fractique enerui corpore gressus,
Et laxi crines, & tot noua nomina vestis,
Quæque virum quærunt. Ecce Afris eruta terris
Aurea mensa; greges seruorũ, ostrumq;. renidēs
Ponitur, ac maculis imitatur vilibus aurũ, (gnũ
Que sensim trahat hoc sterile ac male nobile li-
Turba sepulta mero circumuenit: omniaq; orbis
Præmia, correptis miles vagus esurit armis.
Ingeniosa gula est. Siculo scarus æquore mersus
Ad mensam viuus deducitur, inde Lucrinis
Eruta littoribus vendunt conchylia cenas,
Vt renouent per damna famē. iam Phasidos vnda
Orbata est auibus: mutoque in littore tantum
Solæ desertis adspirant frondibus auræ.
Nec minor in cāpo furor est, emptiq; Quirites
Ad prædam strepitumque lucri suffragia vertūt.
Venalis populus, venalis curia Patrum:
Est fauor in precio. senibus quoque libera virtus
Exciderat, sparsisque opibus conuersa potestas.
Ipsaque maiestas auro corrupta iacebat.
Pellitur a populo victus Cato: tristior ille est
Qui vicit, fascésque pudet rapuisse Catoni.
* Nāque hoc dedecori populo morumq; ruina.
Non homo pulsus erat; sed in vno victa potestas
Romanumque decus. quare tam perdita Roma
Ipsa sui merces erat, & sine vindice præda.
Præterea gemino deprensam gurgite prædam
* Fœnoris illuuies, vsusque exederat æris.
Nulla est certa domꝰ, nullũ sine pignore corpus:
Sed veluti tabes tacitis concepta medullis

Intra membra furens curis latrantibus errat.
Arma placent miseris, detritaque commoda luxu
Vulneribus reparantur. inops audacia tuta est.
Hoc mersam cœno Romam, somnoque iacētem
Quæ poterant artes sana ratione mouere,
Ni furor, & bellum, ferroque excisa libido?
Tres tulerat Fortuna duces; quos obruit omnes
Armorum strue diuersa feralis Enyo.
Crassum Parthus habet: Libyco iacet æquore Magnus:
Iulius ingratā perfudit sanguine Romā.
Et, quasi non posset tot Tellus ferre sepulcra,
Diuisit cineres. hos gloria reddit honores.
Est locus exciso penitus demersus hiatu,
Parthenopen inter, magnæq; Dicarchidos arua,
Cocytia perfusus aqua. nam spiritus, extra
Qui furit, effusus funesto spargitur æstu.
Non hæc autumno tellus viret, aut alit herbas
Cæspite lætus ager: non verno persona cantu
Mollia discordi strepitu virgulta loquuntur:
Sed chaos, & nigro squallentia pumice saxa
Gaudent ferali circumtumulata cupressu.
Has inter sedes Ditis pater extulit ora,
Bustorum flammis, & cana sparsa fauilla,
Ac tali volucrem Fortunam voce lacessit.
Rerum humanarum, diuinarumque potestas:
Fors, cui nulla placet nimium secura potestas,
Quæ noua sēper amas, & mox possessa relinquis;
Ecquid Romano sentis te pondere victam?
Nec posse vlterius perituram extollere molem?
Ipsa suas vires odit Romana iuuentus,
Et quas struxit opes, male sustinet. aspice late

Luxuriam ſpoliorũ, & cẽſum in damna furẽtem.
Aedificant auro, ſedeſque ad ſidera mittunt.
Expelluntur aquæ ſaxis: mare naſcitur aruis;
Et permutata rerum ſtatione rebellant.
En etiam mea regna petunt. perfoſſa dehiſcit
Molibus inſanis tellus. iam montibus hauſtis
Antra gemunt: & dum varios lapis inuenit vſus,
Inferni manes cælum ſperare iubentur.
Quare age, Fors, muta pacatũ in prælia vultum,
Romanoſque cie; ac noſtris da funera regnis.
Iampridem nullo perfundimus ora cruore,
Nec mea Tiſiphone ſitientes perluit artus
Ex quo Sullanus bibit enſis; & horrida tellus
Extulit in lucem nutritas ſanguine fruges.
Hæc vbi dicta dedit, dextræ coniũgere dextrã
Conatus, rupto tellurem ſoluit hiatu.
Tunc Fortuna leui defudit pectore voces:
O Genitor, cui Cocyti penetralia parent,
Si modo vera mihi fas eſt impune profari,
Vota tibi cedent. nec enim minor ira rebellat
Pectore in hoc, leuiorq; exurit flãma medullas.
Omnia, quæ tribui Romanis arcibus, odi;
Muneribuſque meis iraſcor. deſtruet iſtas
Idem, qui poſuit, moles Deus. & mihi cordi
Quippe cremare viros, & ſanguine paſcere luxũ.
Cerno equidẽ geminã iam ſtratos morte Philip-
Theſſaliæq; rogos, & funera gentis Iberæ. (pos,
Iam fragor armorũ trepidantes perſonat aures.
Et Libyæ cerno tua Nile gementia clauſtra
Actiacoſque ſinus, & Apollinis arma timentes.
Pande age terrarum ſitientia regna tuarum,

Atq; aīas accerſe nouas. Vix nauita Porthmeus
Sufficiet ſimulacra virum traducere cimba,
Claſſe opus eſt. tuque ingenti ſatiare ruina
Pallida Tiſiphone, conciſaque vulnera mande.
Ad Stygios manes laceratus ducitur orbis.
Vix dum finierat, quum fulgure rupta coruſco
Intremuit nubes, eliſoſque abſcidit ignes.
Subſedit pater vmbrarum, gremioque reducto
Telluris, pauitans fraternos palluit ictus.
Continuo clades hominum venturaque damna
Auſpiciis patuere Deum. nanque ore cruento
Deformis Titan vultum caligine texit.
Ciuiles acies iam tum ſpirare putares.
Parte alia plenos extinxit Cynthia vultus,
Et lucem ſceleri ſubduxit. rupta tonabant
Verticibus laſſis montis iuga, nec vaga paſſim
Flumina per notas ibant morientia ripas.
Armorum ſtrepitu cælum furit, & tuba mortem
Sideribus tremefacta ciet. iamque Aetna vorатur
Ignibus inſolitis, & in æthera fulmina mittit.
Ecce inter tumulos, atque oſſa carentia buſtis
Vmbrarum facies diro ſtridore minatur.
Fax ſtellis comitata nouis incendia ducit;
Sanguineoque recens deſcendit Iuppiter imbre.
Hæc oſtenta breui ſoluit Deus. Exuit omnes
Quippe moras Cæſar, vindictæque actus amore
Gallica proiecit, ciuilia ſuſtulit arma.
Alpibus aerijs, vbi Graio nomine, pulſæ
Deſcendunt rupes, & ſe patiuntur adiri,
Eſt locus Herculeis aris ſacer. hunc niue dura
Claudit hiems, canoque ad ſidera vertice tollit.

Cælum

Cælum illinc cecidiſſe putes: non ſolis adulti
Manſueſcit radijs, non verni temporis aura:
Sed glacie concreta, rigens hiemiſque pruinis
Totū ferre poteſt humeris minitantibus orbem,
Hæc vbi calcauit Cæſar iuga milite læto,
Orauitque locum; ſummo de vertice montis
Heſperiæ campos latę proſpexit, & ambas
Intentans cum voce manus ad ſidera, dixit:
Iuppiter omnipotens, & tu Saturnia Tellus
Armis læta meis, olimque onerata triumphis:
Teſtor ad has acies inuitum arceſſere Martem,
Inuitas me ferre manus, ſed vulnere cogor,
Pulſus ab vrbe mea dum Rhenū ſanguine vinco,
Dum Gallos iterum Capitolia noſtra petentes
Alpibus excludo: vincendo, certior exul:
Sanguine Germano, ſexagintaque triumphis,
Eſſe nocens cœpi. quanquam quos gloria terret,
Aut qui ſunt, qui bella vident: mercedibus emptæ,
Ac viles operæ; quorum eſt mea Roma nouerca,
Vt reor, haud impune; nec hāc ſine vidice dextrā
Vinciet ignauus, victores ite ferentes
Ite mei comitęs, & cauſſam dicite ferro.
Namq; omnes vnum crimen vocat: omnibus vna
Impendet clades. reddenda eſt gratia vobis:
Non ſolus vici. quare, quia pœna trophæis
Imminet, & ſordes meruit victoria noſtra,
Iudice fortuna cadat alea. ſumite bellum,
Et tentate manus. certe mea cauſſa peracta eſt.
Inter tot fortes armatus neſcio vinci.
Hæc vbi perſonuit, de cælo Delphicus ales
Omina læta dedit, pepulitque meatibus auras.

Nec non horrendi nemoris de parte sinistra
Insolitæ voces flamma sonuere sequenti.
Ipse nitor Phœbi vulgato lætior orbe
Creuit, & aurato præcinxit fulgure vultus.
Fortior ominibus mouit Mauortia signa
Cæsar; & insolito gressu prior occupat haustus.
Prima quidem glacies, & cana vincta pruina
Non pugnauit humus, mitique horrore quieuit.
Sed postquam turmæ nimbos fregere ligatos,
Et pauidus quadrupes vndarum vincula rupit,
Incaluere niues, mox flumina montibus altis
Vndabāt modo nata: sed hæc quoq; iussa putares.
Stabant & vincta fluctus stupuere pruina:
Et paullo ante lues iam concidenda iacebat.
Tum vero malefida prius vestigia lusit,
Decepitque pedes. passim turmæque virique,
Armaque congesta strue deplorata iacebant.
Ecce etiam rigido concussæ flamine nubes
Exonerabantur, nec rupti turbine venti
Deerant aut tumida confractum grandine cælū:
Ipsæ iam nubes ruptæ super arma cadebant,
Et concreta gelu Ponti velut vnda ruebat.
Victa erat ingenti Tellus niue, victaque cæli
Sidera; victa suis hærentia flumina ripis;
Nondum Cæsar erat: sed magnā nixus in hastam
Horrida securis frangebat gressibus arua.
Qualis Caucasea decurrens arduus arce
Amphitryoniades; aut toruo Iuppiter ore,
Quum se verticibus magni demisit Olympi,
Et periturorum deiecit tela Gigantum.
Dum Cæsar tumidas iratus deprimit arces:

Interea volucer motis conterrita pennis
Fama volat, summique petit iuga celsa Palati:
Atque hoc Romano attonito fert omnia signa:
Iam classes fluitare mari, totasque per Alpes
Feruere Germano perfusas sanguine turmas.
Arma, cruor, cædes, incendia, totaque bella
Ante oculos volitant. ergo pulsata tumultu
Pectora perque duas scinduntur territa caussas.
Huic fuga per terras, illi magis vnda probatur;
Et patria est Pontus iam tutior. est magis, arma
Qui tentare velit; fatisque iubentibus vti:
Quantum quisque timet, tãtum fugit. ocyor ipse
Hos inter motus populus, miserabile visu,
Quo mens icta iubet, deserta ducitur vrbe.
Gaudet Roma fuga, debellatique Quirites
Rumoris sonitu mœrentia tecta relinquunt.
Ille manu trepida natos tenet: ille penates
Occultat gremio, deploratumque relinquit
Limen, & absentem votis interficit hostem.
Sunt qui coniugibus mœrentia pectora iungant,
Grandæuosque patres onerisque ignara iuuentus
Id, pro quo metuit, tantum trahit. omnia secum
Hic vehit imprudẽs, prædamque in prælia ducit.
Ac velut ex alto quũ magnus inhorruit Auster,
Et pulsas euertit aquas, non arma ministris,
Non regimen prodest: ligat alter põdera pinus;
Alter tuta sinu tranquillaque littora quærit:
Hic dat vela fugæ, Fortunæque omnia credit.
Quid tã parua queror? gemino cũ Cõsule Magn⁹
Ille tremor Ponti, sæuique repertor Hydaspis,
Et piratarum scopulus: modo quem ter ouãtem

Iuppiter horruerat; quē fracto in gurgite Pontus,
Et veneratus erat submissa Bosporus vnda,
Pro pudor! Imperij deserto nomine fugit,
Vt Fortuna leuis Magni quoque terga videret.
Ergo tanta lues Diuum quoque numina vidit;
Consensitque fugæ cæli timor. ecce per orbem
Mitis turba Deum, terras exosa furentes
Deserit; atque hominū damnatū auertitur agmē.
Pax prima ante alias, niueos pulsata lacertos
Abscondit galea victum caput; atque relicto
Orbe fugax Ditis petit implacabile regnum.
Huic comes it sincera Fides, & crine soluto
Iustitia, ac mœrens lacera Concordia palla.
At contra, sedes Erebi qua rupta dehiscit,
Emergit late Ditis chorus, horrida Erinnys,
Et Bellona minax, facibusque armata Megæra:
Letumque, Insidiæque, & lurida Mortis imago.
Quas inter Furor, abruptis ceu liber habenis,
Sanguineum late tollit caput, oraque mille
Vulneribus confossa cruenta casside velat.
Hæret detritus læuæ Mauortius vmbo,
Innumerabilibus telis grauis: atque flagranti
Stipite dextra minax terris incendia portat.
Sentit terra Deos, mutataque sidera pondus
Quæsiuere suum. nanque omnis Regia cæli
In partes diducta ruit: primumque Dione
Cæsaris acta sui ducit. comes additur illi
Pallas, & ingentem quatiens Mauortius hastam;
Magnaque cum Phœbo soror, & Cyllenia proles
Excipit, ac totis similis Tirynthius actis.
Intremuere iubæ, ac scisso Discordia crine

Extulit ad superos Stygium caput. huius in ore
Concretus sanguis, contusaque lumina flebant.
Stabant ærati scabra rubigine dentes;
Tabo lingua fluens, obsessa draconibus ora
Atque intertorto laceratam pectore vestem
Sanguineam tremula quatiebat lampada dextra.
Hæc vt Cocyti tenebras, & Tartara liquit,
Alta petit gradiens iuga nobilis Appennini,
Vnde omnes terras, atque omnia littora posset
Aspicere, ac toto fluitantes orbe cateruas:
Atque has erumpit furibundo pectore voces:
Sumite nunc gentes accensis mentibus arma,
Sumite, & in medias immittite lampadas vrbes.
Vincetur quicunque latet, non femina cesset,
Non puer, aut æuo iam desolata senectus.
Ipsa tremat Tellus, lacerataque tecta rebellent.
Tu legem Marcelle tene: tu concute plebem
Curio. tu fortem ne supprime Lentule Martem.
Quid porro tu Diue tuis cunctaris in armis?
Non frangis portas? non muris oppida soluis,
Thesaurosque rapis? nescis tu Magne tueri
Romanas acies? Epidamni nomina quære,
Thessalicosque sinus humano sanguine tingue.
Factum est in terris, quicquid Discordia iussit.

Cum hæc Eumolpus ingenti volubilitate verborum effudisset, tandem Crotona intrauimus: vbi quidem paruo diuersorio refecti, postero die amplioris fortunæ domum quærentes incidimus in turbam heredipetarum, sciscitantium quod genus hominum, aut vnde veniremus. Ex præscri-

pto ergo consilij communis, exaggerata verborum volubilitate, vnde, aut qui essemus, haud dubie credentibus indicauimus. Qui statim opes suas summo cum certamine in Eumolpum congesserunt: certatim omnes muneribus gratiam Eumolpi sollicitant * *

* *

Dum hæc magno tempore Crotone aguntur, & Eumolpus felicitate plenus prioris fortunæ esset oblitus statim, adeo vt suis iactaret neminem gratiæ suæ ibi posse resistere, impuneque suos, si quid deliquissent in ea vrbe, beneficio amicorum laturos. Ceterum ego, etsi quotidie magis magisque superfluentibus bonis saginatum corpus impleueram, putabamque a custodia mei remouisse vultum fortunam: tamen sæpius tam consuetudinem meam cogitabam quam causam. &, Quid, aiebam, si callidus captator exploratorẽ in Africam miserit, mendaciumque deprehenderit nostrum? Quid si etiam mercenarius præsenti felicitate lassus indiciũ ad amicos detulerit, totamque fallaciã inuidiosa proditionẽ detexerit? Nempe rursus fugiendum erit, & tandem expugnata paupertas noua mendicitate reuocanda. Dij deæque quam male est extra legem viuentibus! quicquid meruerunt semper expectant.

*

CHRYSIS ANCILLA CIRCES AD POLLIENVM.

Quia nosti Venerem tuam, superbiam captas, vẽdisq; amplexus non commodos. Quo enim spectant flexæ pectine comæ? quo facies medicamine attrita, & oculorum quoque mollis petulan-

tia? quo inceſſus tute compoſitus; & ne veſtigia quidem pedum extra menſuram aberrantia, niſi quod formam proſtituis, vt vendas? Vides me? nec auguria noui, nec Mathematicorum cælum curare ſoleo: ex vultibus tamen hominum mores colligo, & cum ſpatiantem vidi, quid cogites, ſcio. Siue ergo nobis vendis quod peto, mercator paratus eſt: ſiue, quod humanius eſt, commodas, effice vt beneficium debeam. Nam quod ſeruum te & humilem fateris, accendis deſiderium æſtuantis. Quædam enim feminæ ſordibus calent, nec libidinem concitant, niſi aut ſeruos viderint, aut ſtatores diutius cinctos. harena aliquas accendit, aut perfuſus puluere multo, aut hiſtrio ſcenæ oſtentatione traductus. Ex hac nota domina eſt mea. vſque ab orcheſtra quatuordecim tranſilit, & in extrema plebe quærit quod diligat. Itaque oratione blandiſſima plenus, Rogo, inquam, nunquid illa quæ me amat, tu es? Multum riſit ancilla poſt tam frigidum ſchema, &, Nolo, inquit, tibi tam valde placeas: ego adhuc ſeruo nunquã ſuccubui, nec hoc dij ſinant, vt amplexus meos in crucem mittam. Viderint matronæ, quæ flagellorum veſtigia oſculantur: ego, etiam ſi ancilla ſum, nunquam tamen niſi in equeſtribus ſedeo. Mirari equidẽ tam diſcordem libidinem cœpi, atque inter monſtra numerare, quod ancilla haberet matronæ ſuperbiam, & matrona ancillæ humilitatem. Procedẽtibus deinde longius iocis, rogaui ancillã, vt in platanona produceret dominam. Placuit puellæ conſilium. ita-

que collegit altius tunicam, flexitq; se in eum diphona, qui ambulationi hærebat. nec diu morata, dominam producit e latebris, lateriq; applicat meo mulierem omnibus simulacris emendatiorem. Nulla vox est, quæ formam eius possit comprehendere : nam quicquid dixero minus erit. Crines ingenio suo flexi, per totos se humeros effuderant : frons minima, & quæ radices capillorum retro flexerat : supercilia vsque ad malarum scripturam currentia, & rursus confinio luminũ pene permixta : oculi clariores stellis extra lunam fulgentibus : nares paululum inflexæ : & osculum quale Praxiteles habere Dianam credidit. Iam mentum, iam ceruix, iam manus, iam pedum candor intra auri gracile vinculum positus, Parium marmor exstinxerat. Itaque tunc primum Dorida vetus amator contempsi.

Quid factũ est quod tu proiectis Iuppiter armis,
Inter cælicolas fabula muta taces?
Nunc erat a torua summittere cornua fronte,
Nunc pluma canos dissimulare tuos.
Hæc vera est Danaë : tenta modo tãgere corpus,
Iam tua flammifero membra calore fluent.

Delectata illa risit tam blandum, vt videretur mihi plenum os extra nubem Luna proferre. Mox digitis gubernantibus vocem, Si non fastidis, inquit, feminam ornatam, & hoc primum anno virum expertam, concilio tibi, o iuuenis, sororẽ. habes tu quidem, & fratrem, neque enim me piguit inquirere : sed quid prohibet & sororem

adoptare? eodem gradu venio: tu tantum dignare & meum osculum, cum libuerit, agnoscere. Immo, inquam ego, per formā tuam te rogo, ne fastidias hominem peregrinum inter cultores admittere: inuenies religiosum, si te adorari permiseris. Ac, ne me iudices ad hoc templum amoris gratis accedere, dono tibi fratrem meum. Quidni, inquit illa, donas mihi eum, sine quo non potes viuere; ex cuius osculo pendes: quem sic tu amas, quemadmodum ego te volo? Hæc ipsa cum diceret, tanta gratia conciliabat vocem loquentis, tam dulcis sonus pertentatum mulcebat aëra, vt putares inter auras canere Sirenum concordiam. Itaque miranti, & toto mihi cælo clarius nescio quid relucente, libuit deæ nomen quærere. Ita, inquit, non dixit tibi ancilla mea, me Circen vocari? non sum quidem Solis progenies, nec mea mater, dum placet, labentis mundi cursum detinuit: habeo tamen quod cælo imputem, si nos fata cōiunxerint. Imo iam nescio quid tacitis cogitationibus deus agit: nec sine causa Polyænon Circe amat. Semper inter hæc nomina magna fax surgit. Sume ergo amplexū, si placet, neque est quod curiosum aliquem extimescas: longe ab hoc loco frater est. Dixit hæc Circe, implicitumque me brachiis mollioribus pluma, deduxit in terram vario gramine indutam.

Idæo quales fudit de vertice flores
Terra parens cum se confesso iunxit amori
Iuppiter, & toto concepit pectore flammas:
Emicuere rosæ, violæque, & molle cyperon,

Albaque de viridi riserunt lilia prato:
Talis humº Venerē molles clamauit in herbas,
Candidiorque dies secreto fauit amori.

In hoc gramine pariter compositi mille osculis lusimus, quærentes voluptatem robustam. * *

CIRCE AD POLLIENVM

Quid est, inquit, nunquid te osculum meum offendit? nunquid spiritus ieiunio macer? nunquid alarum negligens sudor? Puto, si hæc non sunt, nunquid Gytona times? Perfusus ego rubore manifesto, etiam si quid habueram virium perdidi, totoque corpore velut laxato, Quæso, inquam, Regina, noli suggillare miserias: veneficio contactus sum.

CIRCE.

Dic Chrysis, sed verum. nunquid indecens sum? nunquid incompta? nunquid ab aliquo naturali vitio formam meam excæco? noli decipere dominam tuam: nescio quid peccauimus. Rapuit deinde tacenti speculum, &, postquam omnes vultus tentauit quos solet inter amantes risus frangere, excussit vexatam solo vestem, raptimque ædem Veneris intrauit. Ego contra damnatus, & quasi quodam visu in horrorē perductus, interrogare animum meum cœpi an vera voluptate fraudatus essem.

Nocte soporifera veluti cum somnia ludunt
Errantes oculos, effossaque protulit aurum
In lucem tellus, versat manus improba furtum
Thesaurosque rapit, sudor quoque perluit ora,
Et mentem timor altus habet, ne forte grauatum
Excutiat gremium secreti conscius auri.
Mox vbi fugerunt elusam gaudia mentem,

Veraq; forma redit, animus quod perdidit optat,
Atque in præterita se totus imagine versat.]

* *

Itaque hoc nomine tibi gratias ago, quod me Socratica fide diligis. Non tam intactus Alcibiades in præceptoris sui lectulo iacuit. * * Crede mihi frater, non intelligo me virum esse, non sentio. funerata est pars illa corporis, qua quondam Achilles eram. * *

GYTON AD EVCOLPIVM. EVCOLPIVS AD GYTONEM.

* Veritus puer ne in secreto deprehensus daret sermonibus locũ, proripuit se, & in partẽ ædium interiorem fugit. * * Cubiculum autem meum intrauit Chrysis, codicillosque mihi dominæ suę reddidit, in quibus hæc erant scripta: Si libidinosa essem, quererer decepta: nunc etiam languori tuo gratias ago. In vmbra voluptatis diutius lusi. quid tandem agas, quæro, & an tuis pedibus perueneris domum. negant enim medici sine neruis homines ambulare posse. Narrabo tibi adolescens, paralysin caue. nunquam ego ægrum tam magno periculo vidi. mediusfidius iam peristi. Quod si idem frigus genua manusq; tentauerit tuas, licet ad tubicines mittas. Quid ergo est? etiam si grauem iniuriam accepi, homini tamen misero non inuideo medicinam. Si vis sanus esse, Gytonem roga: recipies inquam neruos tuos, si triduo sine fratre dormieris. nam quod ad me attinet, nõ timeo nequis inueniatur, cui minus placeam. nec speculum mihi, nec fama mentitur. Vale si potes. Vt intellexit Chrysis me perlegisse totum conuitium: Solent, inquit, hæc

fieri, & præcipue in hac ciuitate, in qua mulieres etiam Lunam deducunt. *

Itaque huius quoq; rei cura agetur: rescribe modo blandius dominæ, animumque eius candida humanitate restitue. verum enim fatendum est ex qua hora iniuriam accepit, apud se non est. Libenter quidem parui ancillæ, verbaq; codicellis talia imposui: Polienos Circe salutem: Fateor me domina sæpe peccasse: nam & homo sum, & adhuc iuuenis: nunquam tamen ante hunc diem vsque ad mortem deliqui. Habes confitentem reum. quicquid iusseris, merui. proditionē feci, hominem occidi, templum violaui. In hæc facinora quære suppliciū. Siue occidere placet, ferro meo venio: siue verberibus contenta es, curro nudus ad dominam. Illud vnum memento, non me, sed instrumenta peccasse. paratus miles arma non habui. quis hoc turbauerit, nescio: forsitan animus antecessit corporis moram. forsitan dum omnia concupisco, voluptatem tempore consumpsi. non inuenio quod feci. Paralysin tamen cauere iubes, tanquam iam maior fieri possit, quæ abstulit mihi, per quod etiam te habere potui. Summa tamen excusationis meę hæc est: Placebo tibi, si me culpam emendare permiseris. * Dimissa cum eiusmodi pollicitatione Chryside, curaui diligentius noxiosissimum corpus, balneoque præterito modica vnctione vsus, mox cibis validioribus pastus, id est, bulbis, cochlearumque sine iure ceruicibus, hausi parcius merum. hinc ante somnū leuissima am-

bulatione compoſitus ſine Gytone cubiculum intraui. Tanta erat placandi cura, vt timerem ne latus meum frater conuelleret. Poſtero die, cum ſine offenſa corporis animique conſurrexiſſem, in idem platanona deſcendi, etiam ſi locum inauſpicatum timebam, cœpique inter arbores ducem itineris expectare Chryſidem. Nec diu ſpatiatus conſederam, vbi heſterno die fueram, cum illa interuenit comitem aniculam trahẽs. Atque, vt me cõſalutauit; Quid eſt, inquit, faſtoſe, ecquid bonam mentẽ habere cœpiſti? Illa de ſinu licium protulit varij coloris filis intortum, ceruicemque vinxit meam. Mox turbatum ſputo puluerẽ medio ſuſtulit digito, frontemque repugnantis ſignauit. hoc peracto carmine, ter me iuſſit expuere, terque lapillos coniicere in ſinũ, quos ipſa præcãtatos purpura inuoluerat, admotiſque manibus tentare cœpit inguinum vires. Dicto citius nerui paruerunt imperio, manuſque aniculæ ingenti motu repleuerunt. At illa gaudio exultans, Vides, inquit, Chryſis mea, vides quod aliis leporem excitaui.

Nobilis æſtiuas platanus diffuderat vmbras,
Et circumtonſæ trepidanti vertice pinus,
Et baccis redimita daphne, tremulęque cupreſſus:
Has inter ludebat aquis errantibus amnis
Spumeus, & querulo vexabat rore lapillos.
Dignus amore locus. teſtis ſilueſter Iaſdon,
Atq; vrbana Progne: quæ circum gramina fuſæ
Et molles violas, cantu ſua rura colebant.

Premebat illa reſoluta marmoreis ceruicibus au-

tem thorum, myrtoque florenti quietum verberabat. Itaque vt me vidit, paullulum erubuit, hesternæ scilicet iniuriæ memor: deinde vt remotis omnibus secundum inuitantem consedi, ramum super oculos meos posuit, & quasi pariete interiecto audacior facta, Quid est, inquit, paralytice, quod hodie totus venisti? Rogas, inquam ego, potius quam tentas? totoque corpore in amplexum eius immissus non præcantis vsque ad satietatem osculis fruor. * *

EVCOLPIVS DE ENDYMIONE PVERO.

Ipsa corporis pulchritudine me ad se vocãte trahebat ad Venerẽ. iam pluribus osculis collisa labra crepitabant, iã implicitæ manus omne genus amoris inuenerant, Iam alligata mutuo ambitu corpora, animarum quoque mixturam fecerant.

*

Manifestis matrona contumeliis verberata, tandem ad vltionem decurrit, vocatq; cubicularios & me iubet catorogare. Nec contenta mulier tam graui iniuria mea, conuocat omnes quasillarias, familiæque sordidissimam partem, ac me conspui iubet. Oppono ego manus oculis meis, nullisque precibus effusis, quia sciebam q̃uid meruissem, verberibus sputisque extra ianuam eiectus sum. Eiicitur & Proselenos, Chrysis vapulat, totaque familia tristis inter se mussat, quæritque quis dominæ hilaritatem confuderit * *

Itaque pensatis vicibus animosior verberum notas arte contexi, ne aut Eumolpus contumelia mea hilarior fieret, aut tristior Gyton. Quod solum igitur saluo pudore poteram confingere,

languorem simulare cœpi, conditusque lectulo, totum ignem furoris in eam conuerti, quæ mihi omnium malorum caussa fuerat.

Ter corripui terribilem manu bipennem,
Ter languidior coliculi, repente thyrso,
Ferrum timui, quod trepido male dabat vsum.
Nec iam poteram, quod modo conficere libebat.
Namque illa metu frigidior rigente bruma
Confugerat in viscera mille operta rugis.
Ita non potui supplicio caput aperire:
Sed furciferæ mortifero timore lusus,
Ad verba, magis quæ poterant nocere, fugi.

Erectus igitur in cubitū, hac fere oratione contumacem vexaui: Quid dicis, inquam, omnium hominum deorumq; pudor? nam ne nominare quidem te inter res serias fas est. Hoc de te merui, vt me in cælo positum ad inferos traheres? vt traduceres annos primo florentes vigore, senectæque vltimæ mihi lassitudinem imponeres? Rogo te, mihi apodixin defunctoriam redde. Hæc vt iratus effudi.

Illa solo fixos oculos auersa tenebat.
Nec magis incepto vultum sermone mouetur.
Quam lentæ salices, lassove papauera collo.

Nec minus ego tam fœda obiurgatione finita, pœnitentiā agere sermonis mei cœpi, secretoq; rubore perfundi, quod oblitus verecundiæ meæ, cum ea parte corporis verba contulerim, quam ne ad cognitionem quidem admittere seuerioris notæ homines solerēt. Mox perfricata diutius fronte, Quid autem ego, inquam, mali feci si do-

lorem meum naturali conuitio exoneraui? aut quid est quod in corpore humano ventri maledicere solemus, aut gulæ, capitique etiam cum sæpius dolet? quid? num & Vlyxes cum corde litigat suo? Et quidam tragici oculos suos tanquam audientes castigant? Podagrici pedibus suis maledicunt, chiragrici manibus, lippi oculis, & qui offenderunt sæpe digitos, quicquid doloris habent, in pedes deferunt. ∵

Quid me constricta spectatis fronte Catones,
  Damnatisque nouæ simplicitatis opus?
Sermonis puri non tristis gratia ridet,
  Quodque facit populus, candida lingua refert.
Nā quis concubitus Veneris, quis gaudia nescit?
  Quis petat in tepido membra calere thoro?
Ipse pater, veri doctus Epicurus in arte,
  Iussit, & hoc vitam dixit habere telos.

Nihil est hominum inepta persuasione falsius, nec ficta seueritate ineptius. Hac declamatione finita Gytona voco, &, Narra mihi, inquam, frater, sed tua fide; ea nocte, qua te mihi Ascyltos subduxit, vsque in iniuriam vigilauit? an contentus fuit vidua pudicaque nocte? Tetigit puer oculos suos, conceptissimisque iurauit verbis sibi ab Ascylto nullam vim factam * * * positoque in limine genu, sic deprecatus sum numina versu:

Nympharū Bacchique comes, quē pulcra Dione
Diuitibus siluis numen dedit, inclyta paret
Cui Lesbos, viridisq; Thasos, quē Lydus adorat
Septifluus, templumque tuis imponit hypœpis:

Huc

Huc ades,& Bacchi tutor,Dryadumq; voluptas,
Et timidas admitte preces: non sanguine tristi
Perfusus venio; non templis impius hostis
Admoui dextram: sed inops, & rebus egenis
Attritus,facinus non toto corpore feci.
Quisquis peccat inops, minor est re⁹. Hac prece quæso
Exonera mentē,culpæq; ignosce minori.
Et quandoque mihi fortunæ arriserit hora,
Non sine honore tuum patiar decus: ibit ad aras
Sancte tuas hircus,pecoris pater ibit ad aras
Corniger,& querulæ fœtus suis,hostia lactens;
Spumabit pateris hornus liquor: & ter ouantem
Circa delubrum gressum feret ebria pubes. *

Cum hæc ago, solertique cura deposito meo caueo, intrauit delubrum anus laceratis crinibus nigraque veste deformis; extraque vestibulum me iniecta manu duxit.

PROSELENOS ANUS AD EVCOLPIVM.

Quæ striges comederunt neruos tuos? aut quod purgamentum in nocte calcasti in triuio aut cadauer? Nec a puero quidem te vindicasti: sed mollis, debilis, lassus, tanquam caballus in cliuo,& operam,& sudorem perdidisti,nec contentus ipse peccare,mihi deos iratos extricasti * ac me iterum in cellam sacerdotis nihil recusantem perduxit, impulitq; super lectum, & harundinem ab ostio rapuit: iterumque nihil respondentem multauit.ac nisi primo ictu harūdo quassata verberantis impetum minuisset, forsitan etiam brachia mea, caputque fregisset. Ingemui ego, vtique propter mascarpionem, lacrymisque vbertim

manantibus obſcuratum dextra caput ſuper puluinū inclinaui. Nec minus illa fletu confuſa altera parte lectuli ſedit, ętatiſque longæ moram tremulis vocibus cœpit accuſare, donec interuenit ſacerdos: Quid vos, inquit, in cellam meam tanquam ante recens buſtum veniſtis? vtique die feriarum quo etiam lugentes rident? O, inquit, Enothea, hunc adoleſcentē quem vides, malo aſtro natus eſt: nam neque puero, neque puellæ bona ſua vendere poteſt. Nūquam tu hominem tam infelicem vidiſti: lorum in aqua, non inguina habet. Ad ſummam, qualem putas eſſe, qui de Circes toro ſine voluptate ſurrexit? His auditis Enothea, inter vtrunque conſedit, motoque diutius capite; Iſtum, inquit, morbum ſola ſum quæ emendare ſcio. Et ne puteris perplexe agere, rogo vt adoleſcētulus mecum nocte dormiat. niſi illud tam rigidum reddidero quam cornu.

PROSELENOS ad Enotheam ſacerdotē Priapi de Eucolpio.

Quicquid in orbe vides, paret mihi: florida tellus
Cum volo, ſpiſſatis areſcit languida ſuccis:
Cū volo, fundit opes, ſcopuliq; atq; horrida ſaxa
Niliacas iaculantur aquas. mihi pontus inertes
Summittit fluctus: zephyrique tacentia ponunt
Ante meos ſua flabra pedes. mihi flumina parēt,
Hircanæque tygres, & iuſſi ſtare dracones.
Quid leuiora loquor? Lunæ deſcendit imago
Carminibus deducta meis; trepiduſque furentes
Flectere Phœbus equos reuoluto cogitur orbe.
Tantum dicta valent. taurorum flamma quieſcit
Virgineis exſtincta ſacris: Phœbeia Circe
Carminibus magicis ſocios mutauit Vlyxis:

Protheus esse solet quicquid libet. his ego callēs
Artibus Idæo frutices in gurgite sistam,
Et rursus fluuios in summo vertice ponam.

Inhorrui ego tam fabulosa pollicitatione conterritus, anumque inspicere diligentius cœpi. Ergo, exclamat, o Enothea, imperio pareto, detersisque curiose manibus, inclinauit se in lectulum, ac me semel iterumque basiauit. Enothea mensam veterem posuit in medio altari, quam viuis impleuit carbonibus, & camellam etiam vetustate ruptam pice temperata refecit. Tum clauum, qui detrahentem sequutus cum camella lignea fuerat, fumoso parieti reddidit, mox incincta quadrato pallio cucumam ingentem foco apposuit, simulque pannum de carnario detulit furca, in quo faba erat ad vsum reposita, & sincipitis vetustissima particula mille plagis dolata. Vt soluit ergo licio pannũ, partem leguminis super mensam effudit, iussitque me diligenter purgare. Seruio ego imperio, granaq; sordidissimis putaminibus vestita curiosa manu segrego. At illa inertiam meam accusans improba tollit, dentibusque folliculos pariter spoliat, atque in terram veluti muscarum imagines despuit.

Mirabile quidem paupertatis ingeniũ singularumque rerum quasdam artes

Non Indũ fulgebat ebur, quod inhæserat auro,
Nec iam calcato radiabat marmore terra
Muneribus delusa suis: sed crate saligna
Impositum Cereris vacuæ nemus, & noua terræ
Pocula, quæ facili vilis rota finxerat astu.

Hinc molli stillæ latus, & de caudice lento
Vimineæ lances, maculataque testa Lyæo,
Et paries circa palea satiatus inani,
Fortuitoque luto: clauus numerabat agrestis,
Et viridi iunco gracilis pendebat harundo.
Præterea quæ fumoso suspensa tigillo
Conseruabat opes humilis casa, mitia sorba
Inter odoratas pendebant texta coronas,
Et tymbræ veteres, & passis vua racemis.
Qualis in Actæa quondam fuit hospita terra
Digna sacris Hecates, quam musa loquentibus annis
Bacchineas veteres mirando tradidit æuo.

Dum illa carnis etiam paullulum delibat, & coæquale natalium suorum sinciput in carnarium furca reponit, fracta est putris sella quæ staturæ altitudinem adiecerat, anumque suo pondere deiectã super foculum mittit. frangitur ergo ceruix cucumulæ, ignemque modo conualescentem exstinguit, & vexat cubitum ipsa stipite ardẽti, faciemque totam excitato cinere perfudit. Consurrexi equidem turbatus, anumque non sine risu erexi; statimque ne res aliqua sacrificium moraretur, ad reficiendum ignem in vicinia cucurri. Vix ad casæ hostiolum processeram, cum ecce tres anseres sacri, qui, vt puto, medio die solebãt ab anu diaria exigere, impetum in me faciunt, fœdoque, ac veluti rabioso stridore circumsistũt trepidantem: atque alius tunicam meam lacerat, alius vincula calciamentorum resoluit, ac trahit: vnus etiam, dux ac magister sæuitiæ, non dubi-

tauit crus meum ferrato vexare morsu. Oblitus itaque nugarum, pedem mensulæ extorsi, cœpique pugnacissimum animal armata elidere manu: nec satiatus defunctorio ictu, morte me anseris vindicaui.

Tales Herculea Stymphalidas arte coactas
Ad cælum fugisse reor, peneque fluentes
Harpyias, cum Phineo maduere veneno
Fallaces epulæ. tremuit perterritus æther
Planctibus insolitis, confusaque regia cæli.

Iam reliqui reuolutam, passimque per totũ effusam pauimentum collegerant fabam, orbatique, vt existimo, duce, redierant in templum, cum ego prȩda simulatque hac vindicta gaudens, post lectum, occisum anserem mitto, vulnusque cruris haud altum aceto diluo. Deinde concilium verens, abeundi formaui consilium: collectoque cultu meo ire extra casam cœpi. Nec dũ libaueram cellulæ limen, cum animaduerto Enotheam cum testo ignis pleno venientem. Reduxi igitur gradum, proiectaque veste tanquam expectarem morantem, in aditu steti. Collocauit illa ignem cassis harundinibus collectum, ingestisque super pluribus lignis excusare cœpit morã, quod amica se non dimisisset, tribus nisi potionibus e lege siccatis. Quid porro tu, inquit, me absente fecisti? aut vbi est faba? Ego, qui putaueram me rem laude etiam dignã fecisse, ordine illi totum prælium exposui, &, ne diutius tristis esset, iacturæ pensionem anserem obtuli; quem anus vt vidit, tam magnum æque clamorem sustulit, vt putares

iterum anseres limen intrasse. Confusus itaque & nouitate facinoris attonitus, quærebam quid excanduisset, aut quare anseris potius quam mei misereretur. At illa complosis manibus, Scelerate, inquit, & loqueris? nescis quam magnum flagitium admiseris? Occidisti Priapi delicias, anserem omnibus matronis acceptissimum. Itaque ne te putes nihil egisse, si magistratus hoc scierint, ibis in crucē. Polluisti sanguine domicilium meum ante hunc diem inuiolatum, fecistique, vt me quisquis voluerit inimicus sacerdotio pellat. Rogo, inquam, noli clamare: ego tibi pro ansere strutiocamelum reddam. Dum hæc me stupente in lectulo sedet, anserisque fatum complorat, interim Proselenos cum impensa sacrificij venit, visoque ansere occiso, sciscitata caussam tristitię, & ipsa flere vehemētius cœpit, meique misereri, tanquam patrem meum, non publicum anserem occidissem. Itaque tædio fatigatus, Rogo, inquā, expiare manus pretio licet, si vos prouocassem, etiam si homicidium fecissem. Ecce duos aureos pono, vnde possitis & deos, & anseres emere. Quos vt vidit Enothea, Ignosce, inquit, adolescens, sollicita sum tua caussa: amoris est hoc argumentum, non malignitatis. Itaque dabimus operam, ne quis hoc sciat. Tu modo Deos roga, vt illi facto tuo ignoscant.

Quisquis habet nummos, secura nauiget aura,
  Fortunamque suo temperet arbitro.
Vxorem ducat Danaën, ipsumque licebit
  Acrisium iubeat credere quod Danaën.

Carmina componat, declamet, cõcrepet omneis
Et peragat caussas, sitque Catone prior.
Iurisconsultus PARET, NON PARET, habeto,
Atque esto quicquid Seruius & Labeo.
Multa loquor. quiduis nũmis præsentibus opta,
Et veniet: clausum possidet arca Iouem.

*

Infra manus meas camellam vini posuit, & cum digitos pariter extensos porris apioq; lustrasset, auellanas nuces cũ precatione mersit in vinum: & siue in summum redierant, siue subsederant, ex hac coniectura dicebat, nec me fallebat, inanes scilicet, ac sine medulla vetosas nuces in summo humore consistere, graues autem & plenas integro fructu ad ima deferri.

*

Recluso pectore extraxit fortissimum iecur, & inde mihi futura prædixit. Immo, ne quod vestigium sceleris superesset, totum anserem laceratum verubus confixit, epulasq; etiam lautas paulo ante, vt ipsa dicebat, perituro parauit. Volabãt inter hæc potiones meracæ. *

Profert Enothea scorteum fascinũ, quod vt oleo & minuto pipere atque vrticæ trito circundedit semine, paulatim cœpit inserere ano meo. Hoc crudelissima anus spargit subinde humore feminã mea. * Nasturcij succum cum abrotano miscet, perfusisque inguinibus meis viridis vrticæ fascem comprehendit, omniaque infra vmbilicum cœpit lenta manu cædere *

Aniculę, quamuis solutæ mero ac libidine essent,

eandem viam tentant, & per aliquos vicos secutæ fugientem, Prehende furem, clamant. Euasi tamen omnibus digitis inter præcipitem decursum cruentatis. *

Chrysis, quæ priorem fortunam tuam oderat, hanc vel cum periculo capitis persequi destinat

* Quid huic formæ aut Ariadne habuit, aut Leda simile? quid contra hanc Helene, quid Venus posset? Ipse Paris Dearum libidinantium iudex, si hanc in comparatione vidisset, tam petulantibus oculis, & Helenem huic donasset, & Deas. Saltem si permitteretur osculum capere, si illud cæleste ac diuinum pectus amplecti, forsitan rediret hoc corpus ad vires, & resipiscerent partes veneficio, credo, sopitæ. Nec me contumeliæ lassant: Quod verberatus sum, nescio: quod eiectus sum, lusum puto, modo redire in gratiam liceat. *

Torum frequẽti tractatione vexaui amoris mei quasi quandam imaginem. *

Non solum me numen, & implacabile fatum
Persequitur, prius Inachia Tirinцeius ira
Exagitatus onus cæli tulit: ante prophanam
Iunonem Pelias sensit: tulit inscius arma
Laomedon: gemini satiauit numinis iram
Telephus: & regnum Neptuni pauit Vlixes.
Me quoque per terras, per cani Nereos æquor
Hellespontiaci sequitur grauis ira Priapi.

*

Quærere a Gytone meo cœpi, num aliquis me quæsisset. Nemo, inquit, hodie: sed hesterno die

mulier quædam haud inculta ianuam intrauit: cumque diu mecum esset locuta, & me accersito sermone lassasset, vltimo cœpit dicere, te noxam meruisse, daturumque seruiles pœnas, si læsus in querela perseuerasset. *

Nondum querelam finieram, cum Chrysis interuenit, amplexuque effusissimo me inuasit, &, Teneo te, inquit, qualem sperauerã: tu desiderium, tu voluptas mea, nunquam finies hunc ignem, nisi sanguine exstinxeris. *

Vnus ex nouitijs seruulis subito accurrit, & mihi dominum iratissimum esse affirmauit, quod biduo iam officio defuissem. recte ergo me facturum, si excusationem aliquam idoneam præparassem. Vix enim posse fieri, vt rabies irascentis sine verbere consideret. *

Matrona inter primas honesta, Philomela nomine, quæ multas sæpe hereditates officio ætatis extorserat, tum anus & floris exstincti, filium filiamque ingerebat orbis senibus, & per hanc successionem artem suam perseuerabat extendere. Ea ergo ad Eumolpum venit, & commendare liberos suos eius prudentiæ, bonitatique credere se & vota sua. Illum esse solum in toto orbe terrarum, qui præceptis etiam salubribus instruere iuuenes quotidie posset. Ad summam, relinquere se pueros in domo Eumolpi, vt illum loquentem audirent, quæ sola posset hereditas iuuenibus dari. Nec aliter fecit ac dixerat, filiamque speciosissimam cum fratre ephœbo in cubiculo reliquit, simulauitque se in templum ire ad vota nuncu-

panda. Eumolpus, qui tam frugi erat, vt illi etiam ego puer viderer, non distulit puellam inuitare ad Pigiciaca sacra. Sed & podagricũ se esse, lumborumque solutorum omnibus dixerat, & si nõ seruasset integram simulationem, periclitabatur totam pene tragœdiam euertere. Itaque, vt constaret mendacio fides, puellam quidem exorauit vt sederet supra commendatam bonitatem, Coraci autem imperauit, vt lectum in quo ipse iacebat, subiret, positisque in pauimento manibus, dominum lumbis suis commoueret. Ille lento parebat imperio, puellæque artificium pari motu remunerabat. Cum ergo res ad effectum spectaret, clara Eumolpus voce exhortabatur Coraca, vt spissaret officium. Sic inter mercenarium amicamque positus senex, veluti oscillatione ludebat. Hoc semel iterumque ingenti risu, etiam suo, Eumolpus fecerat. Itaque ego quoque, ne desidia consuetudinem perderem, dum frater sororis suæ automata per clostellum miratur, accessi tentaturus an pateretur iniuriam. Nec se reijciebat a blanditiis doctissimus puer, sed me numen inimicum ibi quoque inuenit. *

Dij maiores sunt, qui me restituerunt in integrũ. Mercurius enim, qui animas ducere & reducere solet, suis beneficiis reddidit mihi quod manus irata præciderat, vt scias me gratiosiorem esse quam Protesilaum, aut quẽquam alium antiquorum. Hæc locutus sustuli tunicam, Eumolpoque me totum approbaui. At ille primo exhorruit: deinde, vt plurimum crederet, vtraque manu

deorum beneficia tractat. *

Socrates deorum hominumque *

gloriari ſolebat, quod nunquam neque in tabernam conſpexerat, nec vllius turbæ frequentioris concilio oculos ſuos crediderat. Adeo nihil eſt commodius quam ſemper cum ſapientia loqui. Omnia, inquam, iſta vera ſunt: nec vlli enim celerius homines incidere debent in malã fortunam, quã qui alienum concupiſcunt. Vnde plani autem, vnde leuatores viuerent, niſi aut locellos, aut ſonantes ære ſacellos pro hamis in turbam mitterent? Sicut muta animalia cibo ineſcantur: ſic homines non caperẽtur ſpe, niſi aliquid morderent * * * *

Ex Africa nauis, vt promiſeras, cum pecunia tua, & familia tua non venit. Captatores iam exhauſti liberalitatem imminuerunt. Itaque aut fallor, aut fortuna communis cœpit redire ad pœnitentiam ſuam. * *

Omnes qui in teſtamento meo legata habent, præter liberos meos, hac conditione percipient quæ dedi, ſi corpus meum in partes conciderint, & aſtante populo comederint. *

Apud quaſdam gentes ſcimus adhuc legem ſeruari, vt a propinquis ſuis conſumantur defuncti, adeo quidem vt obiurgentur ægri frequenter: quod carnem ſuam faciant peiorem. His admoneo amicos meos, ne recuſent quæ iubeo, ſed quibus animis deuouerunt ſpiritum meum, eiſdem etiam corpus conſumant. Excæcabat ingẽs fama oculos, animoſque miſerorum.

Gorgias paratus erat exſequi *

De ſtomachi tui recuſatione non habeo quod timeam. ſequetur imperium, ſi promiſeris illi pro vnius horæ faſtidio multorum bonorum penſationem. Operi modo oculos, & finge te non humana viſcera, ſed centies ſeſtertium comeſſe. Accedet huc, quod aliqua inueniemus blandimenta, quibus ſaporem mutemus. Neque enim vlla caro per ſe placet, ſed arte quadam corrumpitur, & ſtomacho conciliatur auerſo. Quod ſi exemplis vis quoque probari conſilium, Saguntini oppreſſi ab Hannibale, humanas edere carnes: nec hereditatem expectabant. * Petauij idem fecerunt in vltima fame, nec quicquam aliud in hac epulatione captabant, niſi tantum ne eſurirent. Cum eſſet Numantia a Scipione capta, inuentæ ſunt matres, quæ liberorum ſuorum tenerent ſemeſa in ſinu corpora. *

* * *

*

EX PETRONIO REFERVNTVR HAEC A VETERIBVS quæ in superioris Satyrici fragmentis non extant.

Terentianus Maurus de Dimetro Iambico claudo:

At Arbiter disertus
Libris suis frequentat.
Agnoscere hæc potestis
Cantare quæ solemus:
" Memphitides puellæ,
" Sacris Deum paratæ.
" Tinctus colore noctis
" Manu puer loquaci.

Seruius Honoratus in illud Virgilii lib. iij. Aeneid. Auri sacra fames. Sacra, id est execrabilis. Tractus sermo ex more Gallorum. Nam Massilieses quoties pestilentia laborabant, vnus se ex pauperibus offerebat alendus anno integro publicis & purioribus cibis. Hic postea ornatus verbenis & vestibus sacris circunducebatur per totam ciuitatē cum exsecrationibus, vt in ipsum reciderent mala ciuitatis, & sic proijciebatur. Hoc autem in Petronio lectum est.

Idem in illud lib. xii. Auctor ego audendi: Nomina in, tor, si a verbo non veniunt, communia sunt, vt hic & hæc Senator: hic & hæc balneator: licet Petronius vsurpauerit, Balneatricem dicens.

Diomedes lib. iii. Et illud est comma, quod Arbiter fecit, tale:

Anus recocta vino
Trementibus labellis.

Acro in Horat. *Epo. v.* Pollice vſque ad periculum roſo, vt monſtraret, *inquit Acro*, furentem.

Sergius in arte ſecunda: Item Quirites dicit numero tantum plurali: ſed legimus apud Horatium hunc Quiritem. Vetus nominatiuus hic Quiris. Idem Horat. Quis te Quiritem. Cuius nominatiuus erit hic Quirites, vt dicit Petronius. Quadrigas dicit numero tãtum plurali, ſed Varro dicit numero ſingulari.

Hieron in Epiſt. ad Demetr. *Illud tanquam Arbitri citat:* Non bene olet, qui bene ſemper olet. *Quod apud* Martial. *lib. ii. Epig. extat. Sed & alia quedã habent hi auctores inter ſe communia, atque inter cætera hoc quoque:* Ingenioſa gula eſt: *& alia, quæ ſuo loco notabimus.*

Priſcianus lib. viii. & x. Petronius: Animam noſtro amplexam in corpore: *vbi ait*, Amplexam, *paſſiue dictum.*

Iſidorus lib. v. Etymolog. c. xxxvii. Dolus eſt mentis calliditas, ab eo, quod deludat. Aliud enim agit, & aliud ſimulat. Petronius aliter exiſtimat, dicẽs: Quid eſt, iudices, dolus? Nimirum vbi aliquid factum eſt, quod legi dolet. Habetis Idolum, accipite nunc malum.

Fulgentius lib. i. Mythol. Denique huius rei non immemor Petronius ait:

Primus in orbe Deos fecit timor.

Quod et ex Petronio recitat Placidius Lutatius qui & Lactantius Statii interpres: putatque hoc ab ipſo Statio

mutuatum Arbitrum, *apud quem idem hemistichium legitur lib.iii.* Thebaid.

Idem in fabula de Coruo: Petronius,

Sic contra rerum naturæ munera nota
Coruus maturis frugibus oua refert.

Idem lib.ii.Mytholog in fabula Promethei. Vnde & Petronius Arbiter ait:

Cui vultur jecur vltimum pererrat,
Et pectus trahit, intimásque fibras,
Non est quem lepidi vocant Poëtæ:
Sed cordis mala, liuor, atque luxus.

Lib.iii.in fabula Mirrhæ *&* Adonidis: Ideo Venerem amasse Adonin dicunt, quod hoc genus pigmenti (*de succo* Mirrhæ *loquitur*) sit valde feruidum. Vnde & Petronius Arbiter ad libidinis concitamentum Myrrhinum se poculum bibisse refert. Nam & Furius Comœdiarum scriptor inducit Gliconem meretricem dicentem, Myrrhinum mihi adfers, quo virilibus armis occursem fortiuscula.

Et post paulo in fabula Apollinis *&* Marsiæ *de* Mida: Vnde & Petronius Arbiter ait:

Sic commissa verens auidus reserare minister
Fodit humum, regisque latentes prodidit aures:
Concepit nam terra sonũ, calamíque loquentes
Inuenere Midam, qualem conceperat index.

Quibus versibus imitatus videtur Petronius Ouidii *locum ex lib.ii.*Metamorph.

Idem Fulgentius *in libro* Continentiæ Virgilianæ: Tricerberi fabulã iam supra exposuimus in modum iurgii forẽsisque litigij positam: vnde & Pe-

tronius in Eufcio ait, Cerberus forẽsis erat Caufidicus.

Idem Fulgent. in expositione sermonum antiquorum ad Calcidium Grammaticum: Ferculum dicitur missum carnium: vnde & Petronius: Postquam ferculum allatum est.

Valgia sunt labellorum obtortiones in supinatione, sicut & Petronius ait: Obtorto valgiter labello.

Allucinari dicitur vana somniare. tractum ab allucitis, quos nos Conopas dicimus: Petronius, Nam comptum me vernali allucitæ molestabant.

Manubiæ dicuntur ornamenta Regum; vnde & Petronius ait: Tot Regum manubiæ penes fugitiuum repertæ.

Aumatium dicitur locus secretus: vnde & Petronius ait, In aumatium memet conjeci.

In veteri glossario Petri Danielis. Excelsissimus dicitur a Petronio in I. Satyrarum: Petronius: satis constaret eos nisi inclinatos non solere transire cryptam Neapolitanam. Petronius. Petauroque iubente modo superior.

Et in alio Gloss. Suppes suppumpis, hoc est supinis pedibus. Petron.

Tullia, media vel regia. Petronius.

Citat etiam ex Petronio quædã Probus Grammaticus Virgilii interpres, quæ in nostro exemplari extant. Sed plura longe Ioannes Salisberiensis in libro de nugis Curialium, qui Policraticus inscribitur, quæ non adeo facile est recognoscere. Nam nec auctorem semper laudat: hæc tamen exscripsimus. Lib. iii. cap. viii. Totus fere mundus,

mundus ex Arbitri nostri sententia, numerum videtur implere.

Item: Non duco contẽtionis funem, dum constet inter nos, quod fere totus mundus, iuxta Petronium, exerceat histrionem. *Respicit fortasse ad illud:* Grex agit in scæna mimum *&c.*

Idem lib. iiii. cap. v. Narrat Trimalcionis historiam, & addit quædam siue de suo, siue de integriore exemplari.

Vincent. Beluac. lib xx. Spec. c. xx.

---- o maxima rerum

Et merito pietas homini tutissima virtus.

Qui versus & a Iacobo quodam cognomento Magni, in sophologio lib. iiii. c. x. referuntur.

Ex Petronii versibus quedã mutuatus est Erricus Benedicti monachus in libris quos de vita Germani Autisiodor. ad Carolum Francor. Imp. scripsit, circa annum Christi D. ccc. lxxx. maxime ex belli ciuilis periculo. Non desunt vero, qui ex iis, quæ supra retulimus nonnulla putent esse Petronii alterius Grammatici, quo auctore Classica a calando dicta, apud veterem quendam enarratorem legimus.

h.

Sed & hæc quoque viri doctißimi inter Petronii Arbitri relliquias retulerunt, quæ vel eorum fide superioribus adiici patiamur. sed meliora aliquanto & emendatiora. quamquam video in antiquis exemplaribus auctoris nomen nullum præferri.

*

Non est forma satis, nec, quæ vult bella videri,
Debet vulgari more placere sibi.
Dicta, sales, lusus, sermonis gratia, risus,
Vincunt naturæ candidioris opus.
Condit enim formam, quicquid cõsumitur artis,
Et, nisi velle subest, gratia tota perit.

*

Non satis est, quod nos mergis furiosa iuuentus:
Transuersosque rapit fama sepulta probris?
Anne etiam famuli cognata fæce sepulti
In testa mersas luxuriantur opes?
Vilis seruus habet regni bona: cellaque capti
Deridet festam, Romuleamque casam.
Iccirco virtus medio iacet obruta cœno:
Nequitiæ classes candida vela ferunt.

*

Primus in orbe Deos fecit timor: ardua cælo
Fulmina cum caderẽt, discussaq; mœnia flammis,
Atq; ictus flagraret Athos, mox Phœbus ad ortus
Lustrata deiectus humo, Lunæque senectus,
Et reparatus honos: hinc signa effusa per orbem,
Et permutatis disiunctus mensibus annus
Proiecit vicium hoc: atque error iussit inanis

Agricolas primos Cereri dare messis honores:
Palmitibus plenis Bacchum vincire: Palemque
Pastorum gaudere manu. natat obrutus omni
Neptunus demersus aqua: Pallasque cauernas
Vindicat. Et voti reus, & qui vendidit orbem,
Iam sibi quisque Deos auido certamine fingit.

*

Nolo ego semper idem capiti suffundere costũ:
Nec toto stomachum conciliare mero.
Taurus amat gramen mutata carpere valle,
Et fera mutatis sustinet ora cibis.
Ipsa dies ideo nos grato perluit haustu,
Quod permutatis hora recurrit equis.

*

Vxor legitimus debet quasi census amari.
Nec censum vellem semper amare meum.

*

Inueniat quod quisq; velit. non omnibus vnũ est
Quod placet. hic spinas colligit, ille rosas.

*

Nã nihil est, quod non mortalibus adferat vsum.
Rebus in aduersis, quæ iacuere, iuuant.
Sic rate demersa * vulsam deponderat aurem,
Remorum leuitas naufraga membra vehit.
Cum sonuere tubæ, iugulo stat diuite ferrum,
Barbara contemni prælia pannus habet.

*

Linque tuas sedes, alienaque litora quære,
O iuuenis, maior rerum tibi nascitur ordo.
Ne succumbe malis. te nouerit vltimus Ister,
Te Boreas gelidus, securaque regna Canopi,

Quiq; renascentē Phœbum, cernūtque iacētem.
Maior in externas Itacus descendat arenas.

*

Nam citius flammas mortales ore tenebunt,
Quam secreta tegant, quicquid dimittis in aula,
Effluit,& subitis rumoribus oppida pulsat.
Nec satis est vulgasse fidem: simulatius exit
Proditionis opus,famamque onerare laborat.
Sic commissa ferens auidus reserare minister
Fodit humum,Regisque latentes prodidit aures.
Excepit nam terra sonos, calamique loquentes
Inuenere fidem,qualem narrauerat index.

*

Fallunt nos oculi, vagique sensus
Oppressa ratione mentiuntur.
Nam turris,prope quæ quadrata surgit,
Attritis procul angulis rotatur.
Hyblęum refugit satur liquorem,
Et marcens casiam frequenter odit.
Hoc illo magis,aut minus placere
Non posset,nisi lite destinata
Pugnarent dubio tenore sensus.

*

Somnia, quæ mentes ludūt volitantibus vmbris,
Nō delubra Deū,nec ab ęthere numina mittunt,
Sed sibi quisque facit. nam quū prostrata sopore
Languēt mēbra, quies & mēs sine pōdere ludit:
Quicquid luce fuit, tenebris agit.oppida bello
Qui quatit, & flāmis miserandas sæuit in vrbes:
Tela videt,versasque acies, & funera Regum,
Atque exundantes perfuso sanguine campos.
Qui caussas orare solent,legesque forumque,

Et pauido cernunt inclusum corde tribunal.
Cōdit auarus opes, defossumque inuenit aurum.
Venator saltus canibus quatit. eripit vndis,
Aut premit euersam periturus nauita puppim.
Scribit amatori meretrix. dat adultera munus.
Et canis in somnis leporis vestigia latrat.
In noctis spatio miserorum vulnera durant.

*

Iuuerunt segetes meum laborem

*

Triplici vides vt ortu
Triuiæ rotetur ignis:
Volucrique Phœbus axe
Rapidum pererret orbem.

*

Iam nunc ardentes Autumnus fregerat vmbras,
Atq; hyemē tepidis spectabat Phœbus habenis:
Iam platanus iactare comas, iam cęperat vuas
Adnumerare suas defecto palmite vitis:
Ante oculos stabat quicquid promiserat annus.

*

Sic & membra solent auras includere venis,
Quæ penitus mersę, cum rursus abire laborant,
Verberibus rimantur iter: nec desinit ante,
Frigidus strictis qui regnat in ossibus horror,
Quam tepidus laxo manauit corpore sudor.

*

Hæc ait, & tremulo deduxit vertice canos,
Consecuitque genas: oculis nec defuit imber.
Sed qualis rapitur per valles improbus amnis
Cum gelidæ periere niues, & languidus Auster

Non patitur glaciem resoluta viuere terra.
Gurgite sic pleno facies manauit,& alto
Insonuit gemitu turbatum murmure pectus.

Est fortasse & illud Eumolpi de muliebri leuitate.

Crede ratem ventis,animum ne crede puellis.
Namque est fœminea tutior vnda fide.
Fœmina nulla bona est:&,si bona contigit vlla,
Nescio quo fato res mala facta bona est.

nisi sit potius Porphyrii poetæ sub Constatino in exilium missi,cuius pleraque video Petronio nostro vel a Criticis tribui. At Pentadio tribuitur in veteri Defloratorum exemplari. Sed cur non & istud?

Non est falleris hæc beata,non est,
Quod vos creditis esse,vita,non est,
Fulgentes manibus videre gemmas,
Aut testudineo iacere lecto,
Aut pluma latus abdidisse molli,
Aut auro bibere,& cubare cocco,
Regales dapibus grauare mensas,
Et quicquid Libyco secatur aruo
Non vna positum tenere cella:
Sed nullos trepidum timere casus,
Nec vano populi fauore tangi,
Et stricto nihil æstuare ferro:
Hoc quisquis poterit, licebit illi
Fortunam moueat loco,superbus.

*

Pag.1. in culina) *exemplar* Autiſ. in coria Io. *Salisb. lib.iii.Polic.c.x.*

2. ad hoc genus exerc.) *ex.* Biturig *ſic habet*; adſignes exec. exceſſiſſe. & ideo grandis, &, velut ita dicam, pud. o. n. e. maſculoſa ſed turgida.

Thucydidis.) *Autiſ.* Thucidides

qui hyper.) *lege*, quis Hyp.

ipſe in ſcola) Bitur. ipſe etiam ſcola fundauerat.

3. Cicero) *Bit.* Cicio

quam quod.) *Vet.* quam id quod

piſciculos) *Autiſ.* diſcipulos

moratur) *Autiſ* moritur. *Biturig.* moriatur

propellunt.) *Autiſ.* impellunt

mitigarentur.) *Autiſ* inrigarentur

placent) *Autiſ.* placeret

ſchedium) *Sic ex Autiſ. quod habet*, ſchadium

improbitatis.) *al.* humilitatis. *recte.*

Artis ſeueræ.) *ſic vet. al.* Amat ſeueræ ſi quis artis effectus.

polleat) *vet.* palleat

impotentium captet) *vet.* impotentum ne captet.

4. hiſtrioniæ) *vet.* redimitus hiſtrionei

armigeræ) *Bit.* armigenæ *al.* crinigeræ.

& ingentis) *Bit.* ingenuus

hunc Ro.) *Autiſ.* huic

Dent epulas) *ſic vet. non*, Dein

Ciceronis) *tres manuſc.* Titionis

dum hæc) dum hunc

in hoc dictorũ æſtu) *Autiſ.* in hoc æſtu rerum

in cursu) *al.* ex cursu

secretiorem) *al.* secretum

inter titulos) *sic Autis. Bitur.* Intesticulos inuidasque m. interspat. *al.* inter viculos. *nullum ex.* internuculos.

aliam partem) *Autis.* alteram

5. nunquid.) *scribe*, num quid.

7. quod placet) A. *o, ex.* habes, *pro* apes.

hanc tam.) *deleatur asteriscus*

Vesticontubernium.) *Vet.* I. verticontuberniū.

8. reddere.) *lege*, domino reddere

quid faciant) *al.* faciunt

nulla poteſt.) *Autis.* nuda

vēdere verba solēt.) *Aut. opt.* verba solēt emere.

Atque eques) *al.* Atque eques in cera qui probat empta sedet

Ergo iudiciū) *al.* Iam nunc iud. *Io. Salis. li. v. c. xv.*

10. reclusæque.) *Aut.* remissæque

11. Sacrum.) *Sic Autis. al.* sacram

retexit) *Bit.* detexit

nostra regio.) *Bit.* regia

timerem.) *Aut.* timeam

12. omnia mimico.) *sic Autis. al.* nimio

13. virilis sexus esset, &) *al.* virilis sexus. sed & precincti

periculosum) *al.* periculosum esse alienis

de sinu) *Vetus glossar.* de sura.

16. conuenite spat.) *lege*, conuenite nunc spatalocinædi.

17. Pannichis) *Bit.* Parrathis nostra? *al.* Pānichidis

vt dicatur) *sic Autis. quæ verba in aliis non sunt.*

iocantium.) *Bit.*vocantium.
18. videmus ſenem.) *Io.Salib.lib.viii.cap.vii Mart. iii.Epigr.xl.*
19. du omnia) *lege.* dum omnia.
tenia intrabat) *Vet.* tenia
20. procurator rationes) *vet.*procurſator rationis.
VIVIRO). *Vet.* viro
21. X.HS.) *ſic vet. non ſuperducta virgula, quæ millenarii nota eſt*
quicquid ergo) *vet.*quid ergo eſt?
22. tomacula) *Vet.ex.*tumatula.
ne abſentiuus eſſem) *vet.*ne diuti⁹ abſent. eſſem
23. obit ei p̄diſſimi ſerui) *Sic vet. vnicum hac in parte exemplar.*
24. ac rienes) *ſic vet.*
25. inticulis) *ſic vet.non,* vtriculis
26. memorata eſt.) *deeſt in ex. Bitu.*
inter Ciceronem & Publium) *Idem exempl.Bit.* inter Ciceronem & Publicum.
cara tribacca) *Bit.*cara tibi bacca
ſtrato extr.) *Antiſ.* ſtrato
probitas eſt) *Antiſ.*probita ſe carbunc.
induere) *vet.* inducere
nebula linea) *Vet.* lunæ.
27. Certaque liniamenta) *Sic vet. non* creta quæ
inueniſſet) *Sic vet.* non interueniſſet.
29. Nomen amicitiæ) *Io.Saliſ Polic.lib.iii.c.vii. & lib.viii.cap.iii.*
mobile) *Sic vet. non,* nobile
anteſcolanus.) *Sic Antiſ. al.* aut ſcolanus & *paulo poſt,* inuenire.

30. cuius centuriæ) *Vet.* centuria
altero die) *addatur asterisci nota.*
31. poma aut pendentia carpit) *al.* aut poma natantia. *al.* nec carpit pendula poma. *Refertur a Fulgent. ii. Myth.*
omnia late qui tenet) *al.* omnia cernens Qui timet.
32. qui cito reddit) *lege*, credit.
nemo iusiurandum seruat) *Benedict. vet. vnicum hac in parte ex.* nemo ieiunium seruat ἀσκητῆ.
Hilam) *Vet.* hilari
33. hos fabulæ) *Vet.* omnes.
vilis adulator) *Io. Salisb. pol. iii. c. xiii.*
extruere) *Bit.* instruere
35 vsusque bene) *Vet.* vsque.
36. itaque Hercula) *Sic Antis. al.* hercule. *in quibusdam deest hæc vox. cæterum nullum ex. habet.* Alimma *vt est scriptum apud Marc. Capellam lib. ii. Satyrici de eodem Abderita sene.*
in excellentissimi) *Antis.* excelsissimi
37. ad plastas conuertar.) *Sic Antis. al.* reuertar.
comprehenderat) *Antis.* comprehendit.
quis vnquam) *al.* quis dudum
fonte inuenisset) *Bit.* attigisset
profante.) *Vet.* præsante.
38. & mendacium in damnum) *Antis.* & m̃ semper in damnum potens. *fortassis pro,* mens
fata sed tradunt) *sic vet. non,* tardant
ictusque resilit.) *sic Antis. al.* lætusque
liberæ pontem iubæ) *sic vet. non,* ponto.

43. Et pictis anas enouata) *Vet.* renouata
Afræ volucres) *sic vetus Horatii interpres in Epod.*
mimicam mortem) *Vet.* inimicam
iam enim faxo) *Bit.* iam iam

46. mulcat exclusum) *sic Autis. al.* exclusum multant.
soleis ligneis.) *deest* ligneis *in Bitur.*
iniuriamque Eumolpi) *al.* iniuriaque Eumolpi velut quodam cibo me replebam.

47. sponda culcitam) *Vet.* spondam culcita.

49. hiberum) *sic vet. non,* hibernum.

50. feras ducit) *al.* mittit.

55. Eucolpion quid quæris) *Vet.* Eucolpion quod quæris, scito.

57. Tryphena) *Vet. ex.* Triphena, *constanter, vt &* Gyton, *non,* Giton. Chrisis, *non,* Chrysis. Licas, *non,* Lycas. Enothea *non* Oenothea. Pannichis *non*, Pannychis. Poliænos *tamen* & Bolienos. *quod semel monuisse satis est.*
mimicis.) *Vet.* inimicis artibus
contumeliarumque) *Vet.* iniuriarumque.

59. amici fuerunt mei.) *Vet.* nostri

61. nouaculam infertam) *sic vet non,* infectam
non tralaticium) *sic Autis al.* stalatarium.
Troius heros) *sic Bit. sic Autis. al.* hostis
fraterno sanguine) *Bit.* superno
quis captis) *al.* qui
immittite fluctus) *Autis* imponite.

62. denarios ducentos) *Autis.* ducenos
exultans captabat) *sic Autis. & Bit. al.* exultantes.

63. abegit hiems) *al.* ademit

ridet adusta) *al.* aret.
& times puellas) *Bit.* paues
64. Matrona) *vide* Io. *Salisb.* Pol. *lib.* viii. *c.* xi.
65. custodire ac flere) *al.* condire
proxima ergo) *al.* vero
attulit in mon.) *al.* contulit.
66. percussa) *al.* perculsa
certe ab eo) *Autis.* certo ab eo. *Sal.* incertum habeo
reuiuiscere) Io. *Salisb. addit* reluctantibus fatis extinctum. *quod deest in veterib. nostris exemplarib. omnib.*
admonere debet) *sic Autis. al.* commonere potest.
vt quisque.) *sic Aut. al.* quisquis.
67. cruciarij) *Autis.* crucariæ
circumscriptus) *al.* circunspectus
commodaret) *sic Autis. al.* commodet.
* ele) *sic Autis. al.* Edile. *al.* hedile
præoccupauerat) *lege* occupauerat
spoliatis crinibus) *al.* spoliatum.
69. applicitus) *addatur asterisci nota.*
70. porcam mugientem) *al.* portam
71. ergo tristis) *lege*, ego
73. Videbitis inqult.) *Vet.* Audebitis.
* Prudentior) *deleatur asteriscus.*
75. Multos) *addatur in margine literis quadratis,* EVMOLPVS.
neque concipere) *Vet.* conspici
inundata) *Bit.* inundauerit
vt fiat) *Biturig.* itaque fiat

extra corpus rationis) *sic Autis. al.* orationis.

76. religiose.) *scribe*, religiosæ

tanquam si placet) *al.* iamque

orbem iam totum.) *Pompon. Sabin. in Virgil. Aen. vii.*

Aesepyrecum) *sic Aut. fortaßis pro,* Aes Ephyræ regum. *at Bit. & al.* Ac se pyrecum, *quædam* pirenium

accusant) *sic Vet. Bit.* accusat. *nulli,* accurant.

Ammo) *al.* Hamon

Tigris) *Idem Sabinus in Cyrin Virgilii,* iactatur, *legit, & ad Domitiani tempora refert.*

perituraque) *Vet.* parituraque

quæ sensim trahat.) *sic Biturig. Autis.* quæ sensum trahat hosterile

deducitur) *al.* perducitur atque.

79. inuenit vsus) *Autis.* Vanus lapis inuenit vsum.

iubentur) *Biturig.* fatentur.

gemina iam str.) *al.* gemino iam stratos Marte.

80. accerse) *Bit.* accresce. *al.* arcesse

Porthmeus) *sic Autis. recte. al.* Protheus

vulnera mande) *Bit.* pande

Titan.) *Vet.* titubans

morientia ripas) *Bit.* manantia

tuba mortem) *scribe*, Martem

tremefacta.) *al.* tumefacta

inter tumulos) *Vet.* cumulos

ossa carentia) *al.* arentia.

81. solis adulti.) *al.* adusti

arcessere) *al.* accersere

ite mei * comites) *deleatur stigma asterisci.*

82. Fortior) *al.* Lætior
nec rupit) *lege,* rupti
vnda ruebat) *al.* vmbra
arduus arce) *al.* axe.
83. volucer) *al.* volueris
pennis) *Autiſ.* pinnis.
Romano attonito) *ſcribe vt in Vet.* tonitru.
84. ſincera fides). *ſcribe* ſummiſſa
intremuere iubæ) *al.* tubæ.
85. Epidamni nomina) *ſic Vet. recte.*
volubilitate) *al.* bile.
86. non commodos) *al.* commodas.
87. rogaui ancillam) *dele,* ancillam.
88. fulgentibus.) *Vet.* ſurgentibus.
Parium marmor) *Autiſ.* planum
89. Poliænum) *Aut.* Belienon *male. Homer. od.* μ.
90. perluit ora) *al.* artus.
91. quid tandem agas) *ſcribe,* tamen.
hæc fieri.) *Bit.* hæc frater.
92. non inuenio.) *al.* non inuideo.
ante hunc diem) *vet.* hanc.
93. alis leporem) *al.* aliis
aquis errantibus) *ſic Autiſ. ſic Bit. al.* trepidantibus.
Iaſdon) *Bit.* yaſdon
ſua rura) *Bit. & Aut* ſuaſura.
94. conſedi) *al.* reſedi.
oculos meos) *al.* ſuos
quod hodie) *ſcribe,* quid eſt, inquit, paralytice? Ecquid hodie totus veniſti?
poteram confingere) *Bit.* poterat contingere,

langorem ſimulaui
terribilem) *al.* terribili
coliculi repente) *deleatur virgulæ nota.*
ferrum timui) *al.* tremui.
ſupplicio.) *Bit.* ſupplicit
perfricata) *al.* perfricta
96. Et Vlixes.) *al.* non exul Vlixes
Septifluus) *Autiſ.* ſemper fluuius.
97. Sancte tuas. *ſic Autiſ. niſi quod,* decoris habet *pro*, pecoris. *&*, feſtus ſuis hoſtia lactens.
in truno) *ſic vet. non*, in triuio
ætatiſque longæ moram) *Bit.* nomen.
multauit) *ſic vet. non* mulcauit.
98. cornu) *al.* coruum.
ſpiſſatis) *al.* ſiccatis. a. l ſulcis
ſtare dracones) *ſic Autiſ. & Bit al.* leones
99. Idæo frutices) *ſic Vet. ex. non*, latices
parete) *al.* para te
finxerat aſtu) *ſic Bit. ſic Aut. al.* actu.
100. hinc molliſtillæ) *ſic Aut. al.* moliſtilla
Et paries) *Autiſ.* At paries
præterea quę) *al* quam
texta.) *ſic Autiſ. al.* exta
mitia ſorba) *al.* micio ſeruo
& timbræ) *Aut.* Et ymbræ. *pro* Et thymbræ
Digna ſacris Hecates) *ſic autiſ. al.* Hecales
Bacchineas veteres) *ſic vet. non*, Battiadæ veteris
frangitur ergo). *Politian.* 1. *Miſcel. & Baptiſ. Pius poſt. c. lxi*
Vexat cubitum ipſa ſtipite ardenti) *deſunt hæc in exemp.* Io. *Bit.* D. *non male.*

turbatus animique) *Benedict. ex.* turbatus animi & non sine risu me exexi

101. arte coactas) *al.* volucres

paneque fluentes) *al.* sanieque

102. admisisti) *al.* admiseris

sedet) *Vet.* suadet.

Quisquis habet) *Io. Salisb. Pol. lib. vii. c. xvi.*

103. Veticae trito.) *sic Vet.*

104. Tirinthius) *Vet.* Tirineius

cauit Vlixes) *Vet.* pauit.

107. leuatores) *sic Vet. non,* leccatores, *quos antiq. Gloss. gulosos & lenones interpretantur.*

108. Petauii) *sic vet. Bened. exemp. quod vnicum hac in parte habuimus. cuius vt & aliorum quattuor scripturam suis quamque locis bona fide reddere satis habuimus. Coniecturas nec adiicere voluimus nostras, nec debuimus alienas.*

113. lin. 1. numerum) *lege* mimum

114. video) *lege,* video plerisque in

SVLPICIAE SATYRICON

CARMEN, SIVE ECLOGA

de edicto Domitiani, quo Philosophos vrbe exegit.

MVsa, quibus numeris heroas & arma frequentas,
Fabellam permitte mihi detexere paucis.
Nam tibi secessi, tecum penetrale retractans
Consilium: quare nec carmine curro phalæco,
Nec trimetro iambo, nec qui pede fractus eodem
Fortiter irasci didicit duce Clazomenio.
Cetera quinetiam, quot denique millia lusi,
Primaque Romanas docui contendere Graijs,
Et salibus variare nouis, constanter omitto:
Teque quibus princeps & facundissima, calles,
Aggredior. precibus descende clientis, & audi.
Dic mihi Calliope, quidnam pater ille deorum
Cogitat? an terras, & patria sæcula mutat?
Quasque dedit quondã, morietibus eripit artes?
Nosque iubet tacitos, etiam rationis egenos,
Non aliter, primo quam quum surreximus æuo,
Glandibus, & puræ rursus procumbere lymphæ?
An reliquas terras conseruat amicus, & vrbes,
Sed genus Ausoniũ, Romulique exturbat alũnos?
Quid reputemus enim? Duo sunt quibus extulit ingens
Roma caput, virtus belli, & sapientia pacis.
Sed virtus agitata domi, & socialibus armis,
In freta Sicaniæ, & Carthaginis exijt arces,

Ceteraque imperia,& totum simul abstulit orbē;
Omnia bellorum terra quæsita,marique.
Deinde,velut stadio victor qui solus Achæo
Languet,& immota secum virtute fatiscit:
Sic itidem Romana manus contēdere postquam
Destitit,& pacem longis frenauit habenis,
Ipsa domi leges & Graia inuenta retractans,
Omnia consilio,& molli ratione regebat.
Stabat in his, neq; enī poterat cōstare sine ipsis,
Aut frustra vxori,mendaxque Diespiter olim,
IMPERIVM SINE FINE DEDI,dixisse probatur.

Nunc igitur qui res Romanas imperat inter,
*Nō trabe,sed tergo prolapsus,& ingluuie albus,
Et studia, & sapiēs hominū nomenque genusque
Omnia abire foras,atque Vrbe excedere iussit.
Quid facimus?Graios, hominumque reliquimus vrbes
Vt Romana foret magis his instructa magistris:
Nunc Capitolino veluti turbante Camillo
Ensibus & trutina Galli fugere relicta,
Sic nostri palare senes dicuntur, & ipsi
Vt ferale suos onus exstirpare libellos.
Ergo Numantinus, Libycusque errauit in isto
Scipio,qui Rhodio creuit formante magistro,
Cetera & illa manus bello fecunda secundo,
Quos inter prisci sententia dia Catonis
Scire adeo magni fecisset,vtrumne secundis,
An magis aduersis staret Romana propago.
Scilicet aduersis. nam quum defendier armis
Suadet amor patriæ,& captiua penatibus vxor,

Conuenit vt vespis, quarũ domus arce Monetæ,
Turba tegens strictis per lutea corpora telis. *
Ast vbi apes secura rediit, oblita fauorum *
Plebs, fraterque vna somno moriuntur obeso.
Romulidarum igitur longa & grauis exitiũ pax.
Hæc fabella modo pausã facit. optima posthac
Musa, velim moneas, sine qua mihi nulla volupas
Viuere, vti quondã Lydus dum Smyrna peribat,
Nunc itidẽ migrare velint. vel denique quiduis,
Vt dea, quære aliud. tantum Romana Calenos,
Mœnia, iucundos pariterque aduerte Sabinos.
Hæc ego. tum paucis Dea me dignarier infit.
Pone metus æquos cultrix mea. summa tyranno
Hæc instant odia, & nostro periturus honore est.
Nam laureta Numę, fontesque habitamus eosdẽ,
Et comite Egeria ridemus inania cœpta.
Viue, vale. manet hunc pulchrũ tua fama dolorẽ.
Musarum spondet chorus, & Romanus Apollo.

De eodem Domitiano referuntur & hi versus a veteri interprete Iuuenalis vt M. Val. Martialis, quos, quia inter edita eius epigrammata non extant, adiicere visum est.

*

Flauia gens, quantum tibi tertius abstulit heres,
Pæne fuit tanti non habuisse duos.